

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2015

Απρίλιος 2015

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ.....	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	8
1 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ.....	21
1.1 ΕΥΘΡΑΥΣΤΟΣ Ο ΘΕΤΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	21
1.2 ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΤΑΣΗ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ. ΌΜΩΣ ΟΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΑΝΗΣΥΧΙΑ	23
1.3 Ο ΕΞΑΓΩΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΑΔΥΝΑΜΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ.....	24
1.4 ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΕΠΙΔΕΙΝΩΝΕΤΑΙ	28
1.5 ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΝΑ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΚΑΘΗΛΩΜΕΝΕΣ	29
1.6 ΜΙΚΡΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	31
1.7 Η ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕΙΩΝΕΤΑΙ ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ. Ο ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΕΦΤΕΙ ΚΑΙ ΤΑ SPREADS ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ	32
1.8 Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΙΝΔΥΝΕΥΕΙ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΙΘΑΝΗ ΠΕΡΙΔΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΦΑΥΛΟ ΚΥΚΛΟ ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	35
1.9 Η ΧΑΛΑΡΩΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΧΑΛΑΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΤ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΕ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ.....	38
1.10 ΟΙ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΝΑ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ.....	40
1.11 ΟΙ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΡΙΤΟΥΣ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ.....	44
2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΕΠ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΝΟ.....	46
2.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΘΕΤΟΥΝ ΤΟ ΑΕΠ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2003-2014.....	46
2.2 Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΙΣΤΩΣΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΑΕΠ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, 2002-2016.....	48
2.3 ΑΕΠ, ΔΥΝΗΤΙΚΟ ΑΕΠ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΝΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2002-2016.....	49
3 Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	53
3.1 Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟ ΤΟΥ 2015.....	53
3.1.1 Τα Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού.....	53
3.1.2 Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο τρίμηνο του 2015.....	55
3.2 ΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΈΣΟΔΑ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	58
3.3 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ	63
3.4 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.....	67
4 ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ: Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ.....	68
4.1 Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	68
4.1.1 Η φορολογική πολιτική στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες.....	68
4.1.2 Τα αποτελέσματα της φορολογικής πολιτικής στην Ελλάδα.....	70
4.1.3 Η δομή της φορολογίας στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη ανά τύπο φορολόγησης.....	76
4.2 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ	80

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΤΟΜΕΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	31
ΠΙΝΑΚΑΣ 2 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝΔΤΚ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	36
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝΔΤΚ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩ	37
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ-ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ	43
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ – 1 ^ο ΤΡΙΜΗΝΟ 2015: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΜΑΡΤΙΟΣ.....	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΈΣΟΔΑ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ - 1 ^ο ΤΡΙΜΗΝΟ 2015: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ - 1 ^ο ΤΡΙΜΗΝΟ 2015: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ	65
ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΣΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΗ	70
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΩΝ ΧΩΡΩΝ	82

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΕΠ (Q _T /Q _{T-1} , ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΟΙ ΑΛΥΣΩΤΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΓΚΟΥ, ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2010).....	21
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΕΠ (Q _T /Q _{T-4} , ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΟΙ ΑΛΥΣΩΤΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΓΚΟΥ, ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2010)	21
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΑΕΠ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ...	22
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ (ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ).....	24
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ [ΜΕ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ, ΜΕ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΗ (ΕΚ. €)]	25
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015 (ΠΡΟΣ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ)	26
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΣ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ- ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015).....	27
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ- ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015 (ΠΡΟΣ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ)	27
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΕ, ΕΖ, ΕΛΛΑΔΑ	28
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ	29
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ (ΑΛΥΣΩΤΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΟΓΚΟΥ, ΕΤΟΥΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2010, ΕΚ. €, ΕΠΟΧΙΚΑ ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ)	30
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΔΙΟΡΘΩΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ)	32
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ (ΣΕ ΔΙΣ. €)	33
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕΣΩ ΕΚΤ ΚΑΙ ΕΛΑ (ΣΕ ΔΙΣ. €)	34
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΑΠΟΔΟΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ 10ΕΤΕΣ ΟΜΟΛΟΓΟΥ	34
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16: Η ΠΤΩΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝΔΤΚ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ (ΜΗΝΙΑΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ, ΕΤΗΣΙΑ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ)	35
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17: ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΝΕΩΝ ΛΗΙΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ ΙΔΙΩΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ 2014, 2015 (ΣΩΡΕΥΤΙΚΑ ΣΕ ΔΙΣ. €).....	40
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18: ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΛΗΙΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ 2014, 2015 (ΣΩΡΕΥΤΙΚΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. €)	41
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 19: ΛΗΙΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (ΣΕ ΕΚΑΤ. €)	44
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20: ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΦΟΡΩΝ (ΣΕ ΕΚΑΤ. €)	45
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 21: Η ΕΤΗΣΙΑ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΥ ΣΥΝΘΕΤΟΥΝ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΑΕΠ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΠΟΠΛΗΘΩΡΙΣΤΗ ΤΟΥ ΑΕΠ, 2003-2014	46
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 22 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΡΥΘΜΟΥ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΑΕΠ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΕΝΔΤΚ, 2002-2016	48
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 23 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΕΠ, ΤΟΥ ΔΥΝΗΤΙΚΟΥ ΑΕΠ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΚΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	50
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 24: ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΤΕΚΜΑΡΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΙΣΦΟΡΩΝ (% ΤΟΥ ΑΕΠ).....	71
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 25 : ΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΈΣΟΔΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (% ΤΟΥ ΑΕΠ)	73
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 26: ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	74
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 27: ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (% ΤΟΥ ΑΕΠ)	75
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 28: ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	75
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 29: ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΙΖΟΝΑ ΤΥΠΟΥ ΦΟΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 2013	76
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 30: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΆΜΕΣΟΥΣ ΚΑΙ ΈΜΜΕΣΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2004-2013	77
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 31: ΈΣΟΔΑ ΑΠΟ ΆΜΕΣΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ ΕΠΙ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ Η ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΚΤΗΣΗΣ (% ΑΕΠ)	78

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 32: ΈΣΟΔΑ ΑΠΟ ΆΜΕΣΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ Η ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΚΤΗΣΗΣ (% ΑΕΠ)	78
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 33: ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ (% ΑΕΠ)	79
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 34: ΈΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΦΟΡΟ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ (ΦΠΑ) % ΤΟΥ ΑΕΠ 2004-2012	79
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 35: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ	82

Στόχοι και Επιστημονική Επιτροπή του Γραφείου

Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή δημιουργήθηκε στην Ελληνική Βουλή βάσει του νόμου 3871 του 2010 για τη Δημοσιονομική Διαχείριση και Ευθύνη. Έργο του Γραφείου είναι να παρακολουθεί την εκτέλεση του προϋπολογισμού του κράτους, να υποβοηθά το έργο δύο Επιτροπών της Βουλής (της Ειδικής Διαρκούς Επιτροπής του Απολογισμού και του Γενικού Ισολογισμού του Κράτους και Ελέγχου της Εκτέλεσης του Προϋπολογισμού του Κράτους, καθώς και της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων) και να συντάσσει και υποβάλει προς τις ανωτέρω Επιτροπές τριμηνιαίες και ετήσιες εκθέσεις σχετικά με την τήρηση των δημοσιονομικών στόχων, που τίθενται στα Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια Στρατηγικής.

Το Γραφείο πλαισιώνεται από την Επιστημονική Επιτροπή, η οποία αποτελείται από τα ακόλουθα μέλη:

- Καθηγητή Παναγιώτη Λιαργκόβα, Συντονιστή
- Καθηγητή Πάνο Καζάκο, Μέλος
- Επ. Καθηγητή Σπύρο Λαπατσιώρα, Μέλος
- Καθηγητή Ναπολέοντα Μαραβέγια, Μέλος
- Αναπληρωτή Καθηγητή Μιχάλη Ρηγίνο, Μέλος

Η Επιτροπή γνωμοδοτεί επί των θεμάτων, που της ανατίθενται εγγράφως από την Πρόεδρο της Βουλής ή το Συντονιστή ή τις δύο αρμόδιες Κοινοβουλευτικές Επιτροπές και εγκρίνει τις τριμηνιαίες και ετήσιες εκθέσεις.

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση εξετάζει την τήρηση των δημοσιονομικών στόχων της ελληνικής οικονομίας που τίθενται στα Μεσοπρόθεσμα Δημοσιονομικά Πλαίσια Στρατηγικής. Επικεντρώνεται στο πρώτο τρίμηνο 2015. Η έκθεση συντάχθηκε με βάση το σημερινό πλαίσιο πολιτικής, όπως αυτό διαμορφώνεται από τις συμφωνίες που έχει πραγματοποιήσει η κυβέρνηση με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.). Λαμβάνει, επίσης, υπόψη της όλη την τρέχουσα συζήτηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με την αναθεώρηση της οικονομικής διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα της Ευρωζώνης.

Ο Συντονιστής και τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής αναγνωρίζουν ότι γενικά στην οικονομική πολιτική αντιπαρατίθενται διαφορετικές οικονομικές φιλοσοφίες και πως, ό,τι είναι αναγκαίο με οικονομικά κριτήρια δεν είναι απαραίτητα εφικτό με πολιτικά. Επίσης, ό,τι είναι επιθυμητό πολιτικά δεν είναι πάντοτε οικονομικά αποτελεσματικό.

Καταβάλουμε κάθε προσπάθεια να αναδεικνύουμε τα προβλήματα και να εκθέτουμε τις απαντήσεις που δίνονται σε αυτά όχι μόνο στο κυρίως σώμα της έκθεσης, αλλά και σε ειδικό κάθε φορά κεφάλαιο στο τέλος της. Στην παρούσα έκθεση το ειδικό κεφάλαιο αφορά στη Δημοσιονομική πολιτική διαχρονικά. Ελπίζουμε ότι με τον τρόπο αυτό θα συνεισφέρουμε καλύτερα στις εργασίες των αρμόδιων Επιτροπών της Βουλής, στην ενημέρωση του Κοινοβουλίου και των πολιτών της χώρας γενικότερα.

Ο Συντονιστής του Γραφείου

Καθηγητής Παναγιώτης Λιαργκόβας

Σύνοψη και Συμπεράσματα

Η αβεβαιότητα επισκιάζει την αναζήτηση διεξόδων και την ανάπτυξη

Μετά τις εκλογές 25.1.2015 ξεκίνησε νέος γύρος διαπραγματεύσεων με τους «θεσμούς» (πρώην τρόικα), ενώ η ελληνική κοινωνία εξακολουθεί να βρίσκεται σε βαθιά κρίση.

Η οικονομία υποτροπιάζει

Παρά τα έντονα κοινωνικά προβλήματα, στα οποία έχει γίνει εκτενής αναφορά σε προηγούμενες εκθέσεις του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή (ΓΠΚΒ), η οικονομία της χώρας παρουσίαζε σημεία ανάκαμψης το 2014. Σύμφωνα με τους ετήσιους Εθνικούς Λογαριασμούς, η ελληνική οικονομία το 2014, για πρώτη φορά μετά το 2007, κατέγραψε ρυθμό ανόδου του ΑΕΠ, της τάξης του 0,8% (σε σταθερές τιμές).¹

Όμως, το πρώτο τρίμηνο 2015 άρχισε με πολλές αβεβαιότητες ως προς τη μελλοντική πορεία της ελληνικής οικονομίας. Ο εκλογικός κύκλος και η παρατεταμένη αδυναμία συμφωνίας κυβέρνησης και θεσμών, η εκκρεμότητα γύρω από τη δημοσιονομική προσαρμογή και τις μεταρρυθμίσεις, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, όπως είναι οι αμφιταλαντεύσεις σε ζητήματα έννομης τάξης (“rule of law”) και οι αντικρουόμενες δηλώσεις κυβερνητικών στελεχών σχετικά με το ενδεχόμενο συμφωνίας ή ρήξης, ενέτειναν την αβεβαιότητα, που με τη σειρά της προκάλεσε επενδυτική υστέρηση στην αγορά και σε συνδυασμό με αντιφατικά χαρακτηριστικά της πολιτικής της προηγούμενης κυβέρνησης, είχε ως αποτέλεσμα, ήδη από το τελευταίο τρίμηνο του 2014, την **επιστροφή της οικονομίας σε υφεσιακή τροχιά**. Το τελευταίο τρίμηνο του 2014 καταγράφηκαν αρνητικοί ρυθμοί μεγέθυνσης (-0,4%) σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2014 με βάση τα διαθέσιμα εποχικά διορθωμένα στοιχεία. Αρνητικός προβλέπεται να είναι και ο ρυθμός μεγέθυνσης το πρώτο τρίμηνο του 2015, αν και τα στοιχεία θα οριστικοποιηθούν αργότερα. Φυσιολογικά, αυτή η εξέλιξη είχε ως συνέπεια ότι η ανεργία παραμένει σταθερή.

Από τα τέλη Νοεμβρίου μέχρι σήμερα οι καταθέσεις έχουν μειωθεί κατά € 26 δισ. (από 160,3 το Δεκέμβριο 2014 σε 134 τον Απρίλιο 2015).² Η φυγή αντισταθμίζεται πρόσκαιρα από την ΕΚΤ μέσω της επείγουσας παροχής ρευστότητας (ELA - Emergency Liquidity Assistance). Επιπρόσθετα, η δραστική επιδείνωση των συνθηκών στην οικονομία τροφοδοτεί μια νέα γενιά κόκκινων δανείων.³ Το πρώτο τρίμηνο του 2015 ο δείκτης οικονομικού κλίματος ήταν σε έντονα πτωτική τροχιά.⁴ Οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν χρηματοδοτικές δυσκολίες και τεράστιο πρόβλημα με ξένους πελάτες και προμηθευτές. Τα ληξιπρόθεσμα

¹ Βλ. επίσης ενότητα 1.1. Πρέπει να σημειώσουμε βέβαια ότι η αύξηση του ΑΕΠ οφείλεται στον αρνητικό πληθωρισμό. Το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές μειώθηκε γεγονός το οποίο συμβάλλει στη μεγέθυνση του προβλήματος της εξυπηρέτησης των δανείων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Με άλλα λόγια μεγεθύνει το πρόβλημα της απομόχλευσης του οποίου η λύση αποτελεί βασικό όρο εξόδου από την οικονομική κρίση.

² Βλ. ενότητα 1.7., Διάγραμμα 13.

³ Thomas Walsh and Guntram B. Wolff «The Greek banking system: a tragedy in the making? testing the vulnerability of Greek banks» Bruegel, 6th February 2015 στο: <http://www.bruegel.org/nc/blog/detail/article/1563-the-greek-banking-system-a-tragedy-in-the-making/>

⁴ Βλ. σχετικά ενότητα 1.4, Διάγραμμα 9.

χρέη προς το Δημόσιο αυξήθηκαν κατά € 3,47 δις. το πρώτο τρίμηνο του 2015.⁵ **Η τρέχουσα κατάσταση δεν απειλεί μόνον όσες επιχειρήσεις βρίσκονται σε οριακό σημείο, αλλά και όσες τα χρόνια της κρίσης άντεξαν, επένδυσαν, συγκράτησαν μισθούς, κατέβαλαν φόρους και απέφυγαν απολύσεις. Απειλεί δηλαδή, την υγιή επιχειρηματικότητα.** Αν η αβεβαιότητα που περιβάλλει την πολιτικοοικονομική συγκυρία παραταθεί, η κατάσταση θα επιδεινωθεί δραματικά.

Εν τούτοις, η κυβέρνηση αναμένει ότι τελικά η οικονομία θα ανακάμψει το 2015. Οι προβλέψεις για τη μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2015 αναθεωρήθηκαν προς τα κάτω σε σύγκριση με τους αρχικούς στόχους παρά το γεγονός ότι η διαδικασία μεγέθυνσης ευνοείται από παράγοντες όπως η πτώση της τιμής του πετρελαίου, που μειώνει το κόστος παραγωγής και η πτώση του ευρώ, που κάνει τις εξαγωγές μας σε τρίτες χώρες φθηνότερες.⁶ Η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ προβλέπεται για την ελληνική οικονομία στο 1,4% για το 2015 και 2,9% για το 2016.⁷ Και οι δύο προβλέψεις είναι χαμηλότερες από εκείνες του προϋπολογισμού για το 2015 (2,9%) και του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος για το 2016 (3,5%). Ανάλογα θα επιβραδυνθεί η (αναμενόμενη) μείωση του ποσοστού ανεργίας. Θεωρούμε ότι **μόνον η τελική συμφωνία με τους εταίρους στην Ευρωζώνη θα εξαλείψει τις αβεβαιότητες και θα δώσει νέα ώθηση στην ανάπτυξη.**

Συμφωνία με τους θεσμούς επείγει και είναι δυνατή

Στην προηγούμενη έκθεσή μας, που δημοσιεύθηκε αμέσως μετά τις εκλογές, είχαμε διατυπώσει την άποψη ότι έπρεπε να επιτευχθεί συμφωνία με τους θεσμούς το συντομότερο δυνατό. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις της επίσημης Ελλάδας και των δανειστών ήταν αρχικά μεγάλες και ουσιαστικές, όχι τυπικές και διαδικαστικές. Το θέμα ήταν αν θα έπρεπε - και ήταν δυνατό - να συμφωνηθούν αλλαγές στο πρόγραμμα προσαρμογής.

Το σπουδαιότερο όμως ήταν ότι **πολλά σημεία του προγράμματος του ΣΥΡΙΖΑ μπορούσαν να περιληφθούν σε ένα αναθεωρημένο πρόγραμμα προσαρμογής ή συμφωνία-γέφυρα, ώστε να συνεχισθεί η βοήθεια προς την Ελλάδα. Είχαμε όμως επίσης υπογραμμίσει ότι άλλες εξαγγελίες (π.χ. σε ασφαλιστικό και ιδιωτικοποιήσεις) ήταν ασύμβατες με δεσμεύσεις της χώρας και με τη γενικότερη φιλοσοφία σε ΕΕ, ΔΝΤ και ΟΟΣΑ** και ότι αυτό θα οδηγούσε σε καθυστερήσεις και εντάσεις. Το αποτέλεσμα θα ήταν απώλειες εξωτερικών πόρων, καθίζηση των ρυθμών μεγέθυνσης και όξυνση των δημοσιονομικών προβλημάτων.

Αλλά, η έμφασή μας ήταν στα σημεία που προσφέρονταν για συνεννόηση με τους εταίρους και θα αποτελούσαν σημαντική τομή από τη σκοπιά της πολιτικής οικονομίας της χώρας (διαφθορά, παραοικονομία, διαπλοκή). Ειδικά **η διαφθορά**, που δυστυχώς εξακολουθεί να βασανίζει τη χώρα μας, αποτελεί μείζον πρόβλημα. Τη μεγάλη και μικρή διαφθορά ευνοούν η αδιαφάνεια των διαδικασιών, η ατιμωρησία, η καταναλωτική κουλτούρα, οι δομές των ΜΜΕ, και μερικές νέες διεθνείς διευκολύνσεις (εξωχώριες εταιρείες κτλ.), συνοπτικά ένας

⁵ Βλ. ενότητα 1.10, Διάγραμμα 17.

⁶ Πρέπει βέβαια να σημειώσουμε ότι έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω και οι προβλέψεις για μεγέθυνση στους κύριους εμπορικούς εταίρους της Ελλάδας, που βρίσκονται εκτός της Ζώνης του Ευρώ.

⁷ Τα στοιχεία είναι από το «κείμενο εργασίας» του Υπουργείου Οικονομικών. Βλ. «Greek Reforms in the Context of the 20/02/2015 Eurogroup Agreement», Athens, 2015. Το κείμενο στάλθηκε στην «Ομάδα των Βρυξελλών» στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για μια τελική συμφωνία με τους θεσμούς, αλλά διέρρησε αμέσως στους Financial Times. Βλ. επίσης ενότητα 1.1, Διάγραμμα 3. για προβλέψεις άλλων οργανισμών.

καταλυτικός συνδυασμός θεσμών και αξιών. Σύμφωνα με διάφορους ερευνητές, ο περιορισμός της διαφθοράς θα είχε ως επίπτωση τη μείωση των ελλειμμάτων κατά 4 ή περισσότερες ποσοστιαίες μονάδες.⁸

Σε αυτούς τους τομείς οι προηγούμενες κυβερνήσεις είχαν μεν κάνει κάποια βήματα μετά το 2010, αλλά είχαν συνολικά αποτύχει.⁹ Αλλά, ο κατάλογος των μέτρων και μεταρρυθμίσεων, που χρειάζεται η χώρα για να επιστρέψει στην ανάπτυξη, περιλαμβάνει και άλλες μεταρρυθμίσεις σε Δικαιοσύνη, Δημόσια Διοίκηση, πολιτικό σύστημα, φορολογικό σύστημα, ασφαλιστικό κ.λπ. που θα έπρεπε πρωτίστως να στοχεύουν στη διαφάνεια, την αποτελεσματικότητα και την εμπέδωση της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Το ΓΠΚΒ υποστήριζε και υποστηρίζει ότι η χώρα χρειάζεται βαθιές τομές (μεταρρυθμίσεις) για να επιστρέψει σε διατηρήσιμη ανάπτυξη εναρμονισμένες με τις βέλτιστες πρακτικές στις ευρωπαϊκές χώρες. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να εφαρμοσθεί εντός του πλαισίου κανόνων (και των διαδικασιών) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συμπληρώνουμε, σήμερα, ότι η εφαρμογή νόμων που είχαν ήδη ψηφισθεί από τις προηγούμενες κυβερνήσεις αλλά απλά δεν είχαν εφαρμοσθεί (!) θα διεύρυνε το πεδίο συγκλίσεων με την ΕΕ. Αυτό ακριβώς δεσμεύεται σήμερα η κυβέρνηση στο «κείμενο εργασίας» που έστειλε το Μάρτιο στους θεσμούς, π.χ. να εφαρμόσει νόμο του 2010 για τη φορολόγηση τηλεοπτικών διαφημίσεων που αναστελλόταν συνεχώς με «εγκυκλίους» του ν. 4093, να «εμπεδώσει» την ανεξαρτησία της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων (ΓΓΔΕ) και να εφαρμόσει τον Ν. 4270/2014 περί δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας. Την ίδια θετική επίπτωση στις σχέσεις με τους θεσμούς θα έχει ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός υπηρεσιών του Δημοσίου, η εναρμόνιση κανόνων και πρακτικών με τις προδιαγραφές του ΟΟΣΑ σε διάφορους τομείς, η εισαγωγή οδηγιών της ΕΕ για τις δημόσιες προμήθειες στο εσωτερικό δίκαιο, αλλά και η εφαρμογή κοινοτικών κανόνων που ναι μεν έχουν εισέλθει στο εσωτερικό δίκαιο, παραβιάζονται όμως στην πράξη.¹⁰

Η χώρα χρειάζεται μεταρρυθμίσεις

Η χώρα χρειάζεται μεταρρυθμίσεις γιατί αυτές στοχεύουν πρωτίστως (αν και όχι μόνο) στο να βελτιώσουν την οικονομική αποτελεσματικότητα, δηλαδή να επιφέρουν καλύτερη χρήση των διαθέσιμων πόρων και με τον τρόπο αυτό αύξηση του πλούτου. Οι μεταρρυθμίσεις συνεπάγονται ένα σοβαρό μετασχηματισμό της οργάνωσης του κράτους και της οικονομίας - τη μετάβαση από μια προσοδοθηρική κοινωνία (κοινωνία εισοδηματιών) σε μια παραγωγική κοινωνία στην οποία αποκαθίστανται οι διαμετρικά αντίθετες αξίες. ***Το ερώτημα είναι βέβαια τι είδους μεταρρυθμίσεις και με ποια ιεράρχηση.*** Γεγονός είναι ακόμα ότι στο μεταξύ οι δυσκολίες πολλαπλασιάζονται γιατί η έννοια έχει παρεξηγηθεί. Όπως πρόσφατα τόνισε ο Υπουργός Οικονομικών «...πρέπει να δώσουμε στις μεταρρυθμίσεις πάλι το καλό

⁸ Βλ. Kaufmann, D. (2010). Can corruption adversely affect public finances in industrialized countries? The Brookings Institution. <http://www.brookings.edu/research/opinions/2010/04/19-corruption-kaufmann>. Accessed 23 August 2012.

⁹ Στη δημόσια συζήτηση διεθνείς θεσμοί (ΔΝΤ), ειδικοί και Ινστιτούτα τόνιζαν ολοένα και περισσότερο το ζήτημα της συμπεριφοράς ηγετικών ομάδων (ελίτ) στην Ελλάδα. Πρόσφατα ο Marcel Fratzscher επιβεβαίωσε ότι η νέα ελληνική κυβέρνηση με κορμό το ΣΥΡΙΖΑ έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να φέρει εις πέρας ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις σε σχέση με τη μέχρι σήμερα πολιτική ελίτ της Ελλάδας! Βλ. άρθρο του στους *Financial Times*, 10.3.2015. Ο Fratzscher διευθύνει το Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (DIW Berlin).

¹⁰ Βλ. λεπτομέρειες στο «κείμενο εργασίας» του Υπουργείου Οικονομικών «*Greek Reforms in the Context of the 20/02/2015 Eurogroup Agreement*», March 2015.

τους νόημα [...] πατάσσοντας τις χειρότερες μορφές κερδοσκοπίας, διαφθοράς, φοροδιαφυγής κλπ ξεκινώντας από την κορυφή της πυραμίδας και κατεβαίνοντας προς τα κάτω[...]Η Ελλάδα πρέπει να καταστεί και πάλι μια μεταρρυθμιστική κοινωνία».¹¹

Δεν είναι βέβαια σωστό να ισχυριζόμαστε ότι στο παρελθόν δεν έγιναν καθόλου ή δεν επιχειρήθηκαν (έστω και ανεπιτυχώς ορισμένες) μεταρρυθμίσεις. Όμως **αυτό που χρειαζόταν και εξακολουθεί να χρειάζεται η χώρα είναι μια «μεταρρυθμιστική επανάσταση»**, δηλαδή μια αλλαγή των συστημάτων κινήτρων και αντικινήτρων, των κανόνων του παιχνιδιού και των θεσμών που τους εφαρμόζουν. Μόνο έτσι θα γίνει εφικτή η αποδιάρθρωση του άτυπου και τυπικού θεσμικού πλαισίου που προστατεύει τους «έχοντες και κατέχοντες» και κάνει δυνατή μεγάλης έκτασης προσοδοθηρική συμπεριφορά, η οποία καταδυναστεύει το κοινωνικό σύνολο.

Συνέχειες και ασυνέχειες στην οικονομική πολιτική

Κατά τη γνώμη μας, ένα βήμα για μια συμφωνία με τους εταίρους έγινε στο Eurogroup της 20^{ης} Φεβρουαρίου, με την υπογραφή από τον Υπουργό Οικονομικών της παράτασης της δανειακής σύμβασης στις 27.2.2015 και με την επίσκεψη του πρωθυπουργού στο Βερολίνο στις 24.3.2015. Η δήλωση του Eurogroup στις 20.2.2015 μολονότι υπήρξε αντικείμενο διαφορετικών ερμηνειών, στην ουσία πρόσφερε τη χρονική παράταση για την ολοκλήρωση του προγράμματος προσφέροντας παράλληλα και την ευελιξία για αλλαγές έτσι ώστε να ολοκληρωθεί η αξιολόγηση από τους θεσμούς και να αποδεσμευτεί η τελική εκταμίευση, στην περίπτωση της θετικής κατάληξης. Η Ελλάδα ζήτησε και ανέλαβε την ευθύνη για το σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων λαμβάνοντας υπόψη όσο γίνεται καλύτερα τις δικές της προτεραιότητες. Ανέλαβε την ευθύνη ή κατά την τεχνοκρατική ορολογία, οικειοποιήθηκε («ownership») το πρόγραμμα προσαρμογής. Στις 31 Μαρτίου 2015 παρουσίασε ένα «κείμενο εργασίας» με κατάλογο μέτρων και μεταρρυθμίσεων (βλ. πιο κάτω).

Γεγονός είναι ότι η νέα κυβέρνηση στη δύσκολη διαπραγμάτευση επιδίωξε ταυτόχρονα να ισορροπήσει (μέσω μιας νέας συμφωνίας-γέφυρας) ανάμεσα σε «υπάρχουσες διευθετήσεις» και σε προεκλογικές εξαγγελίες προκειμένου να πετύχει την περαιτέρω χρηματοδοτική στήριξη της χώρας από τους θεσμούς, που είχε διακοπεί το καλοκαίρι του 2014. Έτσι πάγωσε προσωρινά κάθε συζήτηση για την αναδιάρθρωση του χρέους και για διεθνή διάσκεψη, μολονότι πρόβαλε άτυπα, και πάντως εκτός των επίσημων διαπραγματεύσεων, ιδέες για την εξυπηρέτησή του («αέναα ομόλογα», πληρωμές τόκων ανάλογα με τους ρυθμούς μεγέθυνσης, αποτίμηση «επαχθούς χρέους») και ανέβαλε ορισμένες προγραμματικές υποσχέσεις ή ήταν διατεθειμένη να αναβάλει την υλοποίησή τους προκειμένου να αποκατασταθεί η σχέση εμπιστοσύνης με τους, δανειστές και να επιτευχθεί συμφωνία για νέο πρόγραμμα και χρηματοδότηση.¹² **Η κυβέρνηση ακολούθησε σε ορισμένα ζητήματα το δύσβατο δρόμο της διαπραγματευτικής προσαρμογής αν και μένουν πολλά να γίνουν ακόμα για να γεφυρωθεί η απόσταση που τη χωρίζει από τους εταίρους.**

¹¹ Βλ. ομιλία του κ. Γιάννη Βαρουφάκη στο συνέδριο του Ινστιτούτου για τη Νέα Οικονομική Πολιτική, στο Παρίσι. www.reporetr.gr 10.4.2015.

¹² Βλ. ομιλία του Υπουργού Οικονομικών με τίτλο «An Agenda for Europe», στο σεμινάριο Ambrosetti της Ιταλίας <http://yanisvaroufakis.eu/2015/03/15/presenting-an-agenda-for-europe-at-ambrosetti-lake-como-14th-march-2015/>

Γεγονός είναι ότι αρκετά ελληνικά αιτήματα έχουν ισχυρή αιτιολόγηση. Μεταξύ άλλων, από οικονομικής άποψης, ορθώς αμφισβητήθηκε η μετατροπή κρατικών (φυσικών) μονοπωλίων σε ιδιωτικά μονοπώλια, όπως π.χ. είναι οι υπηρεσίες ύδρευσης πόλεων ή το δίκτυο ηλεκτρισμού. Επίσης, το «μοντέλο» των ιδιωτικοποιήσεων θα μπορούσε να αλλάξει (αρκεί να μην υπάρξουν υπερβολικές καθυστερήσεις), ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερο όφελος για την εθνική οικονομία, θέτοντας, για παράδειγμα, ρήτρες ελάχιστης επένδυσης πάνω από την τιμή πώλησης. Εξίσου αιτιολογημένες, από οικονομική άποψη, είναι οι επιφυλάξεις για τις προτεινόμενες αλλαγές μερικών εργασιακών θεσμών. Μολονότι η συζήτηση για συγκεκριμένους θεσμούς εργασίας συνεχίζεται, νεότερες έρευνες στο ΔΝΤ (!) βρήκαν ότι η συνολική παραγωγικότητα της εργασίας, που είναι προϋπόθεση για την ανάπτυξη, δεν επηρεάζεται από την απορρύθμιση των αγορών εργασίας συνολικά.¹³ Γενικότερα είναι λογικό να επιδιώκουμε τροποποίηση των προτεραιοτήτων. Ως εκ τούτου **η επίτευξη συμφωνίας απαιτεί προθυμία για συμβιβασμό και των εταίρων (θεσμών).**

Παραμονή στην Ευρωζώνη

Η κορυφαία, επίσημη και ορθή στρατηγική επιλογή είναι να κρατηθεί η χώρα εντός της Ευρωζώνης μέσω σειράς μεταρρυθμίσεων παρά τις επιφυλάξεις ορισμένων στελεχών της κυβερνητικής παράταξης. Αλλά, **ο ορθολογισμός κρίνεται και από την ποιότητα της σχέσης στόχων και μέσων πολιτικής**, από τη συμβατότητα των μέσων με τους σκοπούς.

Κατά τη γνώμη μας **η ορθή επιλογή να παραμείνει η χώρα στην Ευρωζώνη, η οποία άλλωστε ούτε προεκλογικά είχε αμφισβητηθεί, καθορίζει το πλαίσιο για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής (δημοσιονομικά, μεταρρυθμίσεις) σε κρίσιμους τομείς, αν και όχι σε όλους.** Γιατί στο πλαίσιο της ΕΕ και πολύ περισσότερο της Ευρωζώνης ισχύουν οι διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας, του Δημοσιονομικού Συμφώνου, του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας κλπ.¹⁴ Επίσης, η παραμονή στην Ευρωζώνη και η πιθανή συμφωνία για την πολιτική προσαρμογής θα επιτρέψει τη χρηματοδότηση ενός νέου αναπτυξιακού προγράμματος με την αξιοποίηση των νέων πηγών. Οι νέες μεγάλες πρωτοβουλίες στην Ευρωζώνη υπό την πίεση των οικονομικών προβλημάτων της – το σχέδιο Juncker, που ήδη εγκρίθηκε από το ΕΚ για ένα πρόγραμμα επενδύσεων στην Ευρώπη ύψους € 300 δισ. και η «ποσοτική χαλάρωση» του Draghi, που επιτρέπει ουσιαστικά τη χρηματοδότηση κρατικών προϋπολογισμών με ένα ποσό ύψους € 1,1 τρισ. (κατ' αρχάς) – σηματοδοτούν σημαντικές αλλαγές στη γενική κατεύθυνση της οικονομικής πολιτικής στην Ευρώπη. **Η Ελλάδα θα μπορέσει να αξιοποιήσει τις νέες δυνατότητες (βλ. έκθεση του ΓΠΚΒ του προηγούμενου τριμήνου) αν ολοκληρωθεί επιτυχώς η «τρέχουσα διευθέτηση»** (κατά την ορολογία του Eurogroup 20.2.2015) και γίνει η ανάλογη αξιολόγηση. **Κατά τη γνώμη του ΓΠΚΒ θα ήταν ιστορικό λάθος να βγει η Ελλάδα από την Ευρωζώνη την ώρα που η οικονομική πολιτική στην Ευρωζώνη αρχίζει να αλλάζει σε κατεύθυνση ευνοϊκή για την ίδια τη χώρα.**

Όχι στην αποξένωση, ναι στην κριτική

¹³ Βλ. IMF *World Economic Outlook*, April 14, 2015.

¹⁴ Βλ. ενδιάμεση έκθεση του ΓΠΚΒ με τίτλο «Η ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ. Οι μηχανισμοί εποπτείας και αλληλεγγύης υπό όρους μετά το Μνημόνιο», Ιανουάριος 2014.

Στη συνέχεια δεν εξετάζουμε ζητήματα διαπραγματευτικής τακτικής και μεθόδου εποπτείας,¹⁵ αλλά ζητήματα ουσίας. Ωστόσο, επισημαίνουμε εκ προοιμίου δύο πράγματα για το μέλλον:

(α) **Η χώρα βρέθηκε σε τροχιά απόκλισης από τους δυτικούς και ευρωπαϊκούς εταίρους.**

(β) Η εν πολλοίς ορθή **κριτική στην αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης** και σε επιμέρους αποφάσεις οικονομικής πολιτικής των οργάνων της ΕΕ (π.χ. για τους όρους της πρώτης δανειακής σύμβασης 2010)¹⁶ δεν πρέπει να συγχέεται στις σημερινές συνθήκες με τα ειδικότερα ελληνικά προβλήματα. Μολονότι είναι σημαντικό ότι **για πρώτη φορά τόσο πολλοί Έλληνες πολιτικοί επικρίνουν ορισμένες πολιτικές και όψεις της αρχιτεκτονικής της Ευρωζώνης και μάλιστα με τεχνοκρατική επάρκεια**, η κριτική μόνον εν μέρει μπορεί να συνδεθεί με την τρέχουσα διαπραγμάτευση για το πρόγραμμα στήριξης της Ελλάδας.¹⁷

Δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι πέρα από τη δικαιολογημένη κριτική, **σήμερα** η αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης μεταβάλλεται ήδη και ότι **είμαστε η μόνη χώρα που δεν κατάφερε να εξέλθει από την «ομπρέλα» των επίσημων μηχανισμών στήριξης**, σε αντίθεση με την Πορτογαλία και την Ιρλανδία (και, όπως φαίνεται, με την Κύπρο στο άμεσο μέλλον).

Όσο καιρό η Ελλάδα είναι αποκομμένη από τις αγορές, χρειάζεται τη χρηματοδοτική στήριξη κυρίως των Ευρωπαϊκών θεσμών και αυτή προϋποθέτει συμφωνία πάνω στο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής.

Οι διαφορετικές οικονομικές φιλοσοφίες ως πηγή δυσκολιών

Ωστόσο, ο δρόμος ήταν (και παραμένει) δύσβατος. Οι μεγαλύτερες δυσκολίες συνεννόησης και οι τριβές με τους εταίρους αναμένονταν εξ αρχής κυρίως στο είδος των μεταρρυθμίσεων που αποτελούσαν όρους για το δανεισμό της χώρας. Τούτο διότι στα ζητήματα αυτά υπήρχαν διαφορετικές οικονομικές φιλοσοφίες.

Σε ορισμένες περιπτώσεις οι διαφορές συγκαλύπτονται από δηλώσεις καλής θέλησης για συνεργασία. Για παράδειγμα, η ελληνική πλευρά ζήτησε την τεχνική βοήθεια του ΟΟΣΑ για τις μεταρρυθμίσεις, αλλά το ζήτημα είναι ότι ο ΟΟΣΑ υπακούει σε μια διαφορετική φιλοσοφία. Στην παιδεία π.χ. η τάση στον ΟΟΣΑ είναι να ενδυναμωθούν οι μηχανισμοί αξιολόγησης σχολείων και ΑΕΙ και να κρίνονται εκ του αποτελέσματος (βλ. έρευνες Pisa), που η ελληνική κυβέρνηση έως πρόσφατα τουλάχιστον αντιμετώπιζε με επιφυλάξεις. Επιπρόσθετα, ο ΟΟΣΑ είναι υπέρ του ανοίγματος των κλειστών επαγγελματιών και της ενίσχυσης των κανόνων του ανταγωνισμού.

¹⁵ Εδώ ανήκουν οι συζητήσεις για την ονομασία των ομάδων εποπτείας (αντί τρόικας, Brussels Group κλπ) που βεβαίως έχουν και συμβολική σημασία ή πως θα λειτουργούν τα «τεχνικά κλιμάκια» στην Αθήνα. Η κυβέρνηση επιθυμούσε να τελειώσει το θέμα των ελεγκτών που πηγαينوέρχονταν στα υπουργεία και ταυτόχρονα να περιορίσει τις αρμοδιότητές τους. Όμως, η εξέλιξη έδειξε ότι δεν μπορούσε να αποφύγει την εποπτεία από τους θεσμούς όσον καιρό θα είχε ανάγκη τον επίσημο δανεισμό.

¹⁶ Γιάννης Βαρουφάκης, Τζ. Γάλμπρεϊθ και Στ. Χόλλαντ *Μια μετριοπαθής πρόταση για την επίλυση της κρίσης του ευρώ*, Απέναντι Όχθη, Αθήνα 2014. Βλέπε και πρόσφατες παρεμβάσεις του Γιάννη Βαρουφάκη και του Ευκλείδη Τσακαλώτου στη Διάσκεψη του INET/OECD με θέμα «Eurozone Institutions during the Bank Bailout Negotiations», Paris 9.4.2015.

¹⁷ Βλ. ομιλία του Αναπληρωτή Υπουργού Εξωτερικών, αρμόδιου για τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις, κ. Ε. Τσακαλώτου στην ημερίδα του περιοδικού Economist (16.3.2015) με θέμα «Η Ελλάδα και οι πιστωτές της: Μία αμοιβαία επωφελής συμφωνία; Η στρατηγική, οι κίνδυνοι, το αποτέλεσμα», όπου αναφέρει χαρακτηριστικά: «το ευρώ κινδυνεύει όχι από την Αριστερά, αλλά από την ίδια την οικονομική και χρηματοπιστωτική αρχιτεκτονική της ευρωζώνης και τις πολιτικές λιτότητας». <http://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/omilia-anupeks-euk-tsakalotou-sten-emerida-tou-economist-160315.html>

Γενικότερα οι διαφορετικές οικονομικές φιλοσοφίες αναδεικνύονται κάθε φορά που τίθεται θέμα ανάπτυξης, δηλαδή μιας ικανοποιητικής και διατηρήσιμης ανόδου του ΑΕΠ. Γεγονός είναι, ότι τους πρώτους μήνες μετά τις εκλογές η κυβέρνηση ασχολήθηκε με ζητήματα αναδιανομής, καταπολέμησης διαφθοράς και αναζήτησης εσωτερικών και εξωτερικών πόρων. Αλλά δεν πρόκυψε μια σαφής στρατηγική για την επιστροφή στην ανάπτυξη ούτε πάρθηκαν μέτρα με ανάλογο στόχο. Ίσως χρειάζεται χρόνο. **Κατά την εκτίμησή μας το μείζον ζήτημα της Ελληνικής οικονομίας είναι οι αγκυλώσεις που εμφανίζονται στις σχέσεις κράτους και αγοράς. Ο σύνθετος χαρακτήρας της ελληνικής «τραγωδίας» απαιτεί ριζοσπαστικές λύσεις με βάση τις διεθνείς εμπειρίες και τις βέλτιστες πρακτικές («best practices») και όχι με βάση παραδοχές που έχουν ιστορικά διαψευστεί.**

Εν τούτοις, όπως σημειώσαμε ήδη, η ελληνική πλευρά έθεσε ζητήματα που ήταν απολύτως δικαιολογημένα και δεν έρχονταν οπωσδήποτε σε αντίθεση με την επικρατούσα οικονομική φιλοσοφία. Εδώ ανήκει π.χ. η άρνηση εφαρμογής μέτρων με υφεσιακή επίπτωση (ΦΠΑ) και μάλιστα μετά από έξι χρόνια ύφεσης ή η επανεξέταση των κριτηρίων για ιδιωτικοποιήσεις (πρέπει να ιδιωτικοποιηθούν μονοπώλια;) και η χρησιμοποίηση μέρους των πόρων από ιδιωτικοποιήσεις για τη στήριξη της ανάπτυξης.

Εξέλιξη της δημόσιας οικονομίας το α' τρίμηνο 2015

Στο δημοσιονομικό μέτωπο η κατάσταση είναι ασαφής. Το 2014 η χώρα εμφάνισε ένα πρωτογενές πλεόνασμα (δηλαδή πλεόνασμα εσόδων έναντι δαπανών πριν από την πληρωμή τόκων) μόλις 0,3% του ΑΕΠ, ενώ το προηγούμενο πρόγραμμα και ο προϋπολογισμός είχαν θέσει ως στόχο το 1,5%, δηλαδή υπήρξε υστέρηση περίπου € 2 δισ. Για το 2015 και χωρίς αλλαγές στην οικονομική πολιτική, η κυβέρνηση αναμένει (μάλλον αισιόδοξα) ένα πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 1,2-1,5% του ΑΕΠ. Αν αποδώσουν τα μέτρα που προτείνονται για τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και να αυξηθούν τα έσοδα το 2015, θα μπορούσε το πρωτογενές πλεόνασμα να είναι πολύ υψηλότερο (έως 3,9% του ΑΕΠ) με αποτέλεσμα όπως το διατυπώνει αισιόδοξα το «κείμενο εργασίας» «να διευρυνθούν σημαντικά τα δημοσιονομικά περιθώρια».¹⁸

Από την **πλευρά των εσόδων**, κατά τη διάρκεια του πρώτου διμήνου, προβλήματα «ρευστότητας» στο κράτος προκάλεσαν οι υστερήσεις στα φορολογικά έσοδα. Για να αντιμετωπίσει την κατάσταση η κυβέρνηση αποφάσισε να δώσει κίνητρα για την τακτοποίηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών σε εφορία και ασφαλιστικά ταμεία με διαδικασίες εξπρές και άλλα μέτρα.¹⁹ Η υστέρηση των φορολογικών εσόδων τους δύο πρώτους μήνες μειώθηκε το Μάρτιο λόγω των μέτρων αυτών. Από την άλλη πλευρά, η συνολική δημοσιονομική εικόνα το α' τρίμηνο βελτιώθηκε πρόσκαιρα με καθυστερήσεις πληρωμών σε προμηθευτές του Δημοσίου (π.χ. του ΠΕΔΥ) και με τα αυξημένα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύ-

¹⁸ Βλ. «κείμενο εργασίας» του Υπουργείου Οικονομικών που στάλθηκε στους θεσμούς «Greek Reforms in the Context of the 20/02/2015 Eurogroup Agreement», Athens, March 2015. Το κείμενο αυτό προβλέπει σειρά ολόκληρη φορολογικών μέτρων και άλλων παρεμβάσεων, αλλά δεν ικανοποίησε τους θεσμούς. Επομένως οι διαβουλεύσεις συνεχίζονται.

¹⁹ Βλ. Ν 4320/2015 (ΦΕΚ Α 29/19.3.2015) «Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, την οργάνωση της Κυβέρνησης και των Κυβερνητικών οργάνων και λουπές διατάξεις». Περιλαμβάνει και διάταξη-εξπρές για εθελοντική τακτοποίηση οφειλών. Επίσης βλ. Ν 4321/2015 (ΦΕΚ Α 32/21.3.2015) «Ρυθμίσεις για την επανεκκίνηση της οικονομίας» που -μεταξύ πολλών άλλων- περιέχει τη νέα ρύθμιση οφειλών προς εφορία και ασφαλιστικούς οργανισμούς («100 δόσεις»).

σεων (ΕΣΠΑ). Όμως οι καθυστερούμενες οφειλές του Δημοσίου αυξήθηκαν το πρώτο δίμηνο 2015 από 3,01 σε € 3,25 δισ. (δηλαδή περίπου κατά € 240 εκ.).²⁰ **Η κατάσταση λοιπόν εξομαλύνθηκε εν μέρει, αλλά έμειναν η αβεβαιότητα για το μέλλον και, προς το παρόν, το δημοσιονομικό και το χρηματοδοτικό κενό** (βλ. πιο κάτω).

Η κυβέρνηση, για να αποπληρώσει το ΔΝΤ και να ισορροπήσει την κατάσταση, αξιοποίησε επίσης τα διαθέσιμα των ασφαλιστικών ταμείων και ΔΕΚΟ. Σύμφωνα με την επιστολή που έστειλε στις 15.3.2015 ο Πρωθυπουργός Α.Τσίπρας σε ηγέτες της ΕΕ, διακυβευόταν η ομαλή πληρωμή μισθών και συντάξεων.²¹ Η μόνη λύση ήταν να αποδεσμευθούν πόροι της δανειακής σύμβασης και από την ΕΚΤ. Γι' αυτήν όμως είχε τεθεί ως όρος η ολοκλήρωση της πολιτικής οικονομικής προσαρμογής (του «μνημονίου») με τροποποιήσεις (ευελιξία), δηλαδή προηγούμενη συμφωνία για τις μεταρρυθμίσεις και δημοσιονομικά μέτρα που δεν έχουν μέχρι σήμερα επιτευχθεί.

Επίσης, είναι σημαντικό ότι η Κυβέρνηση αποφάσισε να προχωρήσει στην εξέταση των διαφόρων λιστών (Λαγκάρντ, Λουξεμβούργου, Νικολούδη κ.λπ.) και να ελέγξει τις εκροές πόρων, όμως ο Υπουργός Επικρατείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς δήλωσε ότι δεν πρέπει να έχουμε υπερβολικές προσδοκίες για έσοδα από τους ελέγχους αυτούς.²² Άλλες χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία) εισπράττουν δισεκατομμύρια ευρώ από τις διάφορες λίστες που αγοράζουν. Αυτή η δυστοκία στην Ελλάδα στηρίζεται σε διάφορα προσχήματα, όπως ότι οι λίστες είναι «παράνομες» ή δεν μπορεί να γίνει διασταύρωση των στοιχείων τους με όσα διαθέτουν οι τράπεζες και οι εφορίες!²³

Τέλος, με βάση τις απογοητευτικές εμπειρίες του παρελθόντος η κυβέρνηση προβλέπει ότι τα συνολικά έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις για το 2015 θα ανέλθουν σε € 1,5 δισ. έναντι των προβλεπόμενων με το παλαιό πρόγραμμα € 2,5 δισ. Συναφώς, δηλώνει ότι θα υλοποιήσει όλες τις υπάρχουσες συμβάσεις και θα συνεχίσει τις διαδικασίες που έχουν ήδη ξεκινήσει και είχαν διακοπεί από τις εκλογές²⁴ με διορθωτικές κινήσεις (π.χ. ΟΛΠ, αεροδρόμια), οι οποίες, ως σημειωθεί ότι μπορεί να προκαλέσουν νέες καθυστερήσεις.

Σημειώνουμε ότι όσο χαμηλότερο είναι το πρωτογενές πλεόνασμα τόσο περισσότεροι εξωτερικοί πόροι χρειάζονται για την πληρωμή τόκων, που για το 2015 ανέρχονται σε € 5,9 δισ. ή περίπου 3,2% του ΑΕΠ. Η διαφορά μεταξύ πρωτογενούς πλεονάσματος και των πληρωμών τόκων (ως % ΑΕΠ) είναι το περιβόητο **«δημοσιονομικό κενό»**. Στο δημοσιονομικό κενό προστίθενται οι πόροι που χρειάζονται για αποπληρωμή ληξιπρόθεσμων δανείων και μαζί συγκροτούν το **«χρηματοδοτικό κενό»**. Τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κάλυψη μέρους του χρηματοδοτικού κενού. Όλα τα παραπάνω, με δεδομένη την αδυναμία προσφυγής στις αγορές ή σε τρίτους, διαμορφώνουν τις ανάγκες για εξωτερικούς πόρους (π.χ. καταβολή δόσεων από τους θεσμούς, νέα δάνεια) για την εξυπη-

²⁰ Βλ. ενότητα 1.11, Διάγραμμα 19.

²¹ Βλ. σχετικό δημοσίευμα των Financial Times με τίτλο «Greece's leader warns Merkel of "impossible" debt payments», 22/3/2015 <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/ae9d0cb8-d0b5-11e4-982a-00144feab7de.html#axzz3YA862e2p>

²² Βλ. εφημερίδα *Ναυτεμπορική*, 3/4/2015.

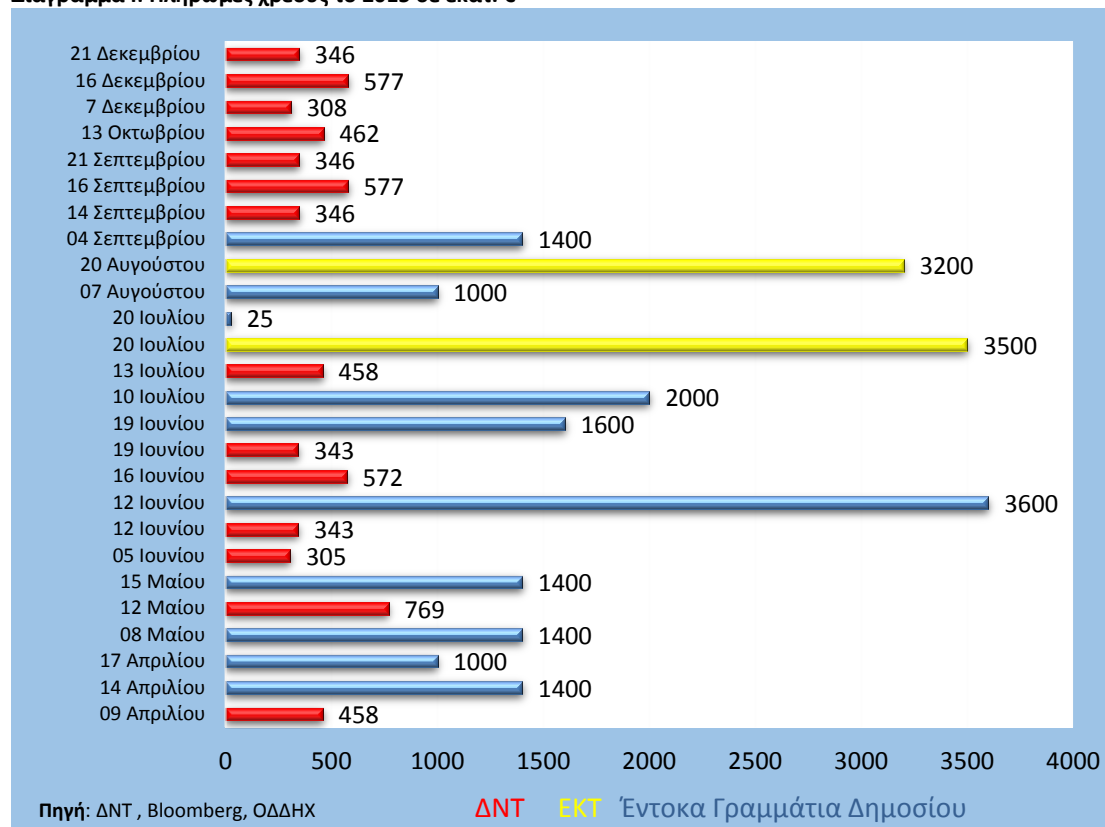
²³ Ας σημειωθεί ότι η σχετική νομοθεσία και οι απαραίτητες δομές υπάρχουν στο τραπεζικό σύστημα. Τα αρμόδια τμήματα των τραπεζών μπορούν να δώσουν εύκολα στοιχεία, ενώ τα στοιχεία για τα εμβάσματα στο εξωτερικό υπάρχουν στην Τράπεζα της Ελλάδος. Βλ. εφημερίδα *Ναυτεμπορική* 6.4.2015. Προφανώς έλειπε στο παρελθόν η πολιτική βούληση.

²⁴ Βλ. «κείμενο εργασίας» Υπουργείου Οικονομικών «*Greek Reforms in the Context of the 20/02/2015 Eurogroup Agreement*», Athens, March 2015.

ρέτηση των δανείων, με άλλα λόγια **παρατείνουν την εξάρτηση από τους δημόσιους δανειστές**. Η κατάσταση παραμένει κρίσιμη γιατί τους επόμενους μήνες η χώρα θα πρέπει να αποπληρώσει διάφορες ληξιπρόθεσμες οφειλές στο εξωτερικό (Διάγραμμα Ι, στο οποίο παρουσιάζουμε και τις λήξεις των εντόκων που αφορούν οφειλές στο εσωτερικό και αναχρηματοδοτούνται).

Διάγραμμα Ι: Πληρωμές χρέους το 2015 σε εκατ. €

Στην **πλευρά των δαπανών** υπάρχει ασάφεια ως προς την εξέλιξή τους. Οι διάφορες ανακοινώσεις γίνονται αποσπασματικά. Η ασάφεια προκύπτει από ότι πολλά από τα μέτρα τα οποία έχουν ανακοινωθεί δεν έχουν νομοθετηθεί, αλλά και από τον αποσπασματικό χαρακτήρα πολλών ανακοινώσεων που δεν δημιουργούν πεποιθήσεις για ένα συνεχές και σταθερό σχέδιο. Το επίπεδο των δαπανών και, κυρίως, η πορεία των διαφόρων κονδυλίων εξαρτώνται από τα μέτρα που έχουν ήδη αποφασισθεί ή εξαγγελθεί και προκαλούν νέες δαπάνες:²⁵ οι νέες αμυντικές προμήθειες, η χορήγηση 13^{ης} σύνταξης στους χαμηλοσυνταξιούχους, η κατάργηση της φόρμουλας μηδενικού ελλείμματος στο ασφαλιστικό, η έκτακτη βοήθεια στην Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης (EBZ), κ.α.

Κάθε ένα από τα μέτρα αυτά μπορεί να συζητηθεί ως προς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά του, αλλά **όλα μαζί δεν εντάσσονται σε ένα σχέδιο για την ανάπτυξη ούτε είναι σαφές πώς θα χρηματοδοτηθούν τελικά, παρά την αισιοδοξία του «κειμένου εργασίας» για νέα φορολογικά έσοδα 4,7 έως 6,1 € δισ., ούτε τέλος στηρίζονται σε τεκμηριωμένη**

²⁵ Βλ. ενδεικτικά νομοσχέδιο του Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Σύμφωνα με την έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, εκτιμάται ότι θα επιβαρύνει τον προϋπολογισμό κατά € 72 εκατ. Βλ. εφημερίδα *Καθημερινή* 8.4.2015.

ανάλυση των έμμεσων, μακροχρόνιων επιπτώσεων στις συμπεριφορές και προσδοκίες των πολιτών.

Συνοπτικά, η δημοσιονομική προσαρμογή που επιχειρείται είναι ένα ιδιότυπο μείγμα νέων φόρων, νέων δαπανών και θεσμικών αλλαγών και σε μεγάλο βαθμό ανακοινωμένων αντιφατικών προθέσεων για αλλαγές. Για ορισμένα μέτρα (π.χ. 100 δόσεις) είναι απροσδιόριστες τελικά οι μακροχρόνιες επιπτώσεις. Παρά το βραχυπρόθεσμο όφελος, το μείγμα αυτό εντείνει την αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει τη σημερινή κατάσταση.

Οι μεταρρυθμιστικές προτάσεις της Κυβέρνησης συνοπτικά

Αν και αναφερθήκαμε ήδη σε ορισμένους μεταρρυθμιστικούς φακέλους, είναι χρήσιμο να δώσουμε συνοπτικά μια συνολική εικόνα των κυβερνητικών προθέσεων. Περιλαμβάνονται, στο «κείμενο εργασίας» του υπουργείου οικονομικών, που στάλθηκε στους θεσμούς και κωδικοποιήθηκαν πυκνά από τον Υπουργό Οικονομικών σε ομιλία του στις ΗΠΑ. Περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- Στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων: απαίτηση για ελάχιστη επένδυση μετά την πώληση δημόσιας υπηρεσίας, συμμετοχή του κράτους στο κεφάλαιο «κοινοπρακτικών» σχημάτων και απόδοση των εισπράξεων από τη πώληση στα ασφαλιστικά ταμεία.
- Στο συνταξιοδοτικό: κυρίως δραστικό περιορισμό των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων.
- Στο χρηματοπιστωτικό: δημιουργία μιας «κακής τράπεζας» με βάση τους πόρους του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), ώστε να ανακουφισθούν οι τράπεζες από τα κόκκινα δάνεια.
- Στη Δικαιοσύνη: ένα σύστημα ταχείας εξωδικαστικής διευθέτησης διαφορών σχετικά με τα κόκκινα δάνεια και τις φορολογικές οφειλές.
- Στη Δημόσια Διοίκηση: κατάργηση της απαίτησης δημοσίων υπηρεσιών να ζητούν από τους πολίτες και τις επιχειρήσεις πληροφορίες, όταν αυτές βρίσκονται στη διάθεση του δημοσίου.
- Στην απασχόληση: ελέγχους για τη δραστική μείωση της αδήλωτης εργασίας και σχεδιασμό «έξυπνων συμβάσεων εργασίας» με τη συνεργασία του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (International Labour Organization - ILO).
- Ενίσχυση της Επιτροπής Ανταγωνισμού.
- Αναμόρφωση του συστήματος δημοσίων προμηθειών κ.α.
- Καταπολέμηση της διαφθοράς: μεσο- και μακροπρόθεσμα παραμένει μείζον θέμα η καταπολέμηση της διαφθοράς και οι εξ αυτής προσδοκώμενες εξοικονομήσεις πόρων.²⁶

Εκτιμούμε, ότι το «κείμενο εργασίας» έχει πολλά θετικά στοιχεία. Πρώτα από όλα παρέχει μια συνολική, αν και γενική εικόνα, για τους σχεδιασμούς της Κυβέρνησης. Πολλές από τις προβλεπόμενες παρεμβάσεις στο φορολογικό σύστημα έπρεπε να είχαν γίνει από καιρό

²⁶ Σύμφωνα με τον αρμόδιο Υπουργό κ. Π. Νικολούδη «είναι πλήρως διακριβωμένο ότι σε πάρα πολλές περιπτώσεις συμβάσεων αγοράς οπλικών συστημάτων που υπέγραψε το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, η παράνομη προμήθεια, ή άλλως «μίζα», που δινόταν σε Έλληνες αξιωματούχους προκειμένου με παράνομο τρόπο να συμβάλουν στην κατάρτιση αυτών των συμβάσεων, ήταν κατά μέσον όρο 4%». Η δήλωση έγινε ενώπιον της επιτροπής που συνέστησε η Πρόεδρος της Βουλής κα Ζ. Κωνσταντοπούλου για το χρέος. Βλ. εφημερίδα τα Νέα 6.4.2015.

καθώς διορθώνουν το πυκνό πλέγμα του παρεμβατικού μας συστήματος και άλλωστε είχαν ήδη δρομολογηθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση παρά τις εγγενείς πολιτικές αναστολές της. Επίσης, το κείμενο αναγνωρίζει ρητά τη ανάγκη για στενή συνεργασία με τον ΟΟΣΑ και το Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (ILO), για πραγματική εφαρμογή νόμων που είχαν ψηφισθεί και τη δέσμευση για συμμόρφωση προς τους κανόνες του δικαίου της ΕΕ σε πολλούς τομείς (π.χ. δημόσιες προμήθειες, δημοσιονομική διακυβέρνηση). Το «κείμενο εργασίας» αναφέρει ρητά «τη βελτίωση της συμμόρφωσης με την ευρωπαϊκή νομοθεσία» (σημείο 7.2).

Αλλά σημειώνουμε ότι το «κείμενο εργασίας» δεν περιλαμβάνει εκείνες τις μεταρρυθμίσεις που οι θεσμοί θεωρούν αναγκαίες (διατηρησιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, του οποίου το μέλλον είναι πράγματι αβέβαιο για πολλούς λόγους,²⁷ «ευέλικτες» αγορές εργασίας κ.α.).

Γενικά, η μεταρρυθμιστική πτυχή είναι ανεπαρκής. Πολλές από τις ιδέες που περιλαμβάνει είναι ατελείς (π.χ. για τη Δικαιοσύνη) και παραβλέπουν τόσο ιστορικές εμπειρίες όσο και ευρύτερες τάσεις που επικρατούν διεθνώς (π.χ. στη Δημόσια Διοίκηση).

Οι διαπραγματεύσεις με τους θεσμούς συνεχίζονται. Η Επιστημονική Επιτροπή του ΓΠΚΒ προτίθεται να αξιολογήσει συνολικά σε χωριστή έκθεση το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα μόλις οριστικοποιηθεί μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με τους εταίρους. Εδώ επαναλαμβάνουμε ότι επείγει να επιτευχθεί συμφωνία μαζί τους γιατί **η εκκρεμότητα αυτή προκαλεί αβεβαιότητες και αυτές με τη σειρά τους προκαλούν φυγή καταθέσεων, αναστέλλουν επενδύσεις, και, επομένως χειροτερεύουν τις αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας.**

Ζητήματα εξυπηρέτησης του χρέους

Η Ελλάδα ανταποκρίθηκε μέχρι σήμερα στις υποχρεώσεις της έναντι των δανειστών παρά την καθυστέρηση στην εκταμίευση της βοήθειας που προβλέπεται στη δανειακή σύμβαση. Είναι επίσης σημαντικό ότι δόθηκαν επανειλημμένα και επίσημα -τελευταία κατά την επίσκεψη του υπουργού οικονομικών στις ΗΠΑ- διαβεβαιώσεις ότι η Ελλάδα και στο μέλλον θα εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της.

Όμως η κατάσταση, όπως διαμορφώνεται στα τέλη Απριλίου είναι δύσκολη. Το Μάιο η χώρα πρέπει να αποπληρώσει περίπου ένα δισ. ευρώ στο ΔΝΤ. Ακολουθεί σειρά ολόκληρη ημερομηνιών για αποπληρωμές μόνο μέσα στο 2015. **Οι χρηματοδοτικές ανάγκες είναι πλέον πιεστικές.** Μέχρι το τέλος του έτους, η χώρα καλείται να πληρώσει κεφάλαια ύψους € 13 δισ. τόσο προς το ΔΝΤ όσο και προς την ΕΚΤ, ενώ ενδιάμεσα θα πρέπει να αναχρηματοδοτήσει σειρά εντόκων γραμματίων (βλ. Διάγραμμα 2).

Ας σημειωθεί ότι οι σχέσεις με το ΔΝΤ, που αντιπροσωπεύει σαφέστερα την οικονομική ορθοδοξία, είναι κρίσιμες. Ακόμα και μια αναβολή πληρωμής ληξιπρόθεσμων οφειλών α-

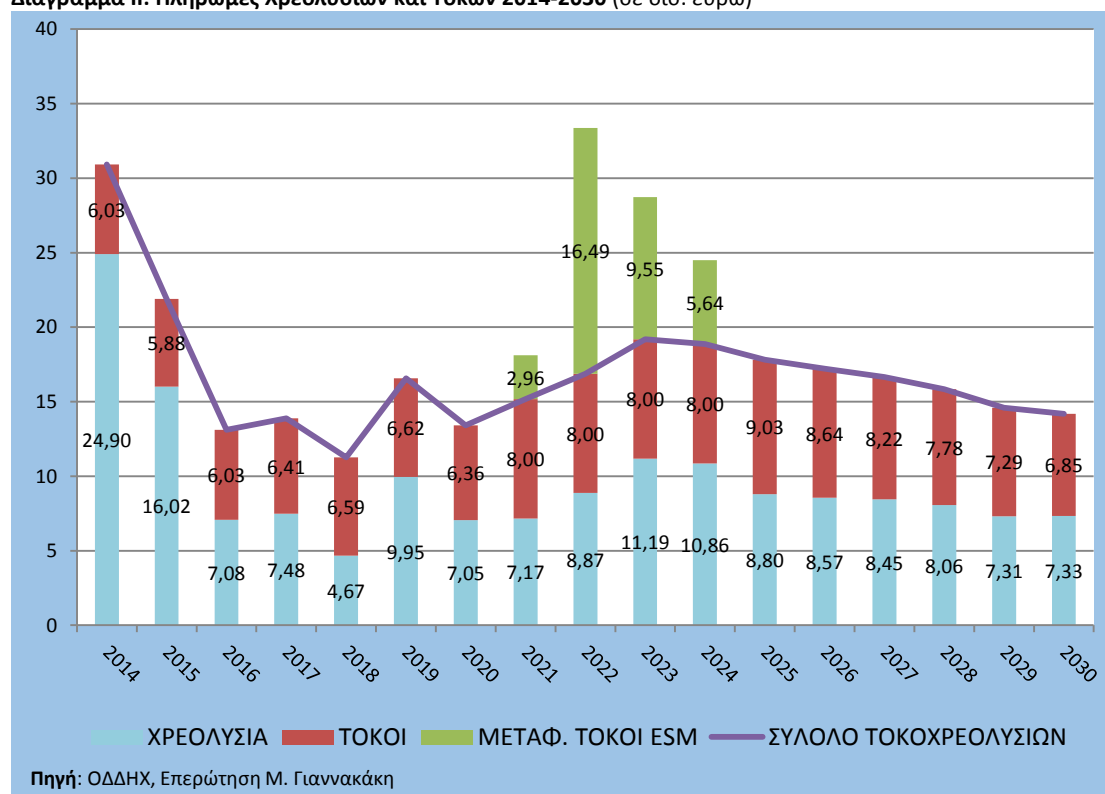
²⁷ Ο Σάββας Ρομπόλης αναφέρει ως αιτίες το υψηλό επίπεδο ανεργίας, την εκτεταμένη εισφοροδιαφυγή, τις απώλειες από το PSI, τις δημογραφικές εξελίξεις. Βλ. άρθρο του «Η ασφυξία του ασφαλιστικού» στην *Εφημερίδα των Συντακτών*, 10-12.4.2015. Παλαιότερες αναλύσεις πριν από την κρίση είχαν επισημάνει τις εσωτερικές παθογένειες του ασφαλιστικού συστήματος – τον κατακερματισμό του, τις ανισότητες, το διοικητικό κόστος, τους ανορθολογισμούς στην πράξη, τα τεράστια «αναλογιστικά ελλείμματα κλπ—που υπονόμωσαν την επιβίωσή του. Βλ. σχετικά μελέτες των Μάνου Μαρσαγγάνη *Η κοινωνική αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2004 και Πλάτωνος Τήνιου *Ανάπτυξη με αλληλεγγύη*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003 κ.α.

πέναντί του θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις. Τέτοιες αναβολές έχουν βέβαια συμβεί στο παρελθόν σε αποτυχημένα κράτη όπως η Σομαλία, το Σουδάν και η Ζιμπάμπουε, αλλά ουδείς επιθυμεί να βρεθεί η Ελλάδα, μια κατά βάση αναπτυγμένη χώρα, σε μια τέτοια θέση.²⁸ Πολύ περισσότερο ανεπιθύμητη είναι μια μονιμότερη αδυναμία εξυπηρέτησης των οφειλών έναντι του ΔΝΤ και άλλων (χρεοκοπία). Οι επιπλοκές θα ήταν πολλές: η φήμη της χώρας ως αξιόπιστου δανειολήπτη, που ήδη αμφισβητείται, θα καταστρεφόταν, συνακόλουθα η πρόσβαση στις διεθνείς αγορές θα ήταν αδύνατη για πολλά χρόνια, οι ιδιώτες δανειστές θα απαιτούσαν (λόγω ρητρών) άμεση αποπληρωμή και η Ελλάδα θα αδυνατούσε να ωφεληθεί από τους νέους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς κλπ.

Το συμπέρασμα είναι ότι **η χώρα δεν έχει άλλη επιλογή από το να εξυπηρετεί κανονικά το χρέος της** και προς το σκοπό αυτό χρειάζεται βοήθεια.

Στα προηγούμενα πρέπει να προσθέσουμε τις πληρωμές τόκων. Το 2015 ανέρχονται σε € 5,8 δισ. ή περίπου 3 % του ΑΕΠ (Διάγραμμα II).

Διάγραμμα II: Πληρωμές Χρεολυσίων και Τόκων 2014-2030 (σε δισ. ευρώ)

Στο πλαίσιο της δανειακής σύμβασης υπάρχουν πόροι για την κάλυψή του. Εκκρεμούν κατ' αρχάς δόσεις ύψους € 7,2 δισ. από ΔΝΤ και ΕΕ, επιστροφές κερδών από ελληνικά ομόλογα των Κεντρικών Τραπεζών και της ΕΚΤ, ενώ υπήρχε και η «προληπτική γραμμή πίστωσης» € 11 δισ. στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (European Stability Mechanism – ESM). Αν καταβληθούν τα ποσά αυτά, έστω τμηματικά, τότε θα εξυπηρετηθούν κανονικά τα δάνεια, αν όχι, η χώρα θα χρεοκοπήσει, δεδομένου ότι έχει αποκοπεί από τις αγορές. Ας προσθέσουμε ότι **ουσιαστικά οι πόροι αυτοί δεν εισέρχονται στην οικονομία, αλλά πηγαινούν στους δανειστές**. Έτσι, ενώ η Ελλάδα πληρώνει χρεολύσια και τόκους, το χρέος δε μειώνε-

²⁸ Βλ. δήλωση της Christine Lagarde στις 16 Απριλίου 2015 στο <http://www.imf.org/external/np/tr/2015/tr041615.htm>.

ται! Όμως οι θεσμοί έθεταν όρους για την αποδέσμευση των παραπάνω πόρων – την εφαρμογή ενός προγράμματος μεταρρυθμίσεων και μέτρα για την κάλυψη του δημοσιονομικού κενού (δηλαδή για πληρωμή τόκων).

Η χρηματοδότηση λοιπόν εξαρτάται, όπως γνωρίζουμε, από τους όρους οικονομικής πολιτικής. Η κυβέρνηση, ορθώς αναδεικνύει ζητήματα φοροδιαφυγής και διαφθοράς, όμως απορρίπτει τους όρους που θέτουν οι δανειστές στο μεταρρυθμιστικό τομέα θεωρώντας τους ότι δεν ανταποκρίνονται στις επιλογές της. Το αποτέλεσμα είναι η εναγώνια αναζήτηση ρευστών διαθεσίμων σε ασφαλιστικά ταμεία, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, ΔΕΚΟ.

Αν ληφθούν υπόψη οι υποχρεώσεις για μετά το 2015 (βλ. Διάγραμμα II), η χώρα θα χρειασθεί πρόσθετη βοήθεια (= νέα δανειακή σύμβαση) ύψους € 20-30 δισ., μέχρι να διευθετηθεί το ζήτημα του χρέους. **Αλλά και η βοήθεια αυτή θα δοθεί υπό όρους οικονομικής πολιτικής, όπως προβλέπεται από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας.**

Τα προηγούμενα λοιπόν δεν αναιρούν το αίτημα για αναδιάρθρωση του χρέους, το οποίο εξ αρχής (από το 2013) υποστήριξε το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους,²⁹ υποδειχνουν όμως ότι η σχετική συζήτηση θα πρέπει να αναθερμανθεί ως επιστέγασμα των προσπαθειών οικονομικής προσαρμογής της χώρας.

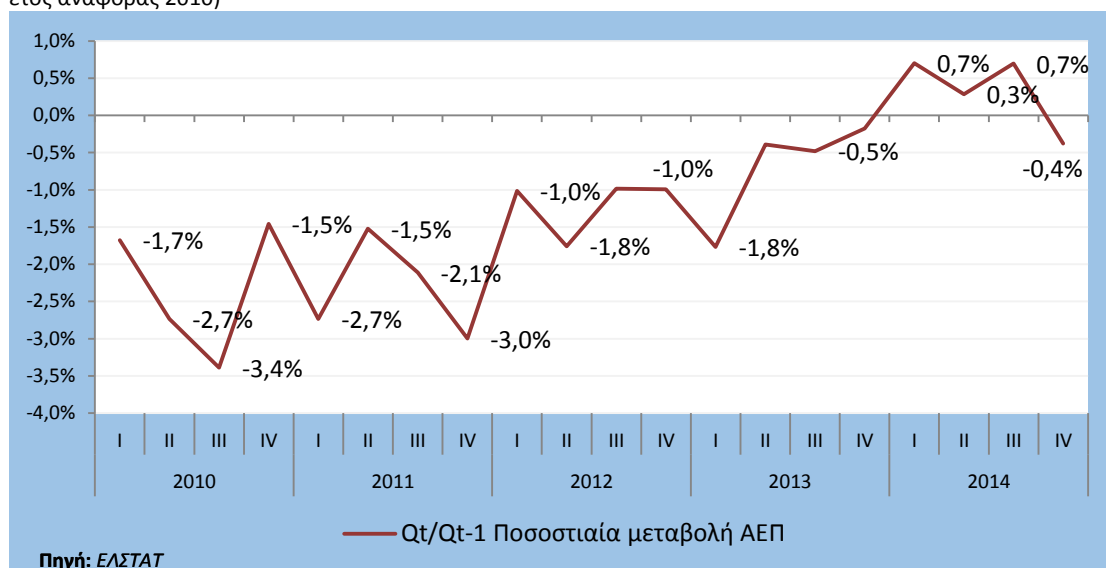
²⁹ Βλ. ενδιαμέση έκθεση του ΓΠΚΒ με τίτλο ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ «ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ» (2014), Οκτώβριος 2013.

1 Η Οικονομική συγκυρία

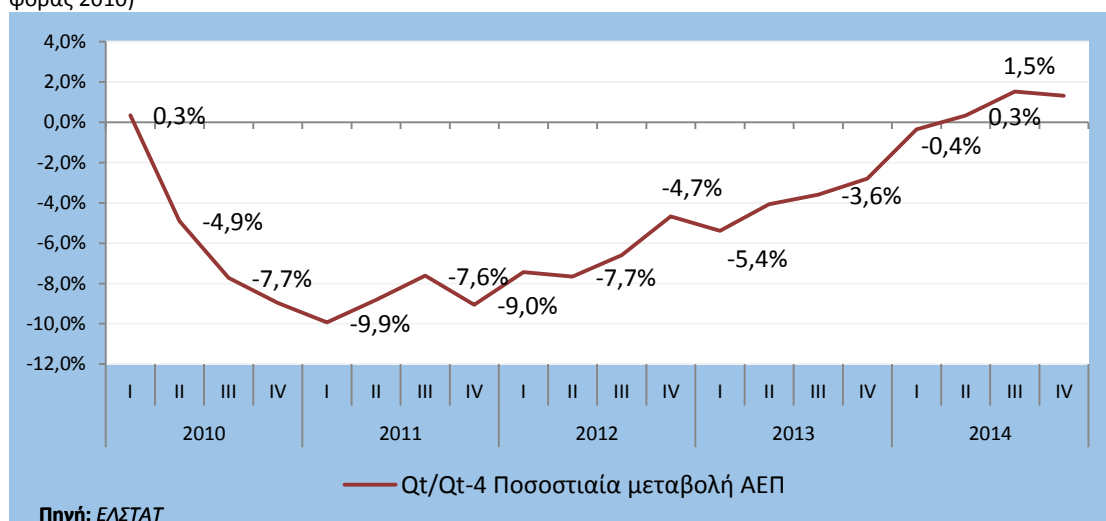
1.1 Εύθραυστος ο θετικός ρυθμός ανάπτυξης

Κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2014 το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ³⁰ μειώθηκε κατά 0,4% σε σχέση με το ΑΕΠ του προηγούμενου τριμήνου, ενώ αυξήθηκε κατά 1,3% σε σχέση με το ΑΕΠ του αντιστοίχου τριμήνου του 2013. Στο Διάγραμμα 1, που ακολουθεί, αποτυπώνεται η μεταβολή του εποχικά διορθωμένου ΑΕΠ του τελευταίου τριμήνου του 2014 σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ στο Διάγραμμα 2 αποτυπώνεται η σύγκριση σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Ποσοστιαία μεταβολή Ελληνικού ΑΕΠ (Qt/Qt-1, εποχικά διορθωμένοι αλυσωτοί δείκτες όγκου, έτος αναφοράς 2010)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ (Qt/Qt-4, εποχικά διορθωμένοι αλυσωτοί δείκτες όγκου, έτος αναφοράς 2010)

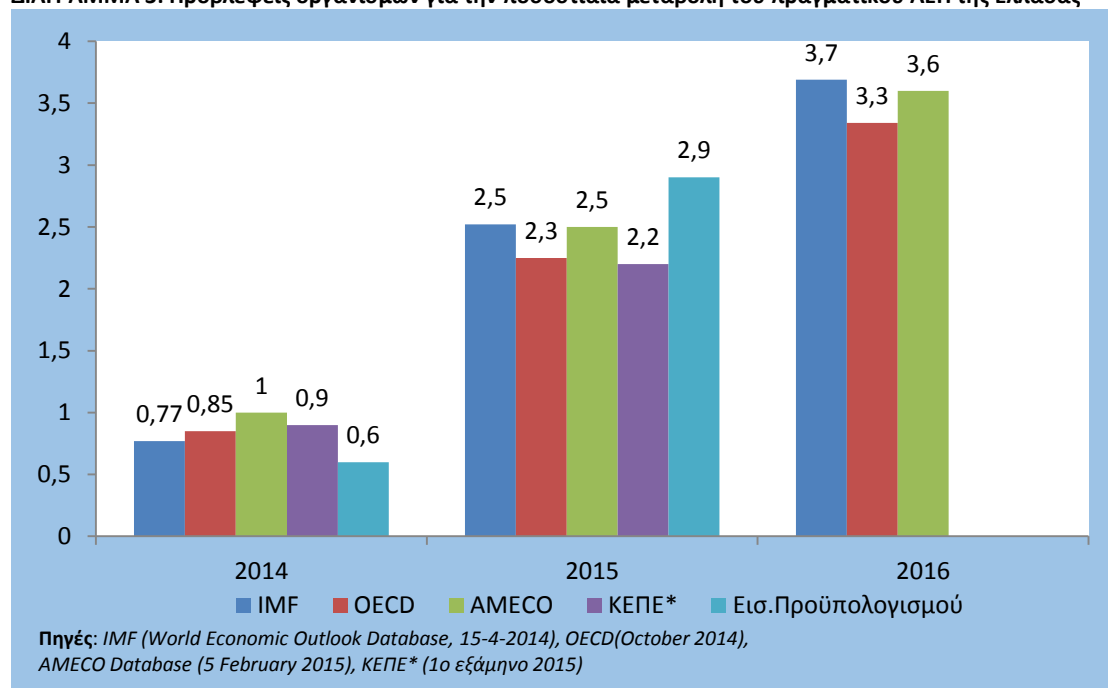

³⁰ ΕΛΣΤΑΤ [Δελτίου Τύπου 27-2-2015](#).

Από τα δημοσιευμένα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ διαφαίνεται ότι το ετήσιο ΑΕΠ³¹ του 2014 θα είναι € 186.541 εκ. έναντι € 185.108 εκ. του 2013 σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 0,8%. Υποβοηθητικό ρόλο για την επίτευξη αυτή παίζει η σημαντική επίδραση του μεταφορικού εξοπλισμού και οπλικών συστημάτων στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Σχηματισμού Παγίου Κεφαλαίου του τελευταίου τριμήνου του 2014. Σε ετήσια βάση, ο Ακαθάριστος Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου είχε αρνητική συνεισφορά στη διαμόρφωση του ΑΕΠ. Στις άλλες συνιστώσες του ΑΕΠ, η αύξηση των εξαγωγών κατά 9% δεν ήταν αρκετή για τη δημιουργία θετικού εξωτερικού ισοζυγίου μιας και συνοδεύτηκε από αύξηση των εισαγωγών κατά 7%, ενώ η καταναλωτική δαπάνη που αντιπροσωπεύει πλέον το 91% του ΑΕΠ σημείωσε αύξηση κατά 0,9% με κύριο μοχλό την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 1,3%.

Οι προβλέψεις για την εξέλιξη του ΑΕΠ το 2015 δεν έχουν ακόμα δημοσιοποιηθεί από αρκετούς οργανισμούς μεταξύ των οποίων και ο ΟΟΣΑ. Οι υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³² προβλέπουν αύξηση 2,5% για το 2015 και 3,6% για το 2016. Οι προβλέψεις αυτές παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: Προβλέψεις οργανισμών για την ποσοστιαία μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας

Στην Ευρωζώνη,³³ η ανάπτυξη το 2014 ήταν 0,9%, ενώ το 2013 υπήρχε ύφεση 0,5%. Στις ΗΠΑ η ανάπτυξη το 2014 ήταν 2,4%, ενώ το 2013 ήταν 2,2%.

Οι μακροοικονομικές προβολές των εμπειρογνομόνων της ΕΚΤ για την Ευρωζώνη αναθεωρήθηκαν προς τα πάνω.

Στο μηνιαίο δελτίο Μαρτίου της ΕΚΤ³⁴ αναφέρεται :

³¹ Άθροιση μη εποχικά διορθωμένων αλυσωτών δεικτών όγκου, έτους αναφοράς 2010.

³² DG ECFIN, AMECO database.

³³ Eurostat [news Release 42/2015 - 6 March 2015](#).

³⁴ [ECB μηνιαίο δελτίο Μαρτίου 2015](#).

«...Οι μακροοικονομικές προβολές των εμπειρογνομένων της ΕΚΤ για τη ζώνη του ευρώ του Μαρτίου 2015, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη την εκτιμώμενη επίδραση τόσο των συμβατικών όσο και των μη συμβατικών μέτρων πολιτικής που έλαβε το Διοικητικό Συμβούλιο, προβλέπουν ότι ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ θα διαμορφωθεί σε 1,5% το 2015, 1,9% το 2016 και 2,1% το 2017. Σε σύγκριση με τις μακροοικονομικές προβολές των εμπειρογνομένων του Ευρωσυστήματος του Δεκεμβρίου 2015, οι προβλέψεις για το ρυθμό αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ το 2015 και το 2016 αναθεωρήθηκαν προς τα άνω, αντικατοπτρίζοντας την ευνοϊκή επίδραση από τις χαμηλότερες τιμές του πετρελαίου, την υποτίμηση της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ και την επίδραση των πρόσφατων μέτρων νομισματικής πολιτικής. Κατά την εκτίμηση του Διοικητικού Συμβουλίου, οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις προοπτικές για την οικονομική δραστηριότητα παραμένουν καθοδικοί, αν και μειώθηκαν μετά από τις πρόσφατες αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και την πτώση των τιμών του πετρελαίου.

...

Οι μακροοικονομικές προβολές των εμπειρογνομένων της ΕΚΤ του Μαρτίου 2015 εξαρτώνται από την προϋπόθεση της πλήρους εφαρμογής των μέτρων νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ. Το Διοικητικό Συμβούλιο θα συνεχίσει να παρακολουθεί προσεκτικά τους κινδύνους για τις προοπτικές της εξέλιξης των τιμών μεσοπρόθεσμα, και ειδικότερα τη μετάδοση των μέτρων νομισματικής πολιτικής, τις γεωπολιτικές εξελίξεις και την πορεία της συναλλαγματικής ισοτιμίας και των τιμών της ενέργειας.»

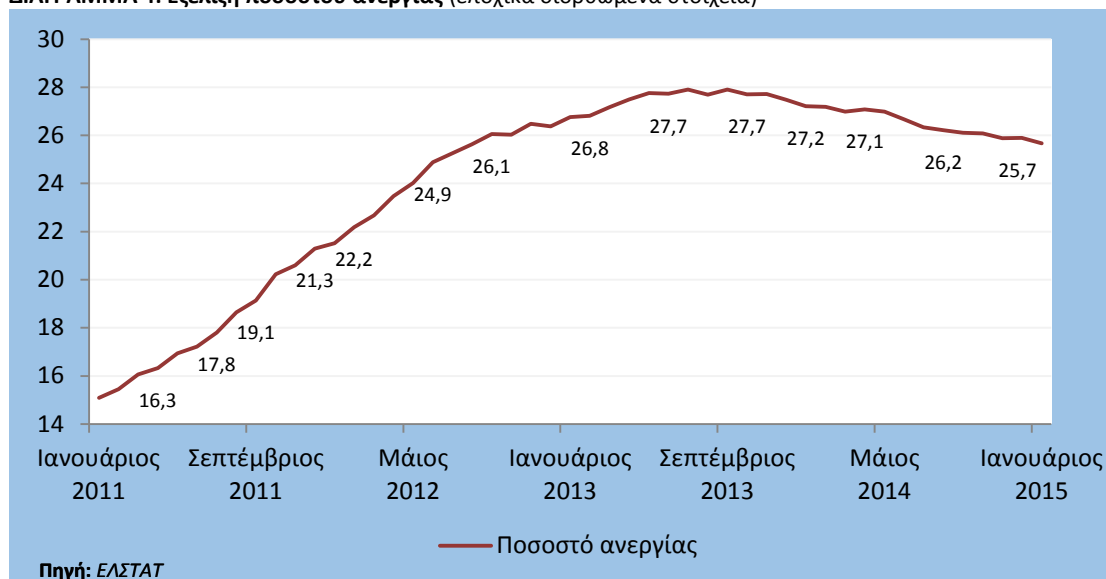
Επειδή η υποτιμημένη συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ σε συνδυασμό με τις χαμηλές τιμές πετρελαίου δεν είναι μία ευκαιρία που θα διαρκεί για πάντα, η ελαχιστοποίηση των συστημικών αβεβαιοτήτων είναι διπλά αναγκαία.

1.2 Συνεχίζεται η τάση μείωσης της ανεργίας. Όμως οι γενικότερες εξελίξεις δημιουργούν ανησυχία

Σύμφωνα με το δελτίο τύπου της ΕΛΣΤΑΤ³⁵ για τον Ιανουάριο, το εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 25,7% έναντι 27,2% τον Ιανουάριο του 2014 και 25,9% τον Δεκέμβριο του 2014. Στο Διάγραμμα 4 που ακολουθεί φαίνεται η εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας.

³⁵ ΕΛΣΤΑΤ, [Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Ιανουάριος 2015](#) – (9 Απριλίου 2015).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας (εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Με βάση τα εποχικά διορθωμένα στοιχεία το σύνολο των απασχολουμένων τον Ιανουάριο του 2015 εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.534.594 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.220.828 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.350.597 άτομα.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας εμφανίζονται στις ηλικιακές ομάδες 15-24 ετών και 25-34 ετών με 50,1% και 34,1% αντίστοιχα. Περίπου ένας στους δύο νέους έως 25 ετών και ένας στους τρεις έως 34 ετών είναι άνεργοι. Σε σχέση με τη χωρική κατανομή τα μεγαλύτερα ποσοστά εμφανίζονται στις περιφέρειες Αττικής (26,9%) και Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων (26,6%).

Πρέπει να επισημάνουμε πως η παρατηρούμενη μείωση του ποσοστού ανεργίας γίνεται όλο και πιο εύθραυστη μιας και αυξάνουν οι αβεβαιότητες συστημικού χαρακτήρα της οικονομίας. Η αύξηση των επενδύσεων, ως καθοριστικός παράγοντας μείωσης της ανεργίας, στην καλύτερη περίπτωση, ανακόπτεται από την ύπαρξη τέτοιου είδους αβεβαιοτήτων.

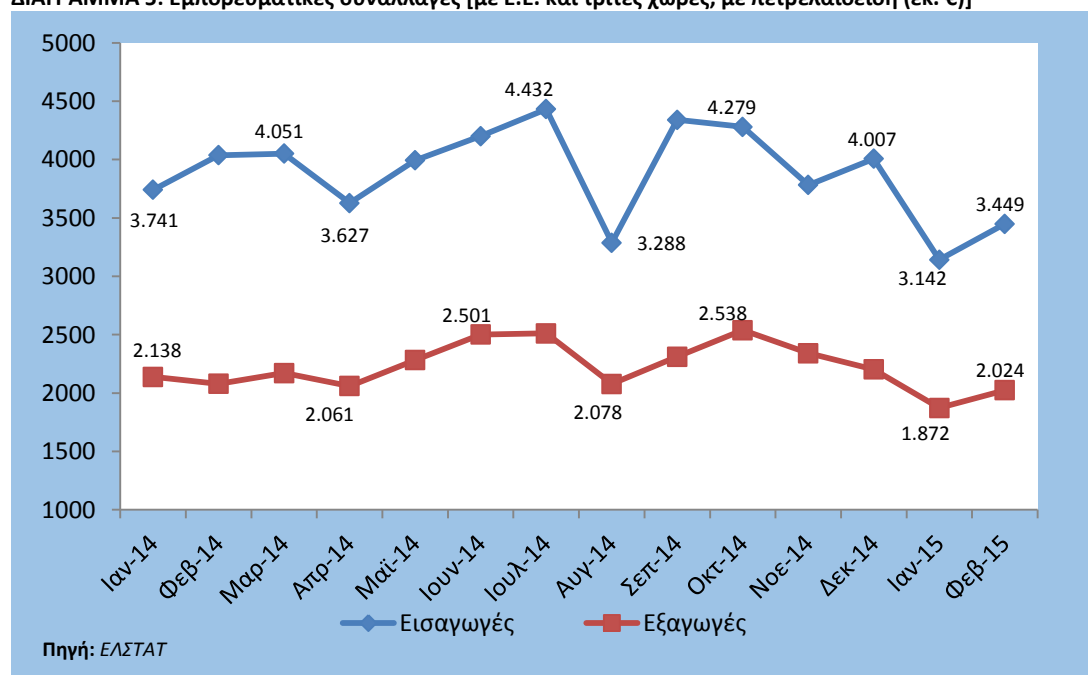
1.3 Ο εξαγωγικός τομέας της χώρας παραμένει αδύναμος παρά την υποτίμηση του ευρώ

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η έντονη πτωτική πορεία, που ακολούθησαν οι ελληνικές εξαγωγές τους τελευταίους μήνες, φαίνεται να ανακόπτεται το Φεβρουάριο 2015. Αναλυτικότερα, το Φεβρουάριο 2015, η συνολική αξία των εξαγωγών ανήλθε σε € 2,02 δισ., μειωμένη κατά 2,7% συγκριτικά με τον αντίστοιχο μήνα του 2014 (χωρίς τα πετρελαιοειδή, υπάρχει αύξηση των εξαγωγών κατά 11%), αλλά αυξημένη κατά 8,1% σε σχέση με τον Ιανουάριο 2015. Αναφορικά με τις εισαγωγές, η συνολική αξία τους για το Φεβρουάριο 2015 ανήλθε σε € 3,45 δισ., παρουσιάζοντας μείωση κατά 14,6% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2014, ενώ χωρίς τα πετρελαιοειδή, η συνολική αξία μειώθηκε κατά 6,7%. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου για το Φεβρουάριο 2015 διαμορφώθηκε σε € 1,43 δισ., μειωμένο κατά 27,2% συγκριτικά με τον αντίστοιχο μήνα του 2014 (χωρίς τα πετρελαιοειδή, το έλλειμμα εμφανίζει μείωση κατά 22%). Για το δίμηνο Ιανουαρίου- Φεβρουαρίου 2015, η συνολική αξία των εισαγωγών διαμορφώθηκε σε € 6,59 δισ. μειωμένη κατά

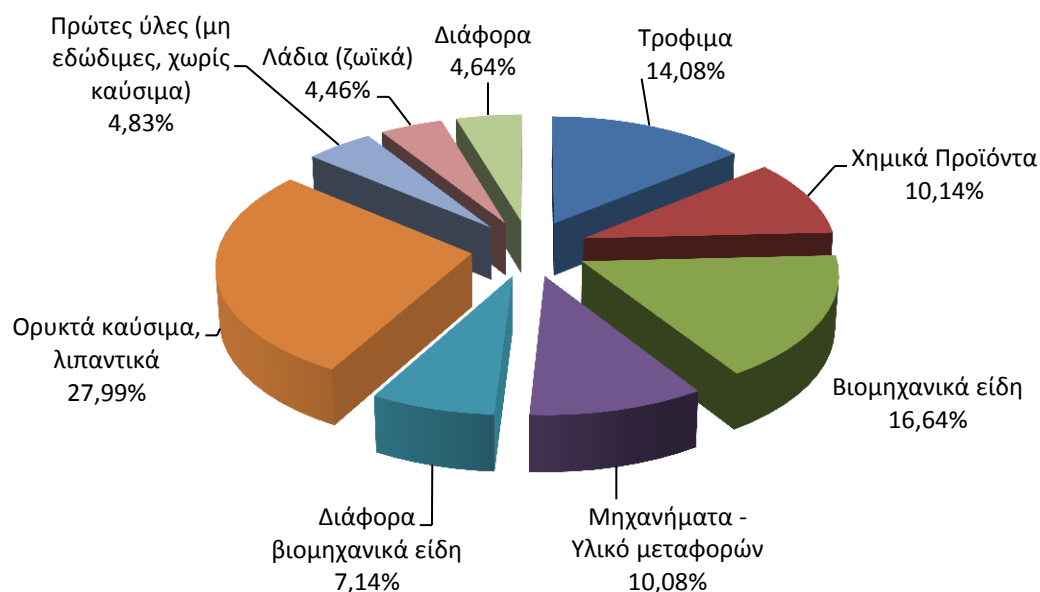

15,3% συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα του 2014, ενώ η αντίστοιχη μεταβολή χωρίς τα πετρελαιοειδή παρουσιάζει μείωση κατά 1,9%. Η συνολική αξία των εξαγωγών για το πρώτο δίμηνο του 2015 ανέρχεται σε € 3,89 δισ., μειωμένη κατά 7,6% (συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα του 2014), ενώ χωρίς τα πετρελαιοειδή η αντίστοιχη μεταβολή παρουσιάζει αύξηση κατά 9,9% (€ 252 εκ.). Όπως φαίνεται και από τα στοιχεία, ο τομέας των πετρελαιοειδών συμμετέχει σε σημαντικό βαθμό τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές της Ελλάδας. Συνολικά, το πρώτο δίμηνο του 2015 το εμπορικό ισοζύγιο παρουσιάζει έλλειμμα κατά € 2,69 δισ., μειωμένο κατά 24,3% συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα του 2014 (χωρίς τα πετρελαιοειδή, η αντίστοιχη μεταβολή παρουσιάζει μείωση κατά 13,6%). Σε γεωγραφικό επίπεδο, οι εξαγωγές (με πετρελαιοειδή, αξία σε ευρώ) στο πρώτο δίμηνο 2015 εμφανίζουν αύξηση κατά 10,6%, συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα το 2014, προς τις χώρες της ΕΕ, ενώ προς τρίτες χώρες εμφανίζουν μείωση κατά 23,4%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: Εμπορευματικές συναλλαγές [με Ε.Ε. και τρίτες χώρες, με πετρελαιοειδή (εκ. €)]

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: Διάρθρωση εξαγωγών κατά κατηγορία, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2015 (προς Ε.Ε. και τρίτες χώρες)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

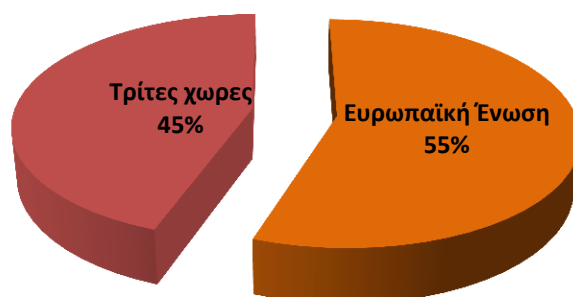
Όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6, τα πετρελαιοειδή, ακολουθούμενα από τα βιομηχανικά είδη και τα τρόφιμα, αποτελούν τις σημαντικότερες κατηγορίες εξαγόμενων προϊόντων (με ποσοστά 27,99%, 16,64% και 14,08% αντίστοιχα).

Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενες εκθέσεις του ΓΠΚΒ, οι ελληνικές εξαγωγές επηρεάζονται τόσο από εσωτερικούς παράγοντες (π.χ. ανταγωνιστικότητα ελληνικών επιχειρήσεων, ρευστότητα) όσο και από εξωτερικούς (διεθνείς πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις). Στο πλαίσιο αυτό, η σημαντική υποτίμηση του ευρώ τους τελευταίους μήνες αναμφισβήτητα καθιστά τα ελληνικά προϊόντα πιο φθηνά σε χώρες εκτός ευρωζώνης. Ένα γεγονός που αποκτά ιδιαίτερη σημασία λαμβάνοντας υπόψη ότι συνολικά το 45% των ελληνικών εξαγωγών (υπολογίζοντας τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2015)³⁶ κατευθύνεται εκτός Ε.Ε (Διάγραμμα 7). Σε ορισμένες κατηγορίες, το ποσοστό αυτό είναι ακόμα υψηλότερο, όπως για παράδειγμα στο σημαντικό τομέα των πετρελαιοειδών, όπου το ποσοστό εξαγωγών προς τρίτες χώρες ανεβαίνει σχεδόν στο 75%.³⁷

³⁶ ΕΛΣΤΑΤ, Εμπορευματικές συναλλαγές, Δελτίο τύπου, 7 Απριλίου 2015

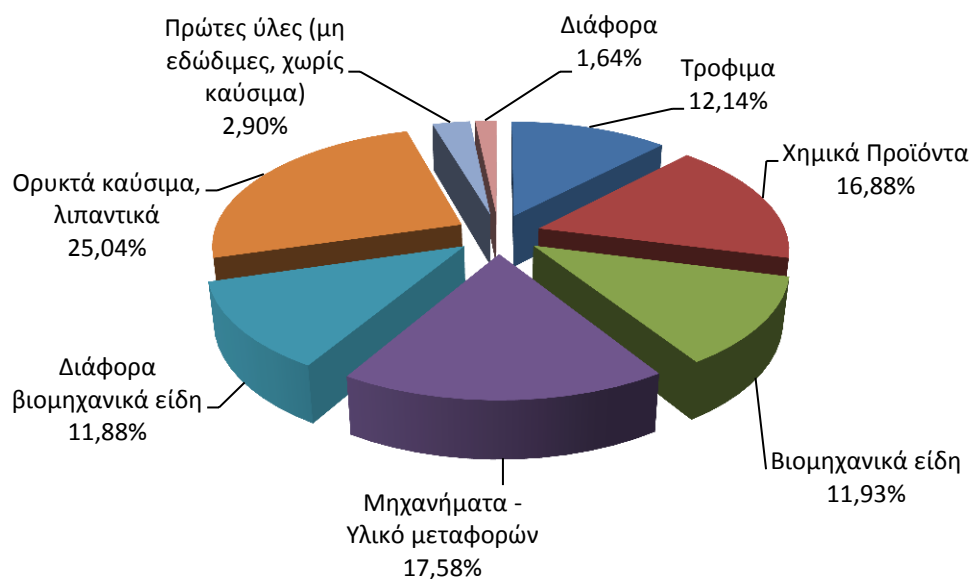
³⁷ Πρέπει βέβαια να λάβουμε υπόψη και τις οικονομικές εξελίξεις στους κύριους εμπορικούς εταίρους εκτός της ζώνης του ευρώ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: Διάρθρωση εξαγωγών προς Ε.Ε. και τρίτες χώρες (Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2015)

Αναφορικά με τις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι ελληνικές εξαγωγές έχουν πληγεί και από το ρωσικό εμπάργκο (Αύγουστος 2014) στις εισαγωγές προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής από την Ε.Ε. Σύμφωνα με το Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων³⁸ της ελληνικής Πρεσβείας στη Μόσχα, οι ελληνικές εξαγωγές - για τη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων - προς τη Ρωσία έχουν διαμορφωθεί σε € 76,7 εκ. για το 2014 (από € 124 εκ. το 2013), καταγράφοντας μείωση 38,5%. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι - για μια κατηγορία 9 αγροτικών και ζωικών προϊόντων³⁹ - η Ρωσία αποτελούσε το 2013 το 2ο κυριότερο αποδέκτη των ελληνικών εξαγωγών (μετά την Ιταλία).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: Διάρθρωση εισαγωγών κατά κατηγορία, Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2015 (προς Ε.Ε. και τρίτες χώρες)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

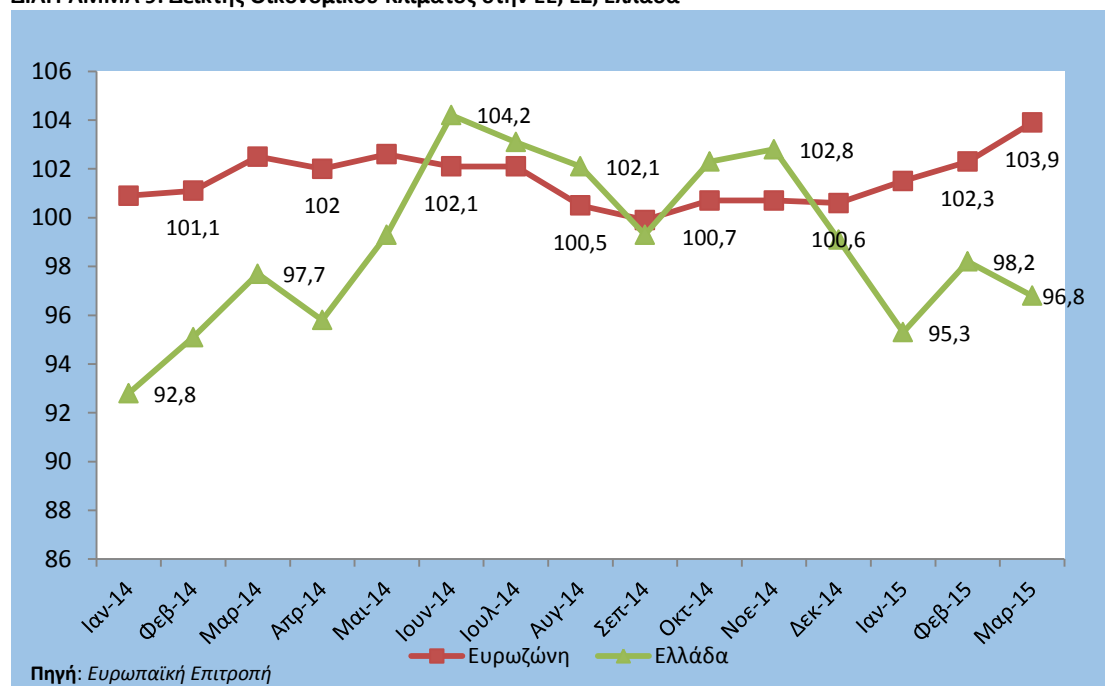
³⁸ Γραφείο Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων, "Επιπτώσεις ρωσικού embargo σε συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων," Πρεσβεία της Ελλάδος, Μόσχα, [Ενημερωτικά Δελτία](#), 2 Απριλίου 2014

³⁹ Ροδάκινα, λαβράκια, ακτινίδια, αγγούρια, βερίκοκα, μανταρίνια, κεράσια, φράουλες και σπαρίδες

1.4 Το επιχειρηματικό κλίμα επιδεινώνεται

Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος ακολούθησε το Μάρτιο 2015 αντίθετη πορεία στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρωζώνη, υποχωρώντας εκ νέου στις 96,8 μονάδες το Μάρτιο 2015, από 98,2 μονάδες τον προηγούμενο μήνα. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα εμφάνισε μια μέση ποσοστιαία μείωση της τάξης του 2,01% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο του έτους (Διάγραμμα 9). Αναφορικά με την πορεία των επιμέρους δεικτών εμπιστοσύνης, όλοι οι δείκτες παρουσίασαν πτωτική πορεία σε τριμηνιαία βάση εκτός του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης, ο οποίος αντανάκλα τις βελτιωμένες προσδοκίες των νοικοκυριών τόσο για την εξέλιξη της Ελληνικής οικονομίας όσο και για την οικονομική τους κατάσταση (Διάγραμμα 10).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην ΕΕ, ΕΖ, Ελλάδα

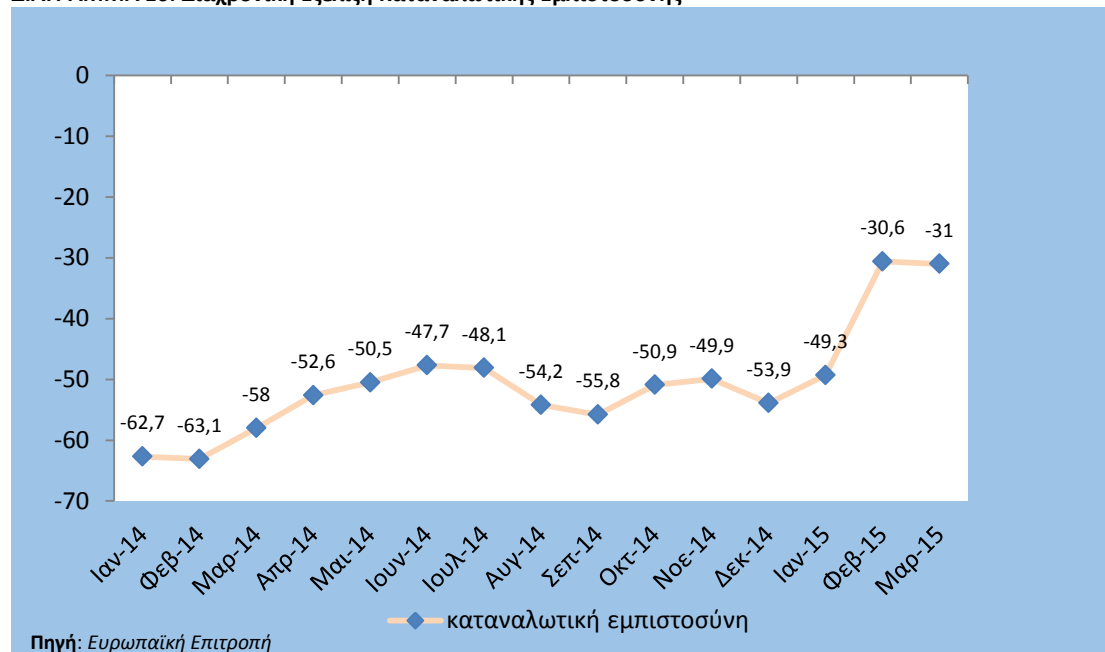

Το γεγονός αυτό μπορεί να ερμηνευτεί με βάση την ψυχολογία των καταναλωτών, αλλά και μέσω του φαινομένου του πολιτικού κύκλου.⁴⁰ Σε περιπτώσεις αβεβαιότητας —όπως για παράδειγμα κατά τη διάρκεια των εκλογικών περιόδων— παρατηρείται ότι ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης αυξάνεται. Αυτό συμβαίνει κυρίως επειδή κάποιοι οικονομικοί παράγοντες —όπως τα νοικοκυριά— έχουν μωπικές προσδοκίες. Παράλληλα, η βελτίωση των προσδοκιών της καταναλωτικής εμπιστοσύνης μπορεί να αποδοθεί στις προσδοκίες υιοθέτησης λιγότερο αυστηρής δημοσιονομικής πολιτικής και στην αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης μετά την κυβερνητική αλλαγή. Στο πλαίσιο αυτό, οι ευνοϊκές προεκλογικές δεσμεύσεις προκαλούν θετικές προσδοκίες στους καταναλωτές με μία μόνιμη βελτίωση του εισοδήματος, κάτι το οποίο έχει ως αποτέλεσμα μια αύξηση της κατανάλωσης όπως αυτή μπορεί να αποτυπωθεί από το δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Αντίθετα, άλλοι οικονομικοί παράγοντες, που λειτουργούν με κριτήριο τη διαχρονική βελτιστοποίηση

⁴⁰ Hardouvelis G. A. And Thomakos D. D., 2008, "Consumer Confidence and Elections", Centre for Economic Policy Research, Discussion Paper Series, No. 6701

της οικονομικής κατάστασης, φαίνεται να διατηρούν αρνητικές τις προσδοκίες τους κάτι που αποτυπώνεται από τους επιμέρους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: Διαχρονική Εξέλιξη Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

Ενίσχυση του οικονομικού κλίματος παρατηρείται επίσης τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2015 συγκριτικά με το τέταρτο τρίμηνο του 2014 με μια μέση ποσοστιαία βελτίωση του σχετικού δείκτη κατά 1,11% και 1,16% αντίστοιχα. Αναλυτικότερα, στην Ευρωζώνη το οικονομικό κλίμα ενισχύθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2015 σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο εξαιτίας του λιανικού εμπορίου, της καταναλωτικής εμπιστοσύνης και της βιομηχανίας, με μέση ποσοστιαία αύξηση κατά 69,3%, 50,63% και 43,75% αντίστοιχα. Η κίνηση αυτή αντανακλά τη συνδυασμένη δράση της εξασθένησης του ευρώ, της χαλάρωσης της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ και της φθίνουσας πορείας των τιμών του πετρελαίου.

Τέλος, παρόμοια εικόνα εμφανίζει και το οικονομικό κλίμα στην ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, ο τομέας των υπηρεσιών, το πρώτο τρίμηνο του 2015 παρουσίασε μέση ποσοστιαία μείωση συγκριτικά με το τέταρτο τρίμηνο του 2014 της τάξης του 5,7% ενώ και ο τομέας των κατασκευών παρουσίασε μείωση κατά 4,72%. Αντίθετα, ο δείκτης του λιανικού εμπορίου παρουσίασε σημαντική βελτίωση κατά 179,54%, της κατανάλωσης κατά 47,82% και της βιομηχανίας κατά 3,29%.

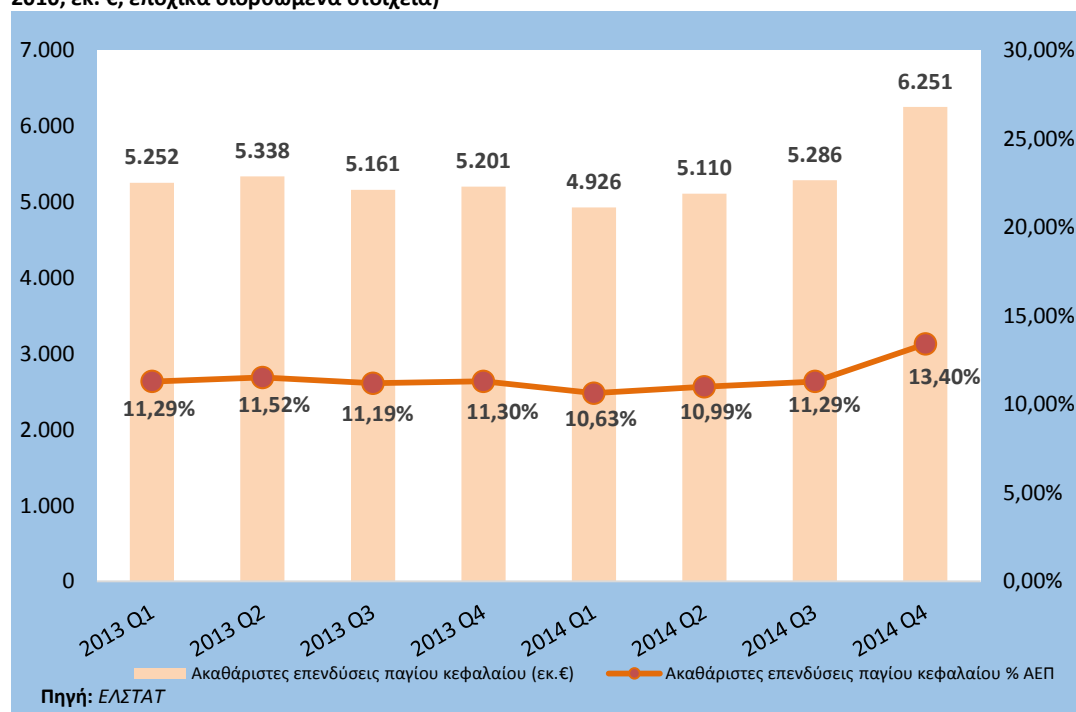
1.5 Οι επενδύσεις εξακολουθούν να βρίσκονται καθηλωμένες

Χωρίς αμφιβολία, οι επενδύσεις - τόσο οι δημόσιες όσο και οι ιδιωτικές - είναι ένας παράγοντας που μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην αναπτυξιακή διαδικασία μίας χώρας. Ο αρχικός σχεδιασμός για το πώς η Ελλάδα θα ξεπέρανε την οικονομική κρίση προέβλεπε ότι στη χώρα θα γίνονταν ευρύτατες επενδύσεις - με κεφάλαια τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό - που θα βοηθούσαν στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας. Αντίθετα όμως με τις προβλέψεις, τα στοιχεία δείχνουν ότι οι επενδύσεις παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Οι δημόσιες επενδύσεις, όπως καταγράφονται στον προϋπολογισμό του 2015,

βρίσκονται κάτω από το σφικτό πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής και επομένως δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο αντιστάθμισης των δημοσιονομικών επιπτώσεων της πολιτικής που έχει ακολουθηθεί μέχρι σήμερα. Από τη μία πλευρά, για να καλυφτούν τέτοια κενά, είναι καθοριστικής σημασίας να συνεχισθεί απρόσκοπτα η απορρόφηση άλλων χρηματοδοτικών επιχειρησιακών προγραμμάτων όπως για παράδειγμα, το ΕΣΠΑ, το οποίο παρουσίασε για το 2014 ρυθμό απορρόφησης 91%, (έναντι ποσοστών απορρόφησης 74%, 48,6% και 34,5% για το 2013, 2012 και 2011 αντίστοιχα), ενώ για την επόμενη προγραμματική περίοδο του ΕΣΠΑ 2014-2020, υπολογίζεται ότι κοινοτικοί πόροι περίπου € 20 δισ. θα διατεθούν για διαρθρωτικές δράσεις στην Ελλάδα.⁴¹

Από την άλλη πλευρά, οι ιδιωτικές επενδύσεις (Διάγραμμα 11) παραμένουν στα ίδια επίπεδα τα τελευταία δύο χρόνια, τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ, αλλά και ως ονομαστική αξία.⁴² Παρά ταύτα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο τέταρτο τρίμηνο του 2014, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου εμφανίζει μια σημαντική αύξηση - περίπου 18% - σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο 2014. Σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η αύξηση αυτή οφείλεται στην κατηγορία "Μεταφορικός εξοπλισμός και σπλικά συστήματα", που από € 891 εκ. το 3ο τρίμηνο του 2014, στο 4ο τρίμηνο αυξάνεται σε € 2,38 δισ. (αύξηση 267%). Αντίθετα, οι περισσότερες συνιστώσες του δείκτη (κατοικίες, άλλες κατασκευές και διάφορα προϊόντα) καταγράφουν πτώση. Στο πλαίσιο αυτό είναι δύσκολο να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για την πορεία των επενδύσεων, επομένως θα πρέπει να συνεκτιμηθούν τα στοιχεία από τα επόμενα τρίμηνα, ώστε να διαμορφωθεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου (Αλυσωτοί δείκτες όγκου, έτους αναφοράς 2010, εκ. €, εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

⁴¹ Alpha Bank, Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, 27 Μαρτίου 2015.

⁴² Για τη διαχρονική εξέλιξη των ιδιωτικών επενδύσεων την τελευταία δεκαετία, βλ. κεφ 2.

Επιπρόσθετα, η αβεβαιότητα που υπήρξε τους τελευταίους μήνες στη χώρα —τόσο λόγω των πρόωρων εκλογών και την ανάληψη της ηγεσίας από τη νέα κυβέρνηση όσο και από τις ευρύτερες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα και σε ευρωπαϊκό επίπεδο— έχει αντίκτυπο και στο επενδυτικό κλίμα. Η συνέχιση των διαπραγματεύσεων μεταξύ κυβέρνησης —δανειστών και η όποια θετική έκβαση αναμένεται να προωθήσουν σημαντικά επενδυτικά θέματα, όπως οι διαδικασίες αποκρατικοποίησης (για παράδειγμα ΟΛΠ, αεροδρόμια κ.ά.) που είχαν παγώσει— αλλά και είχαν τεθεί στο πεδίο των διαπραγματεύσεων. Τέτοιες κινήσεις αναμένεται να έχουν θετικό αντίκτυπο στο γενικότερο οικονομικό κλίμα και κατ' επέκταση στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Επιπρόσθετα, εκτός από την πολιτική και οικονομική αβεβαιότητα, και άλλοι παράγοντες επηρεάζουν αρνητικά τις επενδύσεις. Στρεβλώσεις στο μηχανισμό απονομής δικαιοσύνης, ατέρμονες και χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες και διαφθορά αποθαρρύνουν τους επενδυτές και βλάπτουν την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Στους τομείς αυτούς —όπως έχει αναφερθεί πολλές φορές στις εκθέσεις του ΓΠΚΒ αλλά και από άλλους φορείς— είναι απαραίτητο να εφαρμοσθούν βαθιές τομές και μεταρρυθμίσεις. Όπως οι προηγούμενες κυβερνήσεις, έτσι και η νέα κυβέρνηση έχει δεσμευθεί για την πραγματοποίηση σημαντικών παρεμβάσεων στους παραπάνω τομείς. Μένει να αποδειχθεί αν υπάρχει πραγματικά η πολιτική βούληση για τέτοιες κινήσεις, ώστε να μπει η χώρα σε μια βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία.

1.6 Μικρή βελτίωση του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής⁴³

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ,⁴⁴ ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής για το μήνα Φεβρουάριο 2015 παρουσίασε αύξηση κατά 1,9% συγκριτικά με το Φεβρουάριο 2014. Αντίστοιχα, ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής για το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2015 παρουσίασε αύξηση 0,9% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο το 2014. Στο Διάγραμμα 12 παρουσιάζεται η εξέλιξη του γενικού δείκτη βιομηχανικής παραγωγής τα τελευταία δύο χρόνια. Αναλυτικότερα, οι μεταβολές των δεικτών των επιμέρους τομέων βιομηχανίας για το πρώτο δίμηνο του έτος (συγκριτικά με το αντίστοιχο δίμηνο 2014) έχουν ως εξής (Πίνακας 1):

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Μεταβολές των δεικτών των επιμέρους τομέων βιομηχανίας

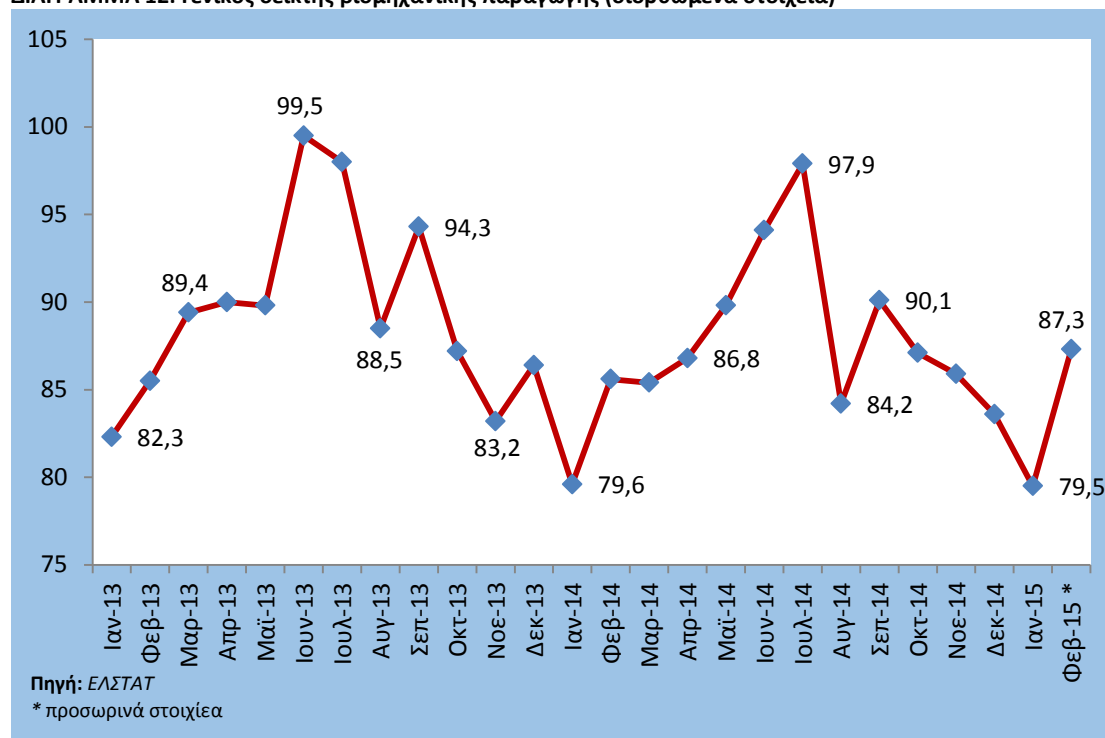
Δείκτης	Μεταβολή
Παραγωγής ορυχείων – λατομείων	-11,6%
Παραγωγής μεταποιητικών βιομηχανιών	4,5%
Παραγωγής ηλεκτρισμού	-6,9%
Παροχής νερού	6,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

⁴³ Όπως αναφέρεται στο δελτίο τύπου της ΕΛΣΤΑΤ, σκοπός του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής είναι "η σύγκριση του μεγέθους (όγκου) της εκάστοτε τρέχουσας μηνιαίας παραγωγής στους κλάδους ορυχείων – λατομείων, μεταποιητικών βιομηχανιών και παροχής ηλεκτρικού ρεύματος και νερού, προς την αντίστοιχη παραγωγή μιας δεδομένης σταθερής περιόδου, η οποία λαμβάνεται ως βάση. Ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής δείχνει την εξέλιξη της προστιθέμενης αξίας κόστους συντελεστών παραγωγής, σε σταθερές τιμές." Επίσης, σχετικά με τους κλάδους οικονομικών δραστηριοτήτων που καλύπτει ο δείκτης αναφέρεται ότι περιλαμβάνει "όλους τους τομείς της βιομηχανίας (ορυχεία & μεταλλεία, μεταποίηση, ηλεκτρικό ρεύμα, υπηρεσίες επεξεργασίας και παροχής νερού), τις κύριες ομάδες βιομηχανικών κλάδων, όλα τα επίπεδα κλάδων οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και τα παραγόμενα προϊόντα."

⁴⁴ ΕΛΣΤΑΤ, Δείκτες βιομηχανικής παραγωγής, Δελτίο τύπου, 9 Απριλίου 2015.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: Γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (διορθωμένα στοιχεία)

Αναφορικά με τους υποκλάδους της μεταποίησης, στους μέσους δείκτες του διμήνου Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2015 (συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο 2014) οι μεγαλύτερες μεταβολές καταγράφονται στους κλάδους των ηλεκτρονικών υπολογιστών – ηλεκτρονικά και οπτικών προϊόντων (+55,9%), του καπνού (+25%), στα δέρματα – είδη υπόδησης (-21,9%), τα παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα (+15,9%), το λοιπό εξοπλισμό μεταφορών (+16,6%), τα μη μεταλλικά ορυκτά (-11,3%), την άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου (-19,8%), τα είδη ένδυσης (-9,5%), κατασκευή μεταλλικών προϊόντων (-8,9%) και την εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη (-11,6%).

1.7 Η ρευστότητα των τραπεζών μειώνεται δραματικά. Ο χρηματιστηριακός δείκτης πέφτει και τα spreads αυξάνονται

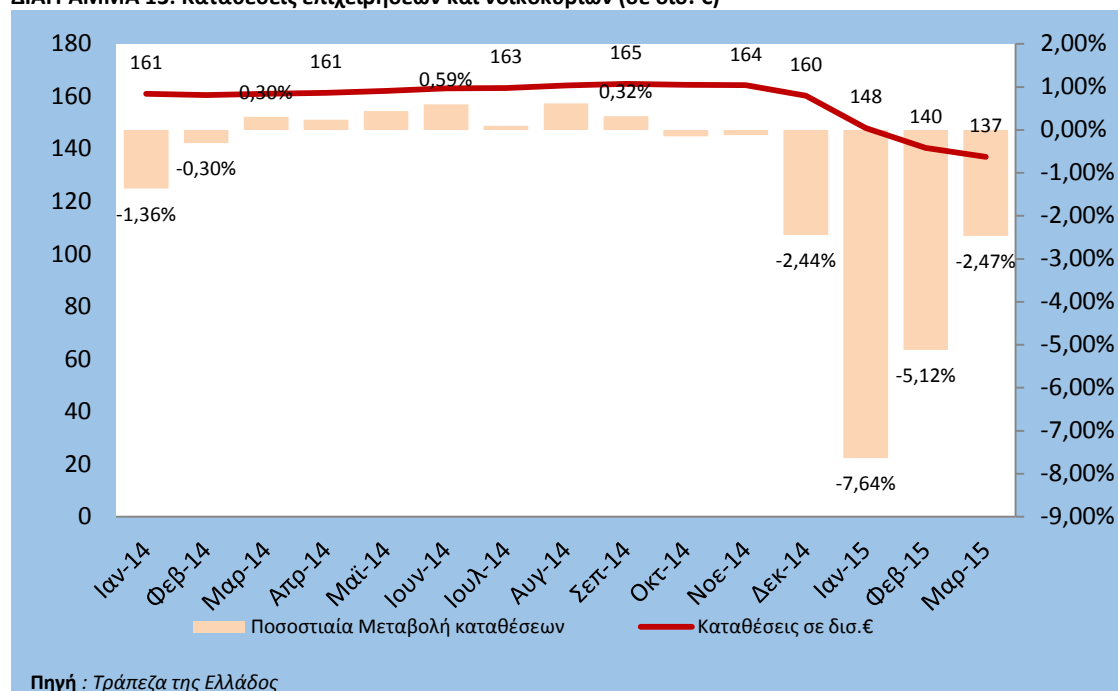
Η αβεβαιότητα που προέκυψε λόγω των πρόωγων εκλογών, αλλά και οι δυναμικές διαπραγματεύσεις με τους εταίρους δύο μήνες μετά το σχηματισμό της νέας κυβέρνησης έχουν ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση των καταθέσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι καταθέσεις μειώθηκαν το Μάρτιο σε σύγκριση με το Φεβρουάριο του 2015 κατά € 3 δισ. (οι καταθέσεις για το Μάρτιο του 2015 διαμορφώθηκαν στα € 137 δισ.)⁴⁵, το Φεβρουάριο σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2015 κατά € 7,6 δισ. και τον Ιανουάριο του 2015 σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2014 κατά € 12,2 δισ. (βλ. Διάγραμμα 13). Ουσιαστικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων μηνών (Δεκεμβρίου – Μαρτίου) οι συνολικές εκροές καταθέσεων ανήλθαν στα € 27 δισ. Παράλληλα, εκφράζεται η ανησυχία από τις ίδιες τις τράπεζες ότι η

⁴⁵ Το Bloomberg κάνει αναφορά σε τραπεζίτες σύμφωνα με τους οποίους οι ελληνικές καταθέσεις το Μάρτιο του 2015 διαμορφώθηκαν στα € 137 δισ..

καθυστερήση επίτευξης συμφωνίας με τους εταίρους θα έχει ως αποτέλεσμα τη συνέχιση της φθίνουσας πορείας των καταθέσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: Καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών (σε δισ. €)

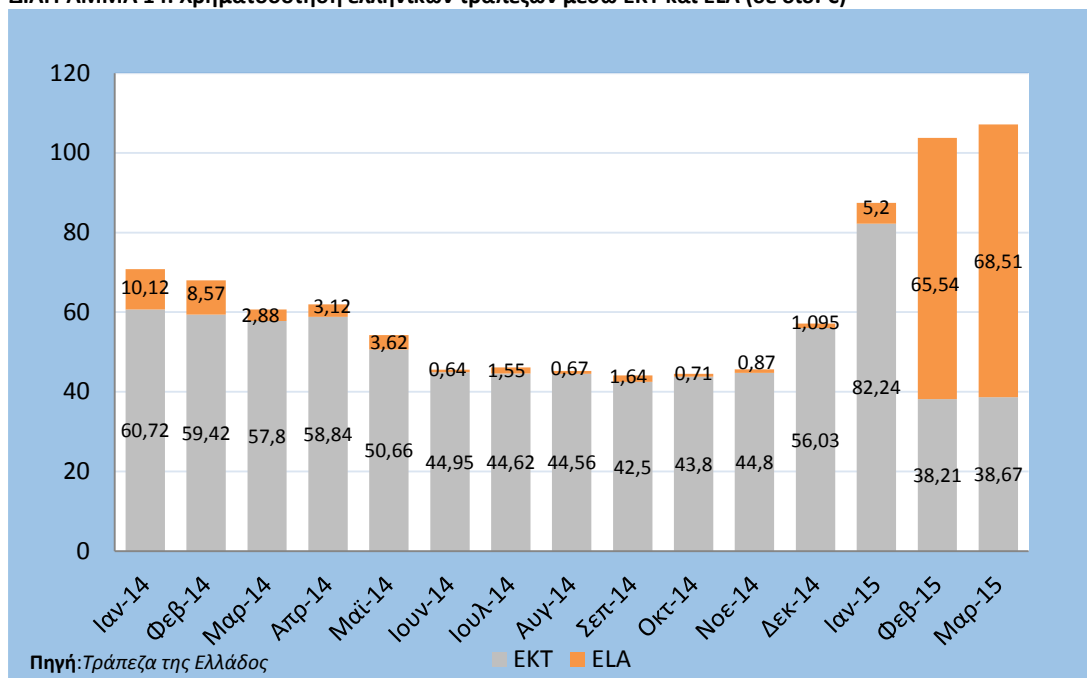

Παρόλα αυτά, το πρόβλημα ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών δεν περιορίζεται μόνο εξαιτίας της μείωσης των καταθέσεων των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, αλλά και εξαιτίας της μη απορρόφησης ρευστότητας από το Δημόσιο μέσω εντόκων γραμματίων, της μη ανανέωσης συναλλαγών των τραπεζών στη διατραπεζική αγορά και της μείωσης της αξίας των εγγυήσεων, που προσφέρουν οι εγχώριες τράπεζες στην ΕΚΤ.

Στο πλαίσιο αυτό, η απόφαση της ΕΚΤ στις 11 Φεβρουαρίου για άρση του waiver⁴⁶ δείχνει τη διάθεση να θέσει σε αυστηρότερο έλεγχο την παροχή ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες και για το λόγο αυτό οι εποπτικές αρχές παρακολουθούν προσεκτικά κάθε μεταβολή και επαναπροσδιορίζουν τις ανάγκες χρηματοδότησης κάθε εβδομάδα (βλ. Διάγραμμα 14). Πιο συγκεκριμένα, και σύμφωνα με τη μηνιαία λογιστική κατάσταση της Τράπεζας της Ελλάδος, η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα για το Φεβρουάριο του 2015 έφθασε συνολικά τα € 103,8 δισ. (€ 65,54 δισ. από τον ΕΛΑ και € 38,21 δισ. από την ΕΚΤ) σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2015, όπου διαμορφώθηκε στα € 87,44 δισ. Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από την ΕΚΤ μειώθηκε σημαντικά το Φεβρουάριο, στο επίπεδο των € 38,61 δισ., έναντι διαμόρφωσής της στο επίπεδο των € 82,24 δισ. τον Ιανουάριο του 2015. Αντίθετα, η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από την ελληνική χρηματοδότηση του ΕΛΑ αυξήθηκε κατακόρυφα το Φεβρουάριο του 2015 στα € 65,54 δισ. από μόλις € 5,23 δισ. τον Ιανουάριο του 2015.

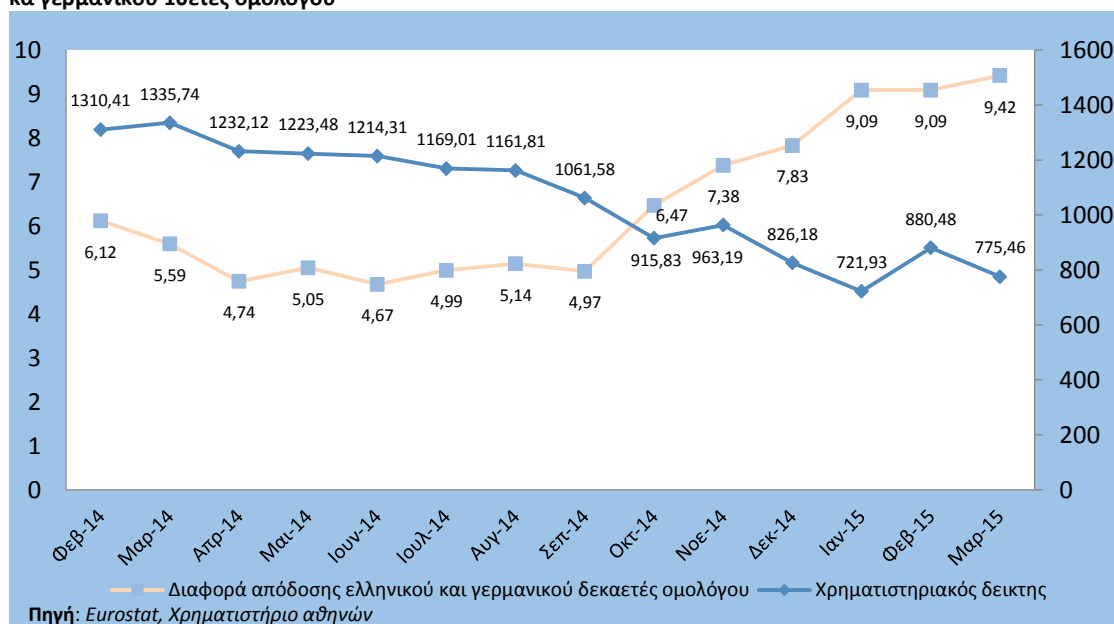
⁴⁶ Η εξαίρεση επέτρεπε στα χρεόγραφα αυτά να χρησιμοποιούνται στις πράξεις του Ευρωσυστήματος παρά το γεγονός ότι δεν πληρούσαν τις ελάχιστες απαιτήσεις πιστοληπτικής αξιολόγησης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: Χρηματοδότηση ελληνικών τραπεζών μέσω ΕΚΤ και ΕΛΑ (σε δισ. €)

Βέβαια, παρά το γεγονός ότι η χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών θα συνεχίζεται κανονικά μέσω της **επείγουσας παροχής ρευστότητας (ΕΛΑ)** η απόφαση αυτή της ΕΚΤ να μην δέχεται τα ελληνικά ομόλογα ως ενέχυρα για τη χρηματοδότηση των τραπεζών καθιστά τη χρηματοδότησή τους πιο ακριβή. Αναλυτικότερα, ενώ η ΕΚΤ δάνειζε τις ελληνικές τράπεζες, στη βάση εγγυήσεων, με σχεδόν μηδενικό επιτόκιο (0,05%) και συνεκτιμώντας μια μορφή προμήθειας που δίνουν οι τράπεζες στο Δημόσιο για τις εγγυήσεις που τους παρέχει, ο δανεισμός μέσω της ΕΚΤ κόστιζε στις τράπεζες περίπου 1,05%. Ενώ τώρα, το κόστος δανεισμού μέσω ΕΛΑ διαμορφώνεται στο 1,55% σε επίπεδο επιτοκίου συν τις 100 μονάδες βάσης, εξαιτίας της προαναφερθείσας προμήθειας, προσεγγίζοντας επομένως το 2,55%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15: Διαχρονική Εξέλιξη Χρηματιστηριακού δείκτη και διαφοράς αποδόσεων μεταξύ ελληνικού και γερμανικού 10ετής ομολόγου

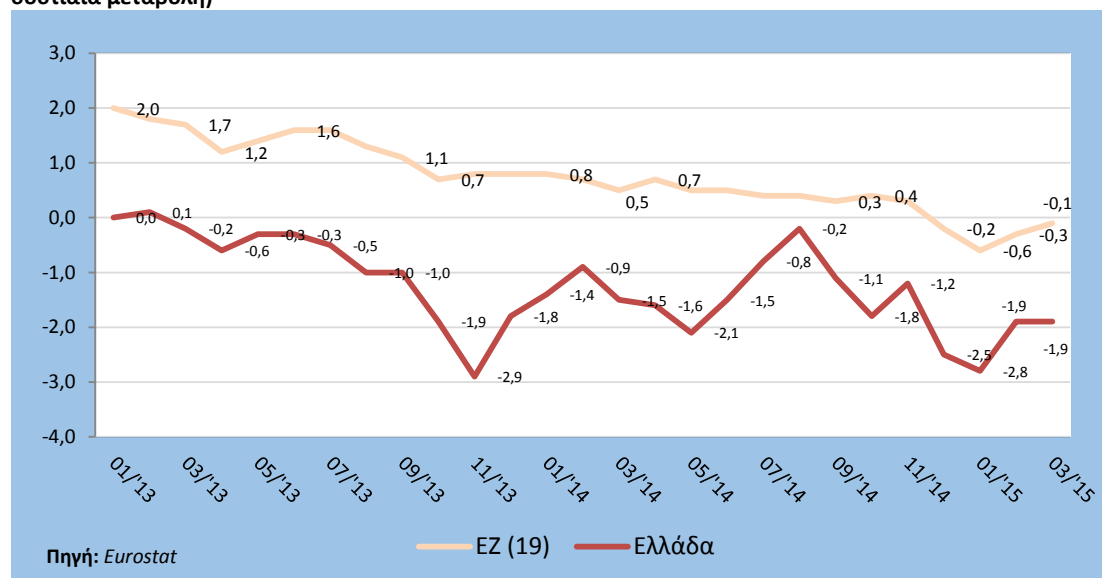

Τέλος, οι ενδείξεις για τη μη επίτευξη συμφωνίας με τους εταίρους, αλλά και η απόφαση της ΕΚΤ για άρση του *waiver* επηρεάζει αρνητικά σε σημαντικό βαθμό τη χρηματιστηριακή αγορά και τις αποδόσεις των 10-ετών ομολόγων. Πιο συγκεκριμένα, το Μάρτιο του 2015 ο χρηματιστηριακός δείκτης έφθασε τις 775,46 μονάδες μειωμένος κατά 105,02 μονάδες σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα και κατά 560,28 μονάδες σε σχέση με το Μάρτιο του προηγούμενου έτους ή σε ποσοστιαία μεταβολή κατά 41,94%. Παράλληλα, αναταράξεις υπήρξαν και στην αγορά των ελληνικών ομολόγων με το κόστος δανεισμού να αυξάνεται σημαντικά και με τις αποδόσεις των 10-ετών ελληνικών ομολόγων, σε σχέση με αυτές των γερμανικών να φθάνουν στο τέλος του μήνα (Μάρτιος 2015) στο 9,42%, όταν το Σεπτέμβριο του 2014 ήταν μόλις 4,97% (Διάγραμμα 15). Ουσιαστικά, πρόκειται για μία αύξηση των αποδόσεων της τάξης του 89,53%.

1.8 Η Ελλάδα κινδυνεύει από μια πιθανή περιδίνηση της οικονομίας στο φαύλο κύκλο αποπληθωρισμού

Η γενικευμένη πτωτική πορεία των τιμών (αποπληθωρισμός), όπως αποτυπώνεται από την εξέλιξη του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), ξεκίνησε στην Ελλάδα το Μάρτιο του 2013 εμφανίζοντας αρνητικές μηνιαίες μεταβολές, σε ετήσια βάση, μέχρι και το Μάρτιο του 2015. Όμως και στη ζώνη του Ευρώ, από τον περασμένο Δεκέμβριο παρατηρούνται αρνητικές μηνιαίες μεταβολές του ΕνΔΤΚ σε ετήσια βάση⁴⁷. Υπάρχει λοιπόν μεγάλη απόκλιση μεταξύ του στόχου της ΕΚΤ για σταθερότητα των τιμών (ΕνΔΤΚ κάτω αλλά πλησίον του 2%) και της πραγματικής εξέλιξης των τιμών. Οι προσδοκίες μάλιστα για αρνητικό ΕνΔΤΚ στη ζώνη του Ευρώ τους επόμενους μήνες οδήγησε την ΕΚΤ στην απόφαση για το διευρυμένο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης (βλ. αναλυτικότερα την ακόλουθη ενότητα).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16: Η πτωτική πορεία του ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και ζώνη του Ευρώ (μηνιαία δεδομένα, ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

Ειδικότερα, όσον αφορά στην Ελλάδα, ο Μάρτιος του 2015 ήταν ο 25^{ος} συνεχόμενος μήνας με αρνητικό ΕνΔΤΚ (-1,9% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους, ένα-

⁴⁷Βλ. την πρώτη εκτίμηση (flash estimate) της Eurostat. Δελτίο Τύπου 58/2015, 31 Μαρτίου 2015.

ντι μείωσης 1,5%, που σημειώθηκε κατά την ίδια σύγκριση του έτους 2014 προς το 2013)⁴⁸. Ιδιαίτερα σημαντική πτώση παρουσιάζουν οι τομείς της Στέγασης (-7%), της Ένδυσης και Υπόδησης (-4,2%), της Εκπαίδευσης (-3,1%) και της Υγείας (-2%) και των Μεταφορών (-2%), σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους. Αντίθετα, αύξηση παρουσιάζουν οι τομείς της Διατροφής και μη αλκοολούχων ποτών (0,6%) και Αλκοολούχων ποτών και καπνού (1,9%). Να σημειωθεί παρ' όλα αυτά ότι οι οι τομείς της Εκπαίδευσης και της Ένδυσης και Υπόδησης έχουν περιορισμένη σχετική συμμετοχή στην κατάρτιση του εν λόγω Δείκτη.

Στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015, για το 2013 συνολικά αναφέρεται για τον ΕνΔΤΚ μεταβολή -0,9% (βάσει ESA 2010), -1,0% για το 2014 (σε εθνικολογιστική βάση), ενώ προβλέπεται 0,3% για το 2015. Παρ' όλα αυτά, στις χειμερινές προβλέψεις της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεωρεί προς τα κάτω τις εκτιμήσεις/προβλέψεις της για τον ΕνΔΤΚ της Ελλάδας σε σχέση με τις φθινοπωρινές για τα έτη 2014, 2015 και 2016, όπως φαίνεται στον ακόλουθο Πίνακα 2. Μάλιστα, βάσει των τελευταίων προβλέψεων της, θετικός ΕνΔΤΚ θα υπάρξει εκ νέου το 2016 (αν και μειωμένος σε σχέση με τις προηγούμενες προβλέψεις).

Η πτώση του γενικού επιπέδου των τιμών στην Ελλάδα μπορεί -κατά κύριο λόγο- να αποδοθεί σε ενδογενείς (αδύναμη ζήτηση, μεταρρυθμίσεις στις αγορές προϊόντων, εφαρμογή «ενδιάμεσων εκπτώσεων», μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας που οδήγησαν σε μείωση του μέσου κόστους εργασίας-παραγωγής) αλλά και σε εξωγενείς παράγοντες (κυρίως στη μεγάλη πτώση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου). Προφανώς, η άρση της αβεβαιότητας στην ελληνική οικονομία, προκειμένου να υπάρξει αναθέρμανση της οικονομικής δραστηριότητας και ανάκαμψη, θα συνδράμει σημαντικά στη σταδιακή αποκατάσταση του ρυθμού πληθωρισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Εκτιμήσεις και προβλέψεις για την πορεία του ΕνΔΤΚ της Ελλάδας

% μεταβολές, ετήσια βάση	2013	2014	2015	2016
Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015	-0,9	-1	0,3	:
Φθινοπωρινές Προβλέψεις Ευρ. Επιτροπής	-0,9	-1	0,3	1,1
Χειμερινές Προβλέψεις Ευρ. Επιτροπής	-0,9	-1,4	-0,3	0,7

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Φθινοπωρινές (2014) και Χειμερινές (2015) Προβλέψεις Ευρ. Επιτροπής

Όσον αφορά στη ζώνη του Ευρώ, η σταθερή μείωση των τιμών τα τελευταία χρόνια, όπως δείχνει και το Διάγραμμα 16, αντανακλάται σε αρνητικό ΕνΔΤΚ από το Δεκέμβριο 2014 (-0,2%) μέχρι και το Μάρτιο 2015 (-0,1%, σύμφωνα με την πρώτη εκτίμηση της Eurostat⁴⁹). Επίσης, τον Ιανουάριο η τιμή του Δείκτη ήταν -0,6% και το Φεβρουάριο -0,3%, σε ετήσια βάση. Κοιτάζοντας τις κύριες συνιστώσες του Δείκτη για το Μάρτιο, τη μεγαλύτερη αύξηση έχουν οι Υπηρεσίες (1% έναντι 1,2% το Φεβρουάριο), τα Τρόφιμα, Προϊόντα Καπνού και Αλκοολούχα (0,6% έναντι 0,5% το Φεβρουάριο), ενώ τη μεγαλύτερη μείωση —αν και μικρότερη σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα— παρουσιάζει η ενέργεια (-5,8% έναντι -7,9% το Φεβρουάριο).

⁴⁸Βλ. Δελτίο Τύπου της ΕΛΣΤΑΤ, Πειραιάς, 09/04/2015.

⁴⁹Βλ. υποσημείωση 47 πιο πάνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Εκτιμήσεις και προβλέψεις για την πορεία του ΕνΔΤΚ της ζώνης του Ευρώ

% μεταβολές, ετήσια βάση	2013	2014	2015	2016
Φθινοπωρινές Προβλέψεις Ευρ. Επιτροπής	1,4	0,5	0,8	1,5
Χειμερινές Προβλέψεις Ευρ. Επιτροπής	1,4	0,4	-0,1	1,3

Πηγή: Φθινοπωρινές (2014) και Χειμερινές (2015) Προβλέψεις Ευρ. Επιτροπής

Αν και η κατάσταση δείχνει —προσωρινά έστω— ότι βελτιώνεται, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε προς τα κάτω τις προβλέψεις της για την πορεία του Δείκτη για τη ζώνη του Ευρώ, όπως δείχνει ο ανωτέρω Πίνακας 3. Μάλιστα, προβλέπεται πλέον ο Δείκτης να είναι αρνητικός το 2015 (-0,1%) και θετικός εκ νέου το 2016 (1,3%), αλλά χαμηλότερος από ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί. Η πορεία αυτή του ΕνΔΤΚ αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην πτώση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου (όπως αναδεικνύει και η προηγούμενη παράγραφος), αλλά και στην αναμικτή ανάπτυξη στη ζώνη του Ευρώ.

Σε θεωρητικό επίπεδο εντοπίζονται οφέλη, αλλά και προβλήματα που προκαλούνται από το φαινόμενο του αποπληθωρισμού, τόσο σε μικροοικονομικό (μεμονωμένος καταναλωτής) όσο και μακροοικονομικό επίπεδο (η οικονομία συνολικά). Το σημαντικότερο πρόβλημα είναι μια πιθανή «περιδίνηση» της οικονομίας σε «φαύλο κύκλο αποπληθωρισμού», φαινόμενο γνωστό στη διεθνή βιβλιογραφία με τον όρο “deflationary spiral”. Στην περίπτωση αυτή, η πτώση των τιμών συρρικνώνει το κέρδος των επιχειρήσεων, μειώνει το κίνητρο για αύξηση της παραγωγής (αναβολή επενδυτικών σχεδίων), το οποίο με τη σειρά του οδηγεί σε χαμηλότερους μισθούς περιορίζοντας την κατανάλωση, που με τη σειρά της οδηγεί σε περαιτέρω μειώσεις τιμών και μισθών κ.ο.κ. Επιπλέον, ο αποπληθωρισμός οδηγεί σε υψηλότερα πραγματικά επιτόκια και καθιστά δυσκολότερη την εξυπηρέτηση των χρεών τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα. Ειδικά για χώρες με προβλήματα χρέους, όπως η Ελλάδα που αντιμετωπίζει έναν υψηλό λόγο χρέους προς ΑΕΠ, η μείωση του ονομαστικού ΑΕΠ διογκώνει περαιτέρω το λόγο⁵⁰.

Αντίθετα, η πτώση των τιμών που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στη χώρα βελτίωσε την ανταγωνιστικότητά της ενισχύοντας σημαντικά καίριους τομείς της οικονομικής της δραστηριότητας, όπως ο τουρισμός. Τα δύο τελευταία χρόνια μάλιστα (το 2013 και ειδικά το 2014) ο τουρισμός εκτινάχθηκε παρέχοντας σημαντική στήριξη στην εθνική οικονομία, ενώ θετικές είναι οι προοπτικές και για το τρέχον έτος. Τέλος, η μείωση των τιμών σε αγαθά και υπηρεσίες αυξάνει το πραγματικό εισόδημα και άρα την αγοραστική δύναμη του καταναλωτή (υπό την προϋπόθεση ότι δε θα υπάρξει παράλληλη μείωση του ονομαστικού μισθού). Με τον τρόπο αυτόν, τονώνεται η κατανάλωση και η ζήτηση. Ειδικά για την Ελλάδα λοιπόν, όπου τα εισοδήματα έχουν πληγεί σημαντικά την τελευταία πενταετία, η εξέλιξη αυτή είναι θετική για τη διαβίωση των νοικοκυριών, λειτουργώντας εν μέρει ως «αντιιστάθμισμα» των περικοπών, που έχουν υποστεί σε επίπεδο ονομαστικών εισοδημάτων.

⁵⁰ Βλ. την ενδιάμεση έκθεση του ΓΠΚΒ και ειδικά τα Παραρτήματα αυτής «ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ «ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ», Οκτώβριος 2013.

1.9 Η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής και το πρόγραμμα της Ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ οδήγησαν σε υποτίμηση του ευρώ

Το άρθρο 127 παράγραφος 1 της Συνθήκης Λειτουργίας της ΕΕ (ΣΛΕΕ) ορίζει ότι πρωταρχικός στόχος της ΕΚΤ είναι η σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ (10/1998 και 05/2003) «ποσοτικοποίησε» αυτόν το στόχο σε ετήσια μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή λίγο κάτω αλλά πλησίον του 2%. Να σημειωθεί επίσης πως η ΕΚΤ, με την επιφύλαξη του στόχου του πληθωρισμού, «μεριμνά» και για τη γενικότερη σταθερότητα και ευημερία στη ζώνη του Ευρώ.

Ενδεικτική προς αυτήν την κατεύθυνση ήταν και η παλιότερη δήλωση (07/2012) του επικεφαλής της ΕΚΤ Μάριο Ντράγκι ότι θα κάνει ό,τι χρειαστεί προκειμένου να προστατευτεί το ευρώ. Συγκεκριμένα, είχε δηλώσει: *«Στο πλαίσιο της εντολής μας, θα κάνουμε τα πάντα προκειμένου να προστατεύσουμε το Ευρώ και πιστέψτε με, θα είναι αρκετό».*

Η προσπάθεια επίτευξης των ανωτέρω στόχων, αλλά και η μη ευνοϊκή οικονομική συγκυρία οδήγησαν την ΕΚΤ σε αποφάσεις για συνεχείς μειώσεις των τριών βασικών επιτοκίων της στα ιστορικά χαμηλά τους και από τις 10 Σεπτεμβρίου 2014, διαμορφώνονται ως εξής:

1. Επιτόκιο αναφοράς για πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης: 0,05% (από 0,15%)
2. Επιτόκιο διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων: -0,20% (από -0,10%)
3. Επιτόκιο διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης: 0,30% (από 0,40%)

Οι προσδοκίες όμως για αρνητικό πληθωρισμό (αποπληθωρισμό) για μεγαλύτερο από το αναμενόμενο χρονικό διάστημα (βλ. αναλυτικότερα την αντίστοιχη ενότητα της παρούσας έκθεσης), η αναιμική ανάπτυξη της ζώνης του Ευρώ, αλλά και η διαφαινόμενη αναποτελεσματικότητα των προαναφερθέντων «συμβατικών» μέτρων νομισματικής πολιτικής οδήγησαν την ΕΚΤ στη λήψη «μη- συμβατικών» μέτρων νομισματικής πολιτικής, όπως η *Πιστωτική χαλάρωση (credit easing)* και η *Ποσοτική χαλάρωση (QE- quantitative easing)*, με στόχο τη σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα, αλλά και την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας.

Πρώτα ξεκίνησε το πρόγραμμα πιστωτικής χαλάρωσης, με αγορά καλυμμένων ομολόγων σε ευρώ (covered bonds) και απλών τιτλοποιημένων δανείων (ABS- Asset Backed Securities), τεχνικές λεπτομέρειες του οποίου ανακοινώθηκαν σε σχετικό Δελτίο Τύπου της ΕΚΤ στις 2 Οκτωβρίου 2014. Το πρόγραμμα θα έχει διάρκεια τουλάχιστον δύο ετών και ξεκίνησε στα τέλη του προηγούμενου Οκτωβρίου με αγορά καλυμμένων ομολόγων και συνεχίστηκε το Νοέμβριο με αγορά τιτλοποιημένων δανείων. Μαζί με τις στοχευμένες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLRO'S), το πρόγραμμα αγοράς θα ενισχύσει περαιτέρω τους μηχανισμούς μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής. Θα διευκολύνει την παροχή πιστώσεων στις οικονομίες της ζώνης του ευρώ, τη δημιουργία θετικών δευτερογενών συνεπειών σε άλλες αγορές και, ως εκ τούτου, θα διευκολύνει τη νομισματική πολιτική της ΕΚΤ. Αυτά τα μέτρα θα έχουν σημαντική επίπτωση στον ισολογισμό του Ευρωσυστήματος και θα συμβάλουν στην αποκατάσταση των ρυθμών πληθωρισμού σε επίπεδα κοντά στο 2%. Για να διασφαλιστεί ότι το πρόγραμμα αγοράς θα μπορεί να περιλαμβάνει το σύνολο της ζώνης του ευρώ, τιτλοποιημένα δάνεια και καλυμμένα ομόλογα από την Ελλάδα και την Κύπρο,

που επί του παρόντος δεν είναι αποδεκτά ως ενέχυρα, θα υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες με μέτρα μείωσης του κινδύνου (risk mitigating measures).

Στη συνέχεια, ανακοινώθηκε ότι το ήδη υπάρχον πρόγραμμα αγοράς περιουσιακών στοιχείων του ιδιωτικού τομέα (καλυμμένων ομολόγων και τιτλοποιημένων δανείων) θα διευρυνθεί μέσω ενός νέου εκτεταμένου προγράμματος αγοράς κρατικών ομολόγων κεντρικών κυβερνήσεων, ειδικών φορέων–εκδοτών χρεογράφων και ευρωπαϊκών οργανισμών στη ζώνη του ευρώ. Δεκτοί θα γίνονται τίτλοι διάρκειας μεταξύ δύο και τριάντα ετών. Επιπλέον, οι αγορές ομολόγων από την ΕΚΤ θα γίνονται αναλογικά προς το μέγεθος κάθε χώρας μέλους, ενώ τίθενται και δύο ακόμα περιορισμοί: ο πρώτος αφορά σε ένα όριο εκδότη (33%) και ο δεύτερος αφορά σε ένα όριο έκδοσης (25%). Με άλλα λόγια, η ΕΚΤ δε θα αγοράσει περισσότερο από το 25% κάθε έκδοσης και όχι περισσότερο από 33% του χρέους του κάθε εκδότη.

Η ανακοίνωση για το πρόγραμμα έγινε με Δελτίο Τύπου στις 22 Ιανουαρίου 2015, ενώ ξεκίνησε στις αρχές Μαρτίου. Προβλέπεται οι αγορές να ανέρχονται συνολικά σε € 60 δισ. μηνιαίως (συνολικά έως € 1,1 τρισ.), ενώ το πρόγραμμα θα διαρκέσει τουλάχιστον ως το Σεπτέμβριο του 2016 και σε κάθε περίπτωση έως ότου το Διοικητικό Συμβούλιο διαπιστώσει μια σταθερή προσαρμογή της πορείας του πληθωρισμού, η οποία συνάδει με την επιδίωξη του να διατηρεί τους ρυθμούς πληθωρισμού κάτω αλλά πλησίον του 2% μεσοπρόθεσμα, που αποτελεί και το βασικό στόχο της ΕΚΤ. Πριν την ΕΚΤ όμως, «γενναία» προγράμματα ποσοτικής χαλάρωσης είχαν εφαρμοστεί και από τις κεντρικές τράπεζες των ΗΠΑ, Ηνωμένου Βασιλείου και Ιαπωνίας.

Οι αγορές περιουσιακών στοιχείων παρέχουν νομισματική στήριξη στην οικονομία σε ένα πλαίσιο όπου τα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ έχουν διαμορφωθεί στο κατώτερο όριό τους και κρίνεται αναποτελεσματική η περαιτέρω μείωσή τους. Οι αγορές αυτές οδηγούν δε, σε περαιτέρω χαλάρωση των νομισματικών και των χρηματοπιστωτικών συνθηκών, μειώνοντας το κόστος πρόσβασης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών σε χρηματοδότηση. Το γεγονός αυτό τείνει να στηρίζει τις επενδύσεις και την κατανάλωση και γενικότερα την οικονομική δραστηριότητα και το ρυθμό μεγέθυνσης. Στη συνέχεια, η ανάπτυξη θα ασκήσει αυξητική πίεση στις τιμές και εντέλει, θα συμβάλλει στην επάνοδο των ρυθμών πληθωρισμού σε επίπεδα πλησίον του 2%. Οι αγορές θα γίνονται με χρήμα της Κεντρικής Τράπεζας στη δευτερογενή αγορά, καθώς απαγορεύεται ρητά η πληθωριστική χρηματοδότηση του δημοσίου χρέους των χωρών- μελών. Έτσι, οι οργανισμοί που προέβησαν στην πώληση τίτλων θα μπορούν να αγοράσουν άλλα περιουσιακά στοιχεία και να διευρύνουν την παροχή πιστώσεων στην πραγματική οικονομία. Σε καμία περίπτωση όμως οι θετικές επιδράσεις του προγράμματος δε θα πρέπει να προκαλέσουν τη χαλάρωση των μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών, αλλά και των εθνικών προσπαθειών για ανάπτυξη και απασχόληση στις χώρες- μέλη.

Οι ανακοινώσεις αλλά και η έναρξη της εφαρμογής του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης προκάλεσε τη σημαντική πτώση της ισοτιμίας του ευρώ με το δολάριο ΗΠΑ (1,04959 στις 13 Μαρτίου 2015). Επιπλέον, λόγω (και) του προγράμματος αγοράς ομολόγων, πολλές χώρες της ζώνης του ευρώ (Γερμανία, Γαλλία, Ιρλανδία) είχαν αρνητικά επιτόκια στα ομόλογά τους.

Όσον αφορά την Ελλάδα, δεν είναι δυνατή προς το παρόν η συμμετοχή της στο πρόγραμμα της ποσοτικής χαλάρωσης. Ο επικεφαλής της ΕΚΤ διευκρίνισε ότι η συμμετοχή της χώρας θα είναι εφικτή από τον Ιούλιο, καθώς στην παρούσα φάση η συμμετοχή προσκρούει στον όρο περί ορίου εκδότη, όπως αυτός περιγράφεται πιο πάνω σε αυτήν την ενότητα. Να σημειωθεί πως τον Ιούλιο λήγουν ελληνικά ομόλογα που κατέχει η ΕΚΤ ύψους € 3,5 δισ. Επιπρόσθετος όρος για τη συμμετοχή της χώρας αποτελεί η ύπαρξη προγράμματος προσαρμογής.

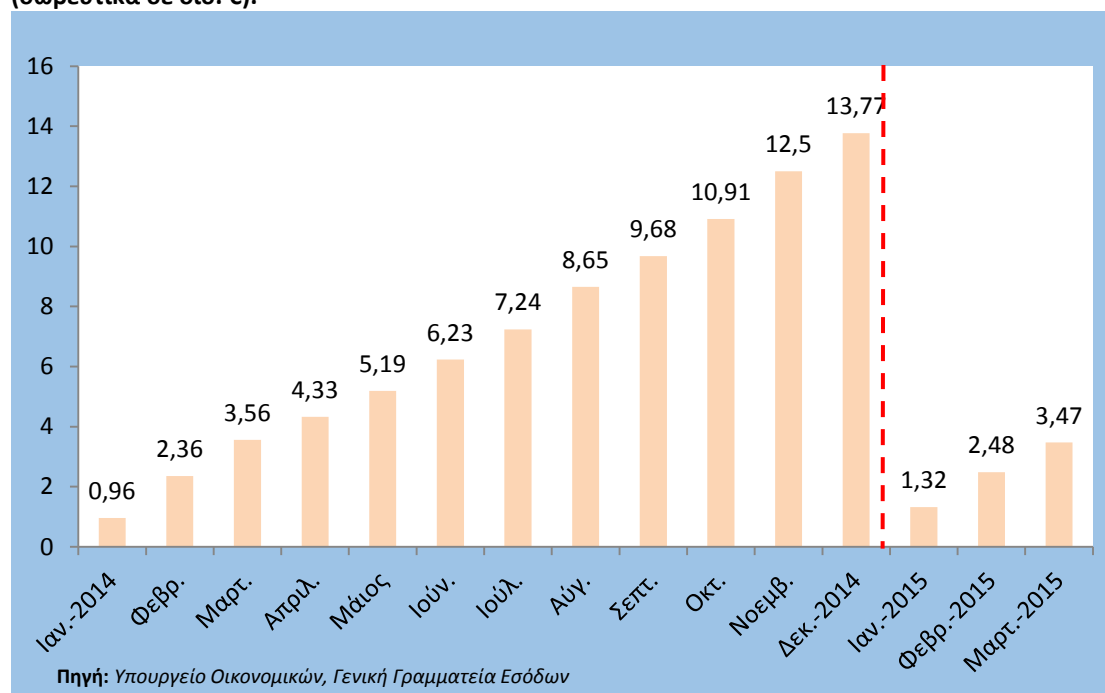
1.10 Οι Ληξιπρόθεσμες Οφειλές των Ιδιωτών προς το Δημόσιο εξακολουθούν να αυξάνονται

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων, τα συνολικά χρέη των ιδιωτών προς το Δημόσιο από φόρους ανέρχονται μέχρι και τα τέλη Μαρτίου 2015 στα € 76,45 δισ. ή στο 41,35% του ΑΕΠ (η εκτίμηση για το ΑΕΠ του 2015 είναι στα € 184,87 δισ.).

Από αυτό το ποσό τα € 72,98 δισ. αφορούν σε χρέη που δημιουργήθηκαν μέχρι και το Νοέμβριο του 2014 (παλιό ληξιπρόθεσμο χρέος).

Για την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου του 2015 οι νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές των ιδιωτών προς το Δημόσιο (νέο χρέος) ανήλθαν σε € 3,47 δισ., ενώ για το σύνολο του 2014 αυτές ανήλθαν στα € 13,77 δισ. (βλ. Διάγραμμα 17).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17: Συσσωρευση νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών ιδιωτών προς το Δημόσιο 2014, 2015 (σωρευτικά σε δισ. €).

Το Μάρτιο του 2015 το συνολικό χρέος (παλιό και νέο ληξιπρόθεσμο χρέος) των φορολογουμένων αυξήθηκε κατά € 0,72 δισ. έναντι του Φεβρουαρίου του 2015.

Η αύξηση αυτή προέρχεται από:

- την αύξηση κατά € 0,99 δισ. του νέου ληξιπρόθεσμου χρέους προς το δημόσιο,

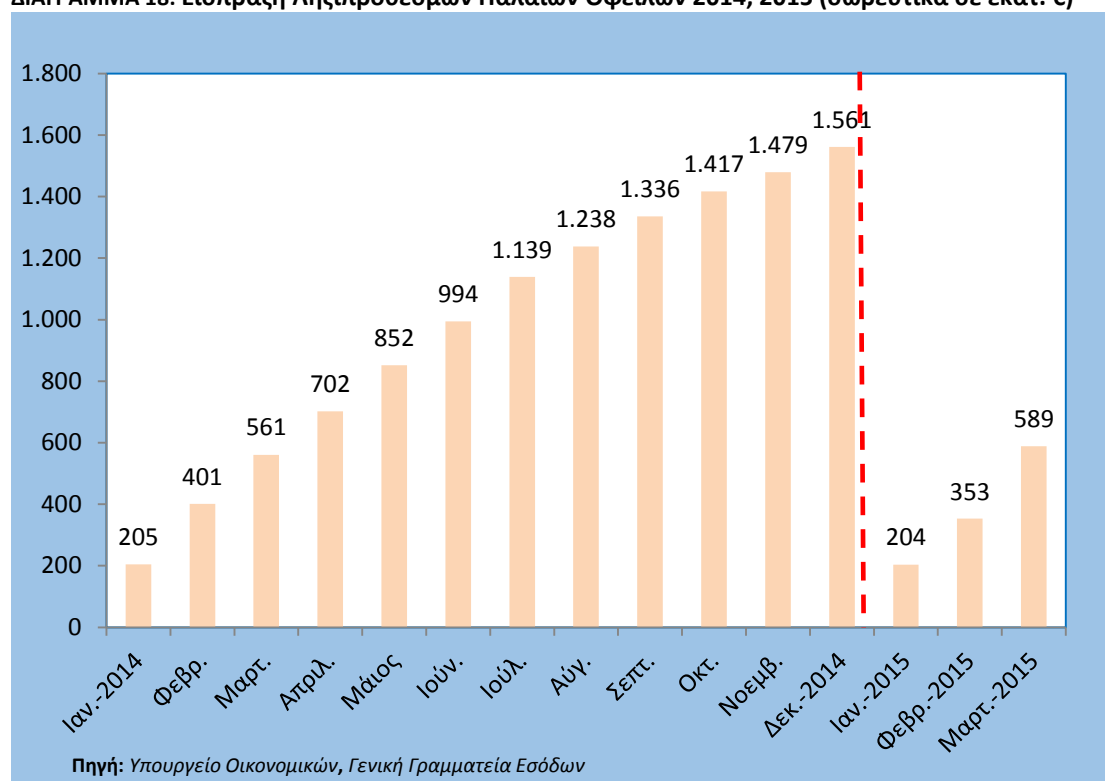
- τη μείωση του παλαιού ληξιπρόθεσμου χρέους (αυτού που κατέστη ληξιπρόθεσμο μέχρι και το Νοέμβριο του 2014) κατά € 271 εκατ. το Μάρτιο του 2015 φθάνοντας στα € 72,98 δισ., έναντι € 73,25 δισ. το Φεβρουάριο του 2015, εξαιτίας των εισπράξεων, που κατάφερε να κάνει η Εφορία (συνολικά € 0,59 δισ. την περίοδο Ιανουαρίου- Μαρτίου 2015).

Με βάση το στόχο του Υπουργείου Οικονομικών θα πρέπει να εισπραχθούν € 1,7 δισ. έναντι του "παλαιού" ληξιπρόθεσμου χρέους μέχρι το τέλος του 2015 και το 25% έναντι του «αποτελεσματικού» νέου ληξιπρόθεσμου χρέους⁵¹.

Μέχρι και το Μάρτιο εισπράχθηκε το 15,4% (ή τα € 0,31 δισ. από τα € 2,02 δισ. του «αποτελεσματικού» νέου ληξιπρόθεσμου χρέους).

Από το παλαιό ληξιπρόθεσμο χρέος⁵², από τον Ιανουάριο μέχρι και το Μάρτιο του 2015 εισπράχθηκαν συνολικά € 0,59 δισ. Για το 2014 οι εν λόγω εισπράξεις ανήλθαν σωρευτικά στα € 1,56 δισ. (βλ. Διάγραμμα 18).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18: Είσπραξη Ληξιπρόθεσμων Παλαιών Οφειλών 2014, 2015 (σωρευτικά σε εκατ. €)

Σε ότι αφορά στο σκέλος των ελέγχων που πρέπει να γίνουν σε μεγάλες επιχειρήσεις, μέχρι και το Μάρτιο του 2015, οι πλήρεις⁵³ έλεγχοι που ολοκληρώθηκαν σε μεγάλες επιχειρήσεις

⁵¹ Το "Αποτελεσματικό Νέο Ληξιπρόθεσμο Υπόλοιπο" διαμορφώνεται βάσει των παραμέτρων: α) Δεν περιλαμβάνει Πτωχούς οφειλέτες, Δημόσιες- Δημοτικές επιχειρήσεις, καθώς και μηδενικά και πλασματικά Α.Φ.Μ., β) Περιλαμβάνει μόνο στοιχεία εντός προϋπολογισμού. γ) Δεν περιλαμβάνει τις κατηγορίες φόρων 25 (Λοιπές Εισφορές), 27 (Εμμεσοί Υπέρ Τρίτων), 31 (Μισθώματα), 32 (Υπηρεσίες), 35 (Πρόστιμα Κ.Β.Σ.), 36 (Δάνεια), 37 (Υπέρ Διαφόρων Τρίτων), 38 (Λοιπά Πρόστιμα μη Φορολογικά), 39 (Παράβολα), 41 (Καταλογισμοί) και 49 (Λοιπά μη Φορολογικά).

⁵² Ως "Παλαιό Ληξιπρόθεσμο Χρέος" ορίζεται το ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο την 30/11 του προηγούμενου έτους από το έτος αναφοράς

⁵³ Πλήθος πλήρων ελέγχων: Αριθμός πλήρων φορολογικών ελέγχων (έλεγχος όλων των κατηγοριών φορολογίας και λοιπών οικονομικών στοιχείων), που ολοκληρώθηκαν στο τρέχον έτος.

ήταν 114. Ο ετήσιος στόχος για το 2015 είναι να πραγματοποιηθούν 400 πλήρεις έλεγχοι μεγάλων επιχειρήσεων, ενώ συνολικά για το 2014 ολοκληρώθηκαν 411 σχετικοί έλεγχοι (ο στόχος το 2014 ήταν για 500 ελέγχους).

Επίσης, το ποσοστό είσπραξης φόρων και προστίμων⁵⁴ (σε μεγάλες επιχειρήσεις) σε σχέση με εκείνα που έχουν βεβαιωθεί ανήλθε μέχρι και το Μάρτιο του 2015 στο 75,13%.

Σε σχέση με τους μερικούς ελέγχους⁵⁵ που έχουν διενεργηθεί, ο αριθμός τους ανέρχεται σε 37 μέχρι και το Μάρτιο του 2015. Ο στόχος για ολόκληρο το έτος είναι να διενεργηθούν 500 μερικοί έλεγχοι, ενώ συνολικά για το 2014 ανήλθαν στους 446 (ο στόχος για το 2014 ήταν για 680 ελέγχους).

Οι εισπράξεις από τους μερικούς ελέγχους ως ποσοστό των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων ανήλθαν στο 207,82% μέχρι και το Μάρτιο 2015.

Σχετικά με τους φορολογικούς ελέγχους σε φυσικά πρόσωπα που κατέχουν μεγάλο πλούτο, Offshore εταιριών και Εμβασμάτων, μέχρι και το Μάρτιο του 2015 πραγματοποιήθηκαν 123 έλεγχοι. Για το σύνολο του έτους ο στόχος είναι να πραγματοποιηθούν 900 έλεγχοι, ενώ το 2014 ολοκληρώθηκαν 693 έλεγχοι φορολογουμένων μεγάλου πλούτου.

Οι εισπράξεις από τους μερικούς και πλήρεις ελέγχους σε φυσικά πρόσωπα, που κατέχουν μεγάλο πλούτο ως ποσοστό των βεβαιωθέντων φόρων και προστίμων, ανήλθαν στο 14,03% μέχρι και το Μάρτιο του 2015.

Τέλος, μέχρι και το Μάρτιο του 2015, οι αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή⁵⁶ ανήλθαν στις 117, ενώ οι αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των € 50.000⁵⁷ ανήλθαν στις 103.

---

⁵⁴ **Ποσοστό είσπραξης από πλήρεις ελέγχους:** Ποσοστό είσπραξης που πραγματοποιήθηκε μέσα στο τρέχον έτος, ως προς τα οφειλόμενα ποσά (βεβαιωθέντες φόροι, πρόστιμα, κλπ.), που προέκυψαν από πλήρεις φορολογικούς ελέγχους του τρέχοντος έτους.

⁵⁵ **Πλήθος μερικών ελέγχων:** Αριθμός μερικών φορολογικών ελέγχων (έλεγχος συγκεκριμένων κατηγοριών φορολογίας), που ολοκληρώθηκαν στο τρέχον έτος.

⁵⁶ **Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή:** Πλήθος Αναφορών προς την Αρχή καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης βάσει του Ν.3691/2008.

⁵⁷ **Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 €:** Πλήθος αναφορών άνω των 50.000 € προς την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης βάσει του Ν.3691/2008 (Δράση Μ.Ο.Υ. 2.3.5.2) (Στοιχεία από 01/08/2013 βάσει της παρ. 8 του αρθ. 68 του ν.4174/2013).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Εισπράξεις Ληξιπρόθεσμων Οφειλών-Επιχειρήσεων-Φυσικών Προσώπων Μεγάλου Πλούτου-Λοιποί Στόχοι Ελέγχων

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΛΗΞΙΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ-ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ

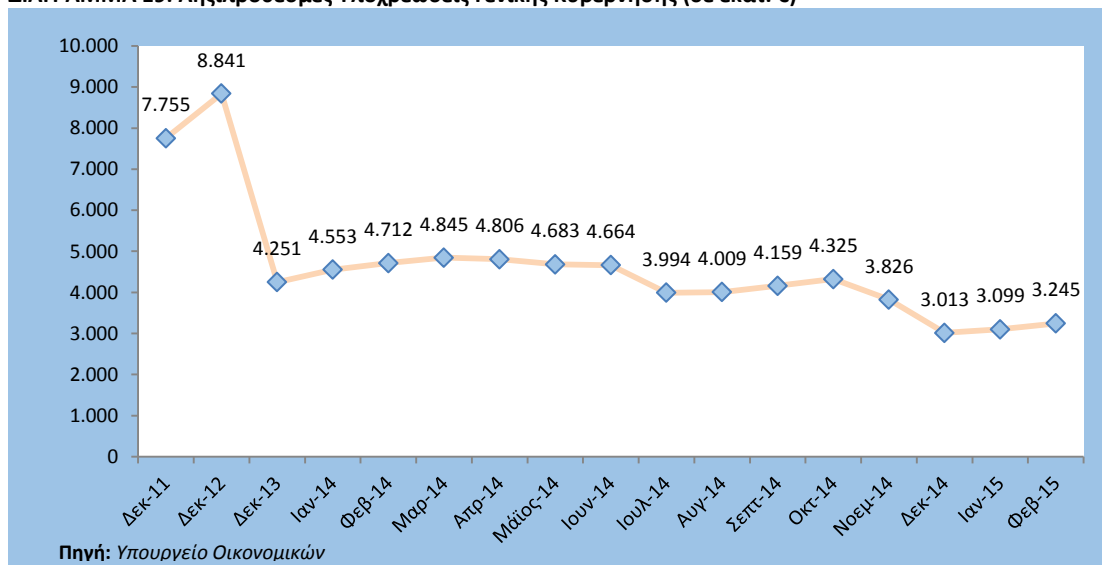
	Ιαν.-15	Φεβ.-15	Μαρτ.-15	Σύνολο
			<u>ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ</u>	
Είσπραξη παλαιών οφειλών σωρευτικά (εκατ. €)	204	353	589	589
% Είσπραξης έναντι «αποτελεσματικού» νέου ληξιπρόθεσμου χρέους	11,0%	13,2%	15,4%	-
	<u>ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ</u>			
Πλήθος πλήρων ελέγχων	41	32	41	114
% Είσπραξης από πλήρεις ελέγχους	46,12%	117,45%	85,98%	75,13%
Πλήθος μερικών ελέγχων	12	13	12	37
% Εισπράξεις από μερικούς ελέγχους	41.831,39%	122,26%	56,72%	207,82%
	<u>ΕΛΕΓΧΟΙ & ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ, OFFSHORE ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΕΜΒΑΣΜΑΤΩΝ</u>			
Πλήθος πλήρων και μερικών ελέγχων	52	27	44	123
% Είσπραξης από πλήρεις και μερικούς ελέγχους	13,38%	24,86%	11,89%	14,03%
	<u>ΛΟΙΠΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΛΕΓΧΩΝ</u>			
Σύνολο αναφορών για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή	15	36	66	117
Αναφορές για βεβαιωμένη φοροδιαφυγή άνω των 50.000 €	12	27	64	103

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Εσόδων

1.11 Οι Ληξιπρόθεσμες Οφειλές του Δημοσίου προς Τρίτους αυξάνονται

Οι Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης⁵⁸ προς τους προμηθευτές της ανήλθαν ανήλθαν το Φεβρουάριο του 2015 στα € 3.245 εκατ. παρουσιάζοντας μείωση κατά € 1.467 εκατ. ή κατά 31,13% σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2014 (€ 4.712 εκατ.). Ωστόσο, το Φεβρουάριο του 2015 σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2015 οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκαν κατά € 146 εκατ. ή κατά 4,71% (βλ. Διάγραμμα 19).

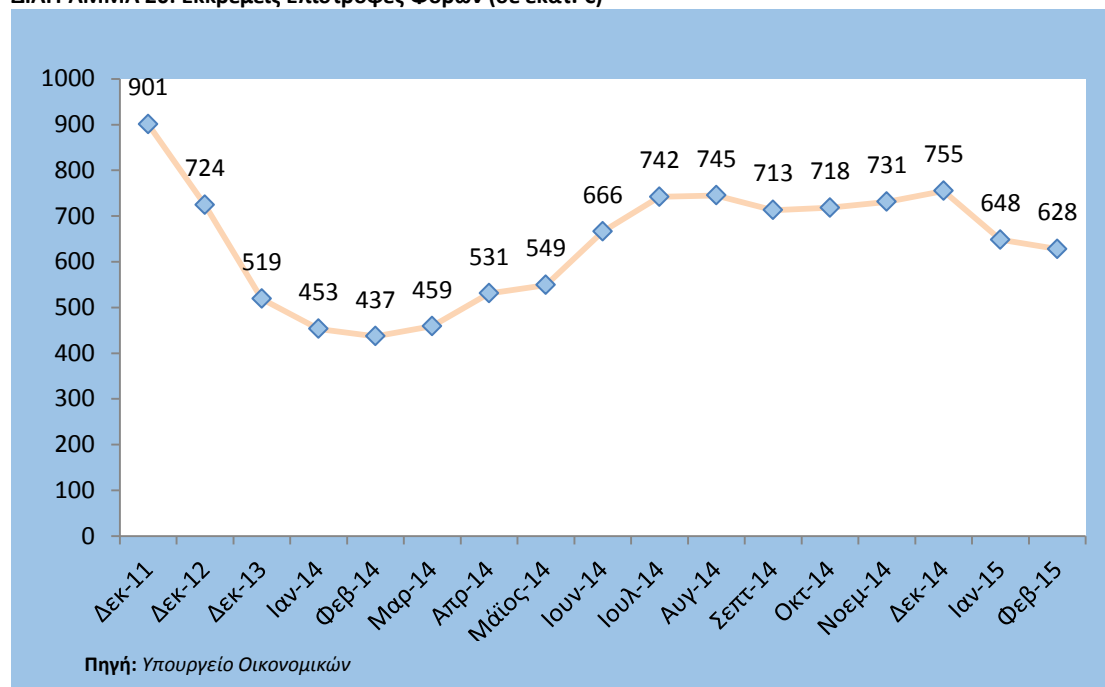
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 19: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης (σε εκατ. €)

Πιο αναλυτικά, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης ανήλθαν στα € 1.886 εκατ. το Φεβρουάριο του 2015 μειωμένες κατά € 1.106 εκατ. ή κατά 36,97% σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2014 (€ 2.992 εκατ.). Το Φεβρουάριο του 2015 σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2015 οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης αυξήθηκαν κατά € 71 εκατ. ή κατά 3,91%. Στα Νοσοκομεία παρατηρείται μείωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών τους το Φεβρουάριο του 2015 (€ 787 εκατ.) κατά € 100 εκατ. ή κατά 11,27% σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2014 (€ 887 εκατ.). Ωστόσο, το Φεβρουάριο του 2015 σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2015 οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των Νοσοκομείων αυξήθηκαν κατά € 79 εκατ. ή κατά 11,16%.

⁵⁸ Η Γενική Κυβέρνηση περιλαμβάνει τρία υποσύνολα: της Κεντρικής Κυβέρνησης, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ), σύμφωνα με τους κανόνες και τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ΕΣΟΛ). Οι φορείς εκτός Κεντρικής Διοίκησης, που περιλαμβάνονται στους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης (λοιποί φορείς της Γενικής Κυβέρνησης), προσδιορίζονται κατά υποτομέα από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και αποτελούν ξεχωριστά νομικά πρόσωπα, που εποπτεύονται από φορείς της Κεντρικής Διοίκησης, ή από Ο.Τ.Α.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20: Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων (σε εκατ. €)

Οι Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων ανήλθαν στα € 628 εκατ. το Φεβρουάριο του 2015 εμφανίζοντας αύξηση κατά € 191 εκατ. ή κατά 43,71% σε σχέση με το Φεβρουάριο του 2014 (€ 437 εκατ.)⁵⁹. Το Φεβρουάριο του 2015 σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2015 οι Εκκρεμείς Επιστροφές Φόρων μειώθηκαν κατά € 20 εκατ. ή κατά 3,09%. (βλ. Διάγραμμα 20).

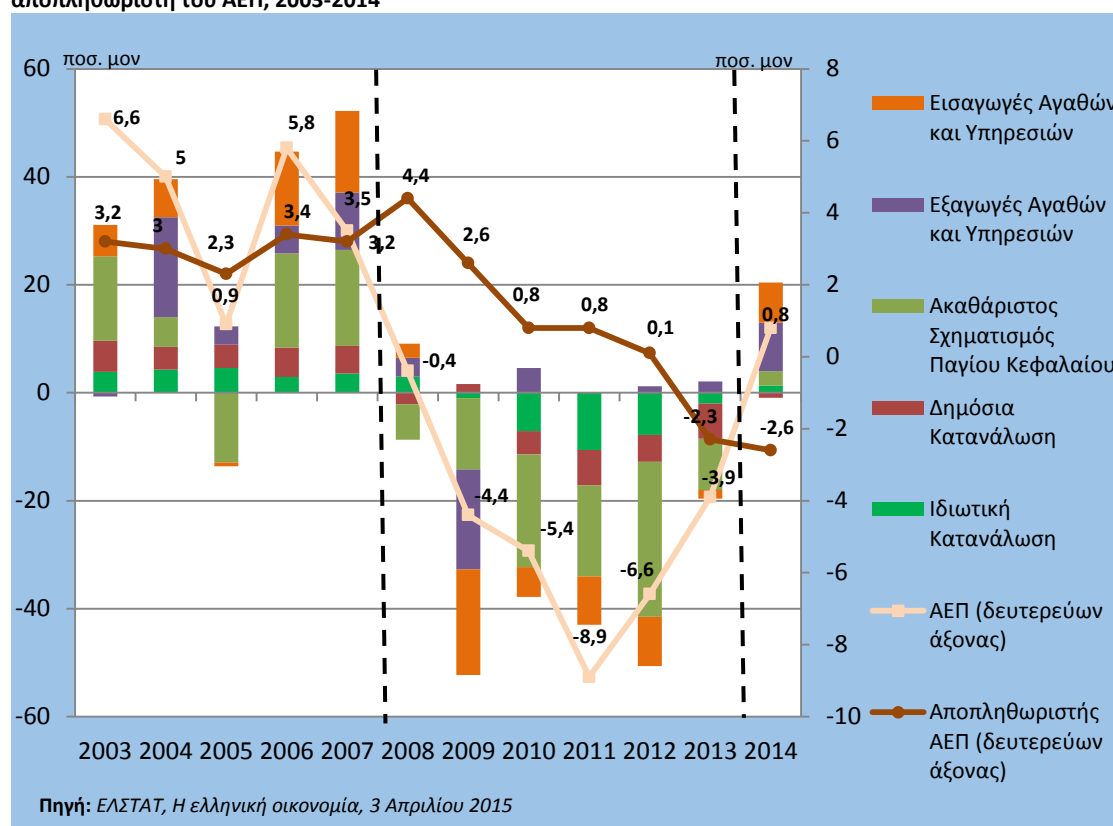
⁵⁹ Ληξιπρόθεσμες είναι οι υφιστάμενες υποχρεώσεις προς τρίτους (εκτός Γενικής Κυβέρνησης), που δεν εξοφλήθηκαν μετά την παρέλευση 90 ημερών από την ημερομηνία οφειλής και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων περιλαμβάνουν στοιχεία εκκρεμών επιστροφών για τις οποίες έχει εκδοθεί και εκκαθαριστεί το σχετικό ΑΦΕΚ (Ατομικό Φύλλο Έκπτωσης) μέχρι και το τέλος του μήνα αναφοράς.

2 Εξέλιξη της διαμόρφωσης του ΑΕΠ και το Παραγωγικό Κενό

2.1 Η εξέλιξη των παραγόντων που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ελλάδας την περίοδο 2003-2014

Στο παρακάτω Διάγραμμα αναλύεται η μεταβολή των συνιστωσών, του αποπληθωριστή και του ρυθμού μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας για τη δωδεκαετία 2003 – 2014. Υπάρχει ένας άτυπος διαχωρισμός της εξαετούς περιόδου 2008 – 2013, κατά την οποία η ελληνική οικονομία συρρικνώθηκε σημαντικά. Τα στοιχεία προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ και είναι σε σταθερές τιμές 2010, με βάση το νεοεισαχθέν πρότυπο *ESA 2010*.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 21: Η ετήσια ποσοστιαία μεταβολή των παραγόντων που συνθέτουν το πραγματικό ΑΕΠ και τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ, 2003-2014

Για το νέο πρότυπο, η Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015 στη σελίδα 27 αναφέρεται⁶⁰:

«Η αναθεώρηση από την ΕΛΣΤΑΤ των εθνικών λογαριασμών για την περίοδο 1996-2013, με την εφαρμογή του *ESA 2010*, βασίστηκε σε μεθοδολογικές αλλαγές, με κυριότερες τον υπολογισμό της «Έρευνας και Ανάπτυξης» ως πάγιο στοιχείο ενεργητικού, τον υπολογισμό των «στρατιωτικών εξοπλισμών» ως Ακαθάριστο Σχηματισμό Παγίου Κεφαλαίου, καθώς και λοιπές μεθοδολογικές και στατιστικές αλλαγές.

⁶⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την αναθεώρηση των Εθνικών Λογαριασμών βλ. και στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015, Κεφάλαιο 3, σελίδες 168-172.

Το νέο έτος βάσης είναι το 2010 (με την προηγούμενη μεθοδολογία χρησιμοποιείτο το 2005), ενώ σε ό,τι αφορά το ρυθμό μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας, με την αναθεώρηση προκύπτει υψηλότερος ρυθμός για τα έτη 1996-1999, 2003, 2004 και 2006, ενώ προκύπτει μικρότερος ρυθμός (μεγαλύτερη ύφεση) για τα έτη 2008-2011.»

Η πιο λεπτομερής ανάλυση των στοιχείων αναδεικνύει τα εξής:

Το **ΑΕΠ** στην υπό εξέταση δωδεκαετία μειώθηκε σωρευτικά κατά 13,9%. Την περίοδο πριν την κρίση, η ελληνική οικονομία είχε εντυπωσιακούς ετήσιους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης που κυμαίνονταν μεταξύ 3,5% και 6,6%, με εξαίρεση το 2005 (0,9%). Στη συνέχεια, κατά την εξαετή περίοδο της συρρίκνωσης (2008-2013), η ελληνική οικονομία έχασε το 26,1% του ΑΕΠ της. Σημειώθηκαν ιδιαίτερα αρνητικοί ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης, ειδικά τα έτη 2010 (-5,4%), 2011 (-8,9) και 2012 (-6,6%). Το τελευταίο έτος της υπό εξέταση περιόδου (2014), σημειώθηκε εκ νέου θετικός ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης (0,8%). Η **ανεργία** στην εξαετία 2008-2013 εκτινάχθηκε από το 7,3% στο 27,3% (αύξηση 274%). Ο **αποπληθωριστής του ΑΕΠ** αυξήθηκε κατά 16,6% στη δωδεκαετία σωρευτικά. Από το 2008 όμως, που πήρε τη μέγιστη τιμή του, ο ρυθμός μεταβολής του παρουσιάζει συνεχώς πτωτική τάση και μάλιστα βρέθηκε σε αρνητικό έδαφος το 2013 (-2,3%) και 2014 (-2,6%), λόγω του έντονου αποπληθωρισμού στην ελληνική οικονομία.

Η **Ιδιωτική Κατανάλωση** στη δωδεκαετία 2003-2014 μειώθηκε σωρευτικά κατά 9,8%. Μέχρι και το 2008 αυξανόταν με ετήσιο ρυθμό από 2,9% μέχρι 4,6%. Την περίοδο 2008-2013 μειώθηκε κατά 25,7%, σημειώνοντας συνεχείς αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής, ειδικά το 2010 (-7,1%), το 2011 (-10,6%) και το 2012 (-7,8%). Ανέκαμψε εκ νέου το 2014 με θετικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής 1,3%.

Η **Δημόσια Κατανάλωση** στην υπό εξέταση δωδεκαετία μειώθηκε σωρευτικά κατά 5,7%. Την πενταετία μέχρι και το 2007, μεγεθυνόταν με σημαντικούς ετήσιους ρυθμούς μεταξύ 4,2% και 5,7%. Στη συνέχεια, μέχρι και το τέλος της περιόδου (2014) συρρικνώθηκε σωρευτικά κατά 20% περίπου, με συνεχείς αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής, με μόνη εξαίρεση το 2009 (1,6%).

Ο **Ακαθάριστος Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου** μειώθηκε σωρευτικά κατά 55% την περίοδο 2003-2014. Ειδικά την εξαετία 2008-2013 μειώθηκε κατά 63%, σημειώνοντας μάλιστα συνεχείς αρνητικούς ετήσιους ρυθμούς, μεταξύ -6,6% και -28,7%. Το 2014 ο ρυθμός μεταβολής έγινε εκ νέου θετικός (2,7%). Όπως υποδεικνύει και η οικονομική θεωρία, η συνιστώσα αυτή σε σχέση με τις υπόλοιπες παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μεταβλητότητα.

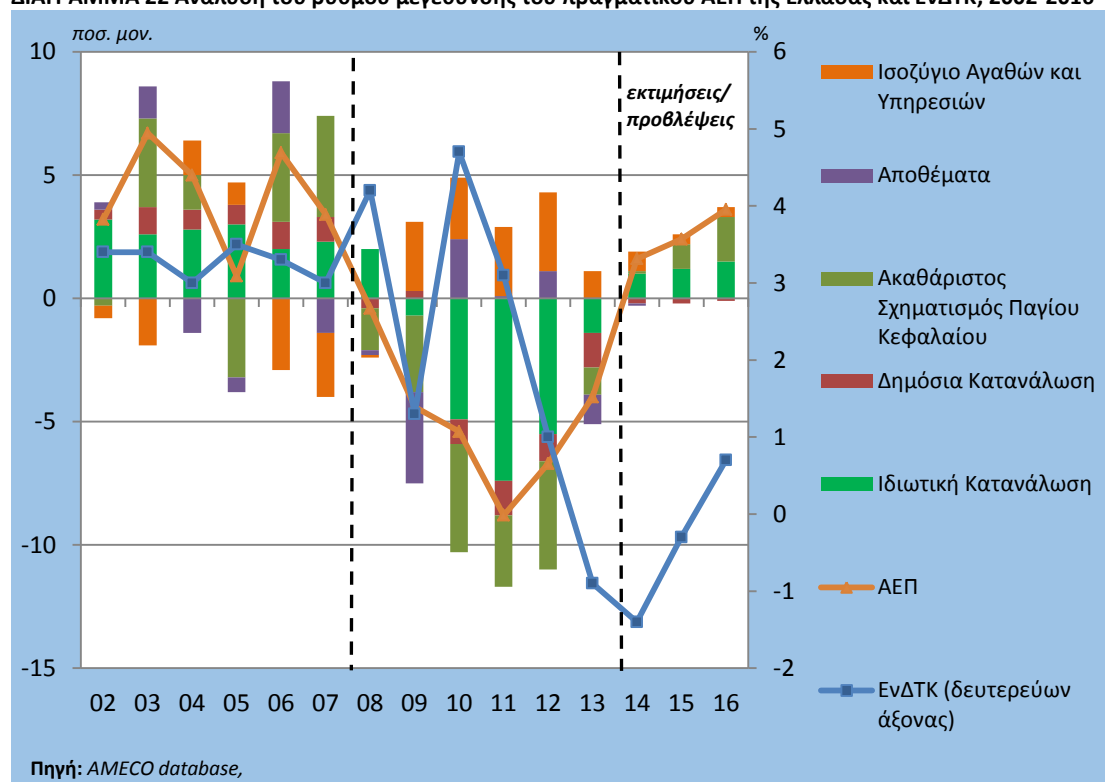
Οι **Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών** στη δωδεκαετία σωρευτικά αυξήθηκαν κατά 42%. Εντυπωσιακή ήταν η επίδοση της ελληνικής οικονομίας στον τομέα αυτόν το 2004 (18,5%) κυρίως λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας, αλλά και το 2007 (10,6%). Στην εξαετία 2008-2013 όμως υποχώρησαν κατά 12%, κυρίως λόγω της τεράστιας μείωσής τους το 2009 (-18,5%), παρά μάλιστα το γεγονός ότι κατά τα υπόλοιπα έτη της περιόδου σημειώνονταν μη αρνητικοί ρυθμοί μεταβολής. Επιπλέον, εντυπωσιακή ήταν κι η αύξησή τους κατά 9% το 2014.

Οι **Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών** μειώθηκαν στη δωδεκαετία σωρευτικά κατά 5,2%. Την περίοδο 2008-2013 μειώθηκαν κατά 38,2%, επιβεβαιώνοντας τον ισχυρισμό ότι η βελτίωση του Εξωτερικού Ισοζυγίου της χώρας προήλθε κυρίως από τη μεγάλη μείωση των εισαγωγών λόγω της πτώσης του εισοδήματος, παρά από την αύξηση των εξαγωγών.

2.2 Η συνεισφορά της μεταβολής των συνιστωσών στη διαμόρφωση του ρυθμού μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας, 2002-2016

Το Διάγραμμα 22 απεικονίζει σε στήλες τη συνεισφορά των κύριων συνιστωσών του ΑΕΠ στη διαμόρφωση του ρυθμού μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ. Απεικονίζει, επίσης, σε γραμμές την πορεία του ρυθμού μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ (ετήσια μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος), καθώς και αυτή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ). Τα στοιχεία προέρχονται από τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Χρηματοοικονομικών Υποθέσεων (DG ECFIN) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (AMECO) και καλύπτουν δεκαπενταετή περίοδο, ενώ γίνεται και ένας γραφικός διαχωρισμός της εξαετίας της συρρίκνωσης 2008-2013.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 22 Ανάλυση του ρυθμού μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας και ΕνΔΤΚ, 2002-2016

Ένα βασικό συμπέρασμα που απορρέει από το Διάγραμμα 22 είναι ότι, παρά τις σχετικά μικρότερες μεταβολές της Κατανάλωσης (Ιδιωτική και Δημόσια)⁶¹, αυτή φαίνεται να συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση του ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ. Ενδεικτικά, στην περίοδο 2002-2014, η Κατανάλωση αποτελεί περί το 85% με 90% του ΑΕΠ της χώρας.

⁶¹ Βλ. την προηγούμενη ενότητα της παρούσας έκθεσης, αλλά και την αντίστοιχη ενότητα για την Ελλάδα στις χειμερινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Economic Forecast, Winter 2015) σελίδες 75-76.

Σημαντικό είναι επίσης ότι το Ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών επιδρούσε αρνητικά στη διαμόρφωση του ρυθμού μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας την περίοδο 2002-2007, με εξαίρεση τη διετία 2004 και 2005 που είχε θετική συνεισφορά, κυρίως λόγω της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας. Αντίθετα, κατά την εξαετία της συρρίκνωσης 2008-2013, με εξαίρεση το πρώτο έτος της περιόδου, το Ισοζύγιο επιδρά σε σημαντικό βαθμό αυξητικά στη διαμόρφωση του ρυθμού μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ, περιορίζοντας μάλιστα την έντονα αρνητική επίδραση της Κατανάλωσης αλλά και του Ακαθάριστου Σχηματισμού Παγίου Κεφαλαίου κατά την εν λόγω περίοδο. Φαίνεται μάλιστα ότι η μεγέθυνση το 2014 βασίστηκε στη θετική συμβολή του Ισοζυγίου και της Ιδιωτικής Κατανάλωσης. Επιπλέον, τη διετία 2015-2016 προβλέπεται επιταχυνόμενος ρυθμός μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας, που θα προκύψει και από την ολοένα μεγαλύτερη θετική συμβολή του Ακαθάριστου Σχηματισμού Παγίου Κεφαλαίου. Πρέπει να σημειωθεί τέλος, ο συνεχής περιορισμός της Δημόσιας Κατανάλωσης από το 2010, που προβλέπεται να συνεχιστεί, εφόσον βέβαια υπάρξει θετική έκβαση των διαπραγματεύσεων.

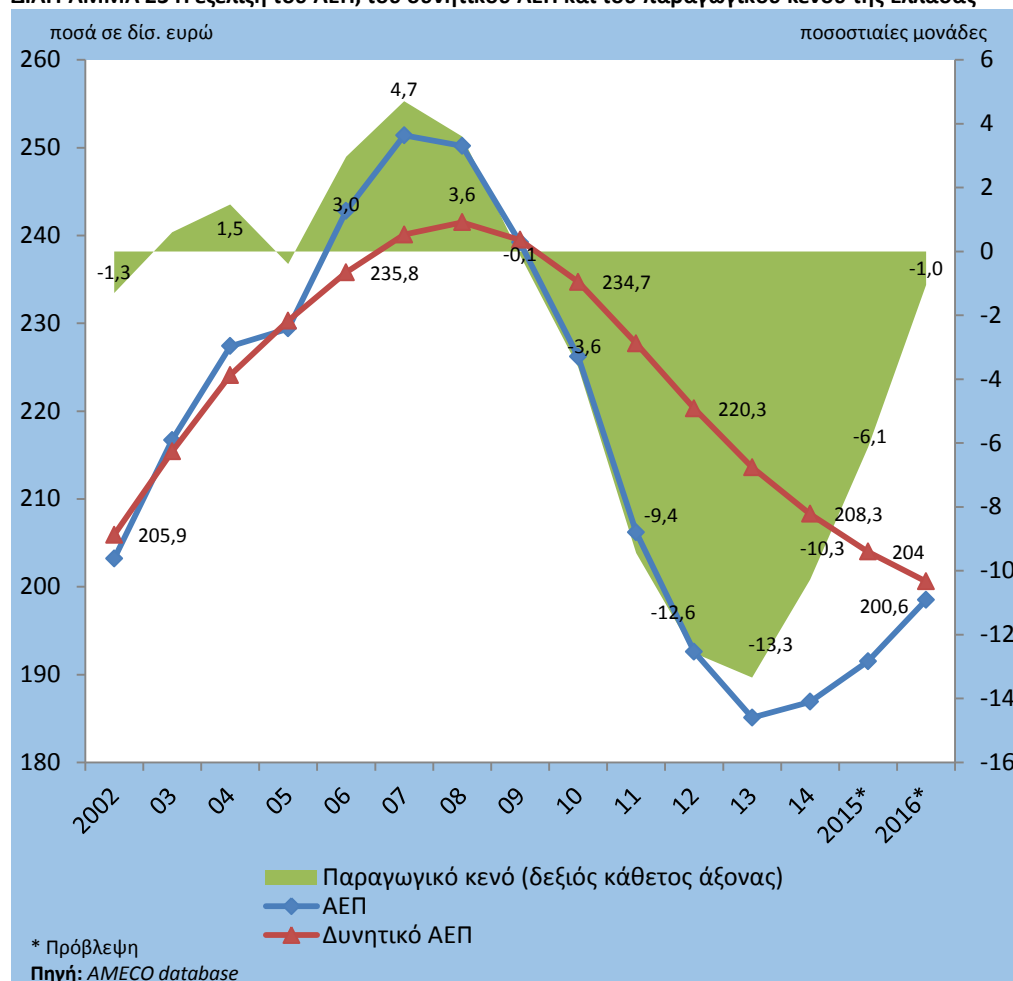
2.3 ΑΕΠ, δυνητικό ΑΕΠ και παραγωγικό κενό της Ελλάδας την περίοδο 2002-2016

Το Διάγραμμα 22 αναπαριστά την εξέλιξη του ΑΕΠ και του δυνητικού ΑΕΠ⁶² (σε € δισ.) και του παραγωγικού κενού, δηλαδή της διαφοράς μεταξύ του «πραγματοποιηθέντος» ΑΕΠ και του δυνητικού ΑΕΠ.⁶³ Εδώ το παραγωγικό κενό είναι εκπεφρασμένο ως ποσοστό του δυνητικού ΑΕΠ, ενώ τα δύο προαναφερθέντα απόλυτα μεγέθη είναι σε σταθερές τιμές έτους 2010. Καλύπτει περίοδο 15 ετών, από το 2002 έως και το 2016, ενώ τα στοιχεία, οι εκτιμήσεις (για το 2014) και οι προβλέψεις (για το 2015 και 2016) προέρχονται από τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Χρηματοοικονομικών Υποθέσεων (DG ECFIN) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (AMECO).

⁶² Το δυνητικό ΑΕΠ αναφέρεται στο υψηλότερο επίπεδο του πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που μπορεί να διατηρηθεί μακροπρόθεσμα και στην περίπτωση αυτή η οικονομία λειτουργεί πλήρως και αποδοτικά. Το δυνητικό ΑΕΠ στη μακροοικονομία αντιστοιχεί σε ένα σημείο πάνω στην καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων για μια οικονομία στο σύνολό της, γεγονός που αντικατοπτρίζει φυσικούς, τεχνολογικούς και θεσμικούς περιορισμούς.

⁶³ Καθώς η οικονομική ευημερία συνδέεται άμεσα με το συνολικό εισόδημα – παραγωγή της οικονομίας και επειδή τα οφέλη από την ανάπτυξη είναι πολύ πιο σημαντικά από εκείνα που προκύπτουν από την σταθεροποίηση της οικονομίας, είναι χρήσιμο να εξεταστεί πώς οι προσπάθειες σταθεροποίησης της οικονομίας οδήγησαν σε αύξηση του παραγωγικού κενού.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 23 Η εξέλιξη του ΑΕΠ, του δυνητικού ΑΕΠ και του παραγωγικού κενού της Ελλάδας

Η μελέτη της εξέλιξης του παραγωγικού κενού είναι εξαιρετικά σημαντική, προκειμένου να διερευνηθεί αν η οικονομία βρίσκεται σε μια «ιδεατή» κατάσταση (ΑΕΠ σχεδόν ίσο με το δυνητικό ΑΕΠ). Αν το ΑΕΠ ξεπερνά το δυνητικό ΑΕΠ (θετικό παραγωγικό κενό), τότε στην οικονομία η συνολική ζήτηση υπερβαίνει τη συνολική προσφορά και οι παραγωγικοί συντελεστές της υπερχρησιμοποιούνται. Πιθανότατα θα παρατηρηθεί αυξανόμενος πληθωρισμός (απουσία ελέγχου στις τιμές και τους μισθούς) και πολύ υψηλοί ρυθμοί μεγέθυνσης. Στην αντίθετη περίπτωση (αρνητικό παραγωγικό κενό), παρατηρείται ύφεση και αποπληθωρισμός, ενώ οι παραγωγικοί συντελεστές της οικονομίας υποαπασχολούνται.

Όπως δείχνει και το Διάγραμμα 23, από το 2002 έως και το 2005, η ελληνική οικονομία βρισκόταν οριακά επί του δυνητικού προϊόντος της, σημειώνοντας πολύ μικρές αποκλίσεις. Ως εκ τούτου, το παραγωγικό κενό των ετών αυτών κινούταν περίξ του μηδενός (παίρνοντας μικρές θετικές αλλά και αρνητικές τιμές). Ακολούθησε μια τριετία (2006-2008) όπου η ελληνική οικονομία βρισκόταν σημαντικά πάνω από τις δυνατότητές της, με το παραγωγικό κενό να διευρύνεται παίρνοντας μεγαλύτερες θετικές τιμές. Το 2008 μάλιστα ήταν το πρώτο έτος (από την εξαετία 2008 – 2013) που σημειώθηκε αρνητικός ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ της χώρας (-0,4%).

Από το 2009, η ελληνική οικονομία βιώνει τη μεγαλύτερη σε διάρκεια και ένταση οικονομική κρίση τον τελευταίο αιώνα. Από το 2010 μάλιστα, «λειτουργεί» πολύ κάτω από τις δυνα-

τότητές της, υποχρησιμοποιώντας διαθέσιμους πόρους και παραγωγικούς συντελεστές (εργασία, κεφάλαιο, γη). Ειδικότερα, την περίοδο 2010-2015 το ΑΕΠ υπολειπόταν (και αναμένεται να υπολείπεται) σημαντικά σε σχέση με το δυνητικό ΑΕΠ, με διευρυμένα αρνητικά παραγωγικά κενά κατά την αντίστοιχη περίοδο.⁶⁴ Οι αυξήσεις όμως στην έμμεση φορολογία, αλλά και οι ατέλειες στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών, δεν επέτρεψαν την πτώση των τιμών σε σημαντικό βαθμό, παρά μόνο από το 2012.

Όσον αφορά στο τελευταίο έτος της υπό εξέταση περιόδου (2016), προβλέπεται το ΑΕΠ να υπολείπεται κατά περίπου € 2 δισ. από το δυνητικό, με το παραγωγικό κενό να προβλέπεται να βρεθεί πολύ κοντά στο μηδέν. Το «κλείσιμο» όμως του παραγωγικού κενού εδράζεται στη μεγέθυνση κατά το έτος 2014 (0,8%), αλλά και στην πρόβλεψη για σημαντική μεγέθυνση κατά τα έτη 2015 (2,5%) και 2016 (3,6%). Παρόλα αυτά, ειδικά για το 2015 υπάρχουν ήδη ισχυρές αμφιβολίες για την επίτευξη του φιλόδοξου αυτού στόχου για μεγέθυνση 2,5%, λόγω των γενικότερων πολιτικο - οικονομικών εξελίξεων στη χώρα. Με άλλα λόγια, οι προβλέψεις για το σχεδόν πλήρες «κλείσιμο» του παραγωγικού κενού τα επόμενα χρόνια ενδεχομένως να μην επιβεβαιωθούν.

Η ελληνική οικονομία δηλαδή από το 2010 βρίσκεται αντιμέτωπη με επίμονα αρνητικά (αν και μειούμενα) παραγωγικά κενά, ενώ παραμένει αβέβαιο ακόμα το χρονικό σημείο στο οποίο το ΑΕΠ θα κινείται εκ νέου επί του δυνητικού ΑΕΠ. Η κατάσταση αυτή, με τα μακροχρόνια (αρνητικά) παραγωγικά κενά, συνδέεται με εξαιρετικά επιβλαβείς καταστάσεις για την εθνική οικονομία κυρίως για τους εξής λόγους:

- Όσο μεγαλύτερο και διατηρήσιμο είναι το παραγωγικό κενό, για τόσο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, η αγορά εργασίας θα «υπολειπεται», αφού τα παραγωγικά κενά αφήνουν αυτούς που αναζητούν εργασία αδρανείς, δεδομένου ότι η οικονομία δεν παράγει βάσει των δυνατοτήτων της. Προκαλείται δηλαδή σημαντική αύξηση της ανεργίας.
- Επιπλέον, και σε άμεση σχέση με το προηγούμενο, αν η παραμονή στην ανεργία είναι μακροχρόνια, τότε προκαλείται και απαξίωση του ανθρωπίνου δυναμικού της χώρας, αλλά και μετανάστευση αυτού, όπως συνέβη και τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. «Ατροφούν» δηλαδή οι δεξιότητες του ανθρωπίνου δυναμικού και σε ακραία περίπτωση ενδέχεται τελικά αυτό να καταστεί μη δυνάμενο να εργασθεί (unemployable). Η φυγή εργατών και επιστημόνων, αλλά και η γενικότερη επιδείνωση της ποιότητας του ανθρωπίνου δυναμικού της χώρας απειλεί σοβαρά τις μακροχρόνιες προοπτικές της οικονομίας, αφού ένας από τους πιο βασικούς συντελεστές παραγωγής καθίσταται αναποτελεσματικός και ανεπαρκής.
- Τέλος, υπάρχουν συνέπειες και για τα δημόσια οικονομικά, καθώς οι άνεργοι ή/και οι υποαπασχολούμενοι καταβάλλουν λιγότερους φόρους σε σχέση με αυτούς που θα κατέβαλλαν αν εργάζονταν πλήρως. Επιπλέον, δημιουργούνται πρόσθετες χρηματοδοτικές ανάγκες για να ενισχυθεί το «δίχτυ ασφαλείας» (“safety net”) αυτών

⁶⁴ Η μείωση του δυνητικού ΑΕΠ της χώρας αποδίδεται κυρίως στην απαξίωση του φυσικού και ανθρωπίνου κεφαλαίου της χώρας (χωρίς την απαραίτητη αναπλήρωσή τους) δηλαδή στην αποεπένδυση και στην αύξηση του ρυθμού μετανάστευσης του ειδικευμένου τεχνικού και πανεπιστημιακού προσωπικού.

των ομάδων (πχ επιδόματα ανεργίας). Σημαντικές απώλειες προφανώς προκύπτουν και από το υποαπασχολούμενο κεφάλαιο της οικονομίας.

3 Η Εκτέλεση του προϋπολογισμού

3.1 Η γενική εικόνα στο πρώτο τρίμηνο του 2015

Ο Τακτικός Προϋπολογισμός (έσοδα – δαπάνες) παρουσιάζει πρωτογενές πλεόνασμα € 0,83 δισ. ή 0,4% του ΑΕΠ και συνολικό έλλειμμα (με τους τόκους) € 1,41 δισ. ή 0,8% του ΑΕΠ. Το συνολικό έλλειμμα του Τακτικού Προϋπολογισμού είναι μικρότερο κατά € 0,75 δισ. ή κατά 34,8% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (έλλειμμα € 2,16 δισ.) για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Αντιστοίχως, το ΠΔΕ εμφανίζει πλεόνασμα € 0,91 δισ. (€ 1,45 δισ. έσοδα – € 0,54 δισ. δαπάνες) ή 0,49% του ΑΕΠ έναντι πλεονάσματος € 50 εκατ. ή 0,03% του ΑΕΠ, όπως αποτυπώνεται ως εκτίμηση στον προϋπολογισμό 2015 για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Συνεπώς, ο Κρατικός Προϋπολογισμός εμφανίζει πρωτογενές πλεόνασμα € 1,73 δισ. ή 0,94% του ΑΕΠ και συνολικό έλλειμμα (συνυπολογίζοντας και τους τόκους) € 0,5 δισ. ή 0,3% του ΑΕΠ.

Το Πρωτογενές Αποτέλεσμα (πλεόνασμα) του Κρατικού Προϋπολογισμού είναι μεγαλύτερο κατά € 1,61 δισ. ή κατά 1355,5% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (πλεόνασμα € 0,12 δισ.) για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Αντιστοίχως, μικρότερο, έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ -2,11 δισ.) κατά € 1,61 δισ. ή κατά 76,2%, εμφανίζεται και το συνολικό έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού (€ -0,5 δισ. ή 0,3% του ΑΕΠ) στο πρώτο τρίμηνο του 2015.

3.1.1 Τα Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού

Τα Καθαρά Έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού (καθαρά έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού και έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων) διαμορφώθηκαν στα € 12,02 δισ. ή 0,8% μεγαλύτερα έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 11,93 δισ.) για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Τα καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού ανήλθαν στα € 10,57 δισ. και είναι μικρότερα κατά 0,59 δισ. ή κατά 5,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 11,16 δισ.) για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Τα Τακτικά Έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού ανήλθαν στα € 10,73 δισ. εμφανίζοντας υστέρηση κατά € 0,32 δισ. ή κατά 2,9% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 11,05 δισ.) για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Ειδικότερα, το σκέλος των φορολογικών εσόδων (άμεσοι + έμμεσοι φόροι) υπολογίστηκε σε € 9,31 δισ. και παρουσιάζει υστέρηση κατά € 0,75 δισ. ή κατά 7,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 10,06 δισ.) για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Πιο αναλυτικά, οι Άμεσοι Φόροι ανήλθαν σε € 3,9 δισ. εμφανίζοντας υστέρηση κατά € 516 εκατ. ή κατά 11,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 4,42 δισ.), ενώ οι Έμμεσοι Φόροι ανήλθαν σε € 5,41 δισ. εμφανίζοντας υστέρηση κατά € 0,23 δισ. ή κατά 4,1% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015(€ 5,65 δισ.).

Από τους Άμεσους Φόρους υστέρηση κατά € 182 εκατ. ή κατά 8,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης εμφανίζει ο Φόρος Εισοδήματος. Η υστέρηση αυτή οφείλεται στην υστέρηση κατά € 168 εκατ. ή κατά 9,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης που παρουσιάζουν τα έσοδα από το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων και στην υστέρηση κατά € 14 εκατ. ή κατά 42,4%, που παρουσιάζουν τα έσοδα από το Φόρο Εισοδήματος Νομικών Προσώπων. Οι Άμεσοι Φόροι Παρελθόντων Οικονομικών Ετών (ΠΟΕ) εμφανίζουν υστέρηση κατά € 355 εκατ. ή κατά 37,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015. Τέλος, οι Φόροι στην Περιουσία εμφανίζουν υπέρβαση κατά € 4 εκατ. ή κατά 0,5% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως και οι Λοιποί Άμεσοι Φόροι κατά € 17 εκατ. ή κατά 3,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Από τους Έμμεσους Φόρους υστέρηση κατά € 241 εκατ. ή κατά 6,8% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης εμφανίζουν οι Φόροι Συναλλαγών, υπέρβαση κατά € 67 εκατ. ή κατά 3,9% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης εμφανίζουν οι Φόροι Κατανάλωσης και υστέρηση κατά € 58 εκατ. ή κατά 20,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 για το πρώτο τρίμηνο του 2015 εμφανίζουν οι Έμμεσοι Φόροι ΠΟΕ (για πιο αναλυτικά στοιχεία βλ. παρακάτω).

Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε την υστέρηση κατά € 239 εκατ. ή κατά 6,9% έναντι της εκτίμησης που παρουσιάζουν τα έσοδα από ΦΠΑ, οφειλόμενη κατά το μεγαλύτερο μέρος στην υστέρηση κατά € 217 εκατ. ή κατά 7,6% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015, που εμφανίζει ο ΦΠΑ λοιπών αγαθών.

Στην κατηγορία των Φόρων Κατανάλωσης, υστέρηση παρουσιάζει ο φόρος ασφαλιστρων κατά € 6 εκατ. ή κατά 7,8% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015, ενώ τα Τέλη Κυκλοφορίας Οχημάτων και οι ΕΦΚ Ενεργειακών Προϊόντων εμφανίζουν υπέρβαση κατά € 34 εκατ. ή κατά 212,5% και κατά € 30 εκατ. ή κατά 3,1% αντίστοιχα έναντι των αντίστοιχων τριμηνιαίων στόχων.

Τα Μη Τακτικά Έσοδα εμφανίζουν υστέρηση κατά € 68 εκατ. ή κατά 13,1%, έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (στόχος € 0,52 δισ.) και ανήλθαν στα € 0,45 δισ.

Οι Επιστροφές Εσόδων εμφανίζουν υπέρβαση κατά € 135 εκατ. ή κατά 20,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Τέλος, τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ανήλθαν σε € 1,45 δισ. μεγαλύτερα κατά € 0,68 δισ. ή κατά 88,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (0,77 δισ.) για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

3.1.2 Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο τρίμηνο του 2015

Οι Δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού (δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού και δαπάνες ΠΔΕ) ανέρχονται στα € 12,52 δισ., μικρότερες κατά € 1,52 δισ. ή κατά 10,8% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 14,04 δισ.) για το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Ειδικότερα, οι Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού ανέρχονται στα € 11,98 δισ. μικρότερες κατά € 1,34 δισ. ή κατά 10,0% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 11,98 δισ.), με ποσοστό εκτέλεσης 24,3%.

Πιο αναλυτικά, οι Πρωτογενείς Δαπάνες ανήλθαν σε € 9,34 δισ. και εμφανίζονται μειωμένες κατά € 1,18 δισ. ή κατά 11,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 10,52 δισ.) με ποσοστό εκτέλεσης 22,3%, οι δαπάνες για Εξοπλιστικά Προγράμματα είναι μειωμένες κατά € 130 εκατ. ή κατά 100% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, οι Τόκοι είναι αυξημένοι κατά € 5 εκατ. ή κατά 0,2% και οι Καταπτώσεις Εγγυήσεων είναι μειωμένες κατά € 32 εκατ. ή κατά 7,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Αντιστοίχως, οι δαπάνες του ΠΔΕ ανέρχονται σε € 0,54 δισ. και εμφανίζονται μικρότερες κατά € 0,18 δισ. ή κατά 24,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 0,72 δισ.), με ποσοστό εκτέλεσης 8,5% για το σύνολο του έτους.

Ειδικότερα, από τις επιμέρους Πρωτογενείς Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού, οι Αποδοχές και Συντάξεις εμφανίζουν ποσοστό κάλυψης 24,8% των ετήσιων εκτιμήσεων, η Ασφάλιση, Περίθαλψη, Κοινωνική Προστασία 21,0%, οι Λειτουργικές και Λοιπές Δαπάνες 21,3% και οι Αποδιδόμενοι Πόροι 21,7%. Όσον αφορά στα Ασφαλιστικά Ταμεία, η επιχορήγηση στον Ο.Γ.Α ανέρχεται στο 26,9% της ετήσιας εκτίμησης, στο Ι.Κ.Α. στο 28,5%, στον Ε.Ο.Π.Υ.Υ στο 16,5%, στο ΝΑΤ στο 21,0%, στον Ο.Α.Ε.Ε. στο 34,8%, στο ΤΑΠ-ΟΤΕ 23,7% και στον Ο.Α.Ε.Δ. στο 12,7%.

Συμπερασματικά, η καλύτερη έναντι της εκτίμησης πορεία των Δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο τρίμηνο του 2015 (κατά € 1,52 δισ.) οφείλεται κυρίως στη συγκράτηση των Πρωτογενών Δαπανών (μικρότερες κατά € 1,18 δισ. έναντι της τριμηνιαίας εκτίμησης), των δαπανών για Εξοπλιστικά Προγράμματα (μικρότερες κατά € 130 εκατ.) και των Δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (μικρότερες κατά € 0,18 δισ. έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού – 1^ο τρίμηνο 2015: Ιανουάριος – Μάρτιος
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ
ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

	2014		2015		Μεταβολές		2014	2015	Μεταβολές
	Πραγμ.	Πραγμ.	Εκτιμήσεις	Διαφορά	Ποσοστιαία μεταβολή 2014-2015	Ποσοστιαία διαφορά Πραγμ. έναντι των εκτιμήσεων Προϋπολογισμού 2015	Πραγμα-τοπ/θέντα (προσωρινά στοιχεία)	Εκτιμήσεις όπως αποτυπώνονται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2015	Ποσοστιαία μεταβολή Εκτιμήσεων όπως αποτυπώνονται στον Προϋπολογισμό 2015 έναντι των Πραγματοπ/θέντων (προσωρινά στοιχεία) του 2014
<i>σε εκατ. € (τροποποιημένη ταμειακή βάση)</i>	(1)	(2)	(3)	(4)=[(2)-(3)]	(5)=[((2)-(1))/(1)]	(6)=[(4)/(3)]	(7)	(8)	(9)=[((8)-(7))/(7)]
I. Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού (1α+2_{ΠΔΕΕ})	12.721	12.020	11.927	93	-5,51%	0,8%	51.366	55.603	8,2%
1α. Καθαρά Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού (Α+Β-Γ)	10.678	10.571	11.157	-586	-1,00%	-5,3%	46.650	50.871	9,0%
Α. Έσοδα προ επιστροφών φόρων	11.381	11.177	11.566	-389	-1,79%	-3,4%	49.636	53.171	7,1%
Β. Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	0	190	252	-62		-24,6%	384	577	50,3%
Γ. Επιστροφές φόρων	703	796	661	135	13,23%	20,4%	3.370	2.877	-14,6%
2_{ΠΔΕΕ}. Έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	2.043	1.449	770	679	-29,07%	88,2%	4.716	4.732	0,3%
Εισροές από την Ε.Ε.	2.022	1.398	720	678	-30,86%	94,2%	4.649	3.982	-14,3%
Ίδια έσοδα	21	51	50	1	142,86%	2,0%	67	750	1019,4%
II. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1β+2_{ΠΔΕΔ})	13.167	12.523	14.038	-1.515	-4,89%	-10,8%	55.063	55.705	1,2%
1β. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (Α+Β+Γ+Δ+Ε)	12.250	11.981	13.318	-1.337	-2,20%	-10,0%	48.471	49.305	1,7%
Α. Πρωτογενείς δαπάνες	9.861	9.343	10.523	-1.180	-5,25%	-11,2%	41.928	41.887	-0,1%
Β. Εξοπλιστικά προγράμματα (σε ταμειακή βάση)	5	0	130	-130	-100,00%	-100,0%	345	700	102,9%
Γ. Καταπτώσεις εγγυήσεων, εκ των οποίων	395	403	435	-32	2,03%	-7,4%	587	818	39,4%
σε φορείς εντός της Γενικής Κυβέρνησης (καθαρή βάση)	382	397	395	2	3,93%	0,5%	442	667	50,9%
σε φορείς εκτός της Γενικής Κυβέρνησης	13	6	40	-34	-53,85%	-85,0%	145	151	4,1%
Δ. Τόκοι (καθαρή βάση)	1.989	2.235	2.230	5	12,37%	0,2%	5.569	5.900	5,9%

Ε. Προμήθεια εκταμίευσης δανείων στο EFSF	0	0	0	0			42	0	-100,0%
2_{ΠΔΕΔ}. Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	917	542	720	-178	-40,89%	-24,7%	6.592	6.400	-2,9%
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	63	78	92	-14	23,81%	-15,2%	710	700	-1,4%
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	854	464	628	-164	-45,67%	-26,1%	5.882	5.700	-3,1%
III. Αποτέλεσμα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (2_{ΠΔΕΕ}-2_{ΠΔΕΔ})	1.126	907	50	857	-19,45%	1714,0%	-1.876	-1.668	-11,1%
Αποτέλεσμα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων / ΑΕΠ	0,6%	0,49%	0,03%	0,5%			-1,0%	-0,9%	
IV. Αποτέλεσμα Τακτικού Προϋπολογισμού (1α-1β)	-1.572	-1.410	-2.161	751	-10,31%	-34,8%	-1.821	1.566	-186,0%
Αποτέλεσμα ΤΠ / ΑΕΠ	-0,9%	-0,8%	-1,2%	0,4%			-1,0%	0,8%	
V. Πρωτογενές Αποτέλεσμα Τακτικού Προϋπολογισμού (1α-1β+Δ)	417	825	69	756	97,84%	1095,7%	3.748	7.466	99,2%
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΤΠ / ΑΕΠ	0,2%	0,4%	0,0%	0,4%			2,1%	4,0%	
VI. Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II)	-446	-503	-2.111	1.608	12,78%	-76,2%	-3.697	-102	-97,2%
Αποτέλεσμα ΚΠ / ΑΕΠ	-0,2%	-0,3%	-1,1%	0,9%			-2,1%	-0,1%	
VII. Πρωτογενές Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II+Δ)	1.543	1.732	119	1.613	12,25%	1355,5%	1.872	5.798	209,7%
Πρωτογενές αποτέλεσμα ΚΠ / ΑΕΠ	0,9%	0,94%	0,1%	0,9%			1,0%	3,14%	
ΑΕΠ	178.944	184.870	184.870	184.870			178.944	184.870	

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.2 Τα Φορολογικά Έσοδα κατά κατηγορίες

Η υπερφορολόγηση των εισοδημάτων και της ακίνητης περιουσίας των πολιτών σε συνδυασμό με τις οριζόντιες περικοπές δαπανών δυσχεραίνουν τελικά τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Οι συνεχείς αλλαγές στο φορολογικό σύστημα τροφοδοτούν την αστάθεια, γεγονός που δεν θα συνέβαινε με μια γενναία φορολογική μεταρρύθμιση, που θα άντεχε στο χρόνο.

(α) Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

Τα έσοδα από το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων στο πρώτο τρίμηνο του 2015 ανήλθαν στα € 1,64 δισ., μικρότερα κατά 9,3% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 και μεγαλύτερα κατά 15,3% έναντι του πρώτου τριμήνου του προηγούμενου έτους. Συνολικά για το 2015 εκτιμώνται εισπράξεις από το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων ύψους € 8,74 δισ., ποσό που υπερβαίνει κατά 11,4% τις αντίστοιχες εκτιμήσεις πραγματοποιηθέντων εσόδων του 2014.

(β) Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Αρνητική είναι και η εξέλιξη των εσόδων από το Φόρο Εισοδήματος Νομικών Προσώπων στο πρώτο τρίμηνο του 2015, αφού εισπράχθηκαν € 19 εκατ., χαμηλότερα κατά € 14 εκατ. ή κατά 42,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015. Τα έσοδα αυτά εμφανίζονται μικρότερα κατά 29,6% συγκριτικά με το πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Συνολικά για το 2015, εκτιμώνται εισπράξεις από τον Φόρο Εισοδήματος Νομικών Προσώπων ύψους € 2,74 δισ., ποσό υψηλότερο κατά 3,2% έναντι των αντίστοιχων εκτιμήσεων πραγματοποιηθέντων εσόδων (μη οριστικοποιημένων) του 2014.

(γ) Φόροι στην Περιουσία

Ό,τι σημειώσαμε νωρίτερα για τη γενικότερη αστάθεια των φορολογικών ρυθμίσεων ισχύει και για τον φόρο περιουσίας ανεξάρτητα από τις τεχνικές λεπτομέρειες.

Τα έσοδα από Φόρους στην Περιουσία παρουσιάζουν οριακή υπέρβαση έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015, κατά 0,5% για το πρώτο τρίμηνο του 2015. Τα παραπάνω έσοδα ανήλθαν στα € 0,78 δισ. Το ποσό αυτό είναι μειωμένο κατά 16,7% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2014. Συνολικά για το 2015 τα παραπάνω φορολογικά έσοδα εκτιμώνται ότι θα ανέλθουν στα € 3,51 δισ., ποσό μεγαλύτερο κατά 1,1% σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις για τα αντίστοιχα πραγματοποιηθέντα έσοδα του 2014. Πρέπει να επισημανθεί ότι, η υπερβολική φορολόγηση της περιουσίας των πολιτών αυξάνει το κίνητρο της φοροδιαφυγής, ενώ οδηγεί πολλούς φορολογούμενους στη διαμόρφωση νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων απέναντι στο δημόσιο λόγω αδυναμίας πληρωμής.

(δ) Άμεσοι Φόροι Παρελθόντων Οικονομικών Ετών (ΠΟΕ)

Τα έσοδα από τους Άμεσους Φόρους ΠΟΕ εμφανίζονται μειωμένα κατά 29,8% το πρώτο τρίμηνο του 2015, έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2014. Εντός του 2015 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα € 2,47 δισ., ήτοι υψηλότερα κατά 28,3% συγκριτικά με τα εκτιμώμενα αντίστοιχα πραγματοποιηθέντα έσοδα του 2014.

(ε) Έμμεσοι Φόροι

Τα έσοδα από Έμμεσους Φόρους ιστορικά ήταν πάντα υψηλότερα από τα έσοδα από Άμεσους Φόρους και συνεπώς η διακύμανσή τους επηρεάζει σημαντικά την εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού. Για το 2015, τα συνολικά έσοδα από Έμμεσους Φόρους εκτιμώνται ότι θα είναι αυξημένα έναντι των αντίστοιχων εκτιμώμενων εσόδων του 2014 κατά 5,8%. Εκτιμάται ότι το 2015 θα ανέλθουν στα € 25,15 δισ. Το πρώτο τρίμηνο συλλέχθηκαν από Έμμεσους Φόρους € 5,41 δισ., ποσό μικρότερο έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης κατά 4,1% και οριακά μικρότερο έναντι του πρώτου τριμήνου του 2014 κατά 0,4%.

(στ) Φόροι Συναλλαγών

Η αύξηση της φοροδιαφυγής έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των εκτιμώμενων εσόδων από Φόρους Συναλλαγών (ΦΠΑ και λοιποί φόροι συναλλαγών) για το 2015. Στο σύνολο του τρέχοντος έτους εκτιμάται ότι τα παραπάνω έσοδα θα είναι αυξημένα κατά 6,1% έναντι του 2014. Εκτιμάται συνεπώς ότι το 2015 θα συλλεχθούν € 15,09 δισ. Τα πραγματοποιηθέντα έσοδα μειώθηκαν κατά 6,8% έναντι της αντίστοιχης τριμηνιαίας εκτίμησης και μειώθηκαν κατά 3,2% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014. Όσον αφορά στη διάρθρωση των εσόδων του ΦΠΑ, τα έσοδα από ΦΠΑ στον καπνό αυξήθηκαν κατά 46,9%, στα πετρελαιοειδή μειώθηκαν κατά 12,1% και στα λοιπά προϊόντα μειώθηκαν κατά 3,5% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014. Οι Λοιποί Φόροι Συναλλαγών αυξήθηκαν κατά 2,2% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014.

(ζ) Φόροι Κατανάλωσης

Το Υπουργείο Οικονομικών εκτιμά ότι θα συλλέξει (εκτίμηση πραγματοποιήσεων αποτυπωμένη στην εισηγητική έκθεση του Π/Υ του 2015) € 8,9 δισ. από Φόρους επί της Κατανάλωσης, δηλαδή ποσό χαμηλότερο από το Φόρο Εισοδήματος επί των Φυσικών και Νομικών Προσώπων μαζί κατά € 2,56 δισ. Η εκτίμηση αυτή εμφανίζει τα έσοδα από αυτό το φόρο αυξημένα μόνο κατά 2,5% έναντι των εκτιμημένων πραγματοποιηθέντων εσόδων του 2014. Οι εισπράξεις του πρώτου τριμήνου παρουσιάστηκαν αυξημένες, έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2014 κατά 2,5%. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εσόδων από τους Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης (ΕΦΚ) Ενεργειακών Προϊόντων κατά 3,6%, στην πτώση των εσόδων από το Φόρο Ασφαλιστρών κατά 6,6%, στην αύξηση του Τέλους Ταξινόμησης Οχημάτων κατά 35,3%, καθώς και στη μείωση των εσόδων από τα Τέλη Κυκλοφορίας Οχημάτων κατά 3,8%. Το 2015 εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν από τα Τέλη Κυκλοφορίας έσοδα ύψους € 1,16 δισ., έναντι εκτιμήσεων για έσοδα ύψους € 1,12 δισ. το 2014.

(η) Έμμεσοι Φόροι Παρελθόντων Οικονομικών Ετών (ΠΟΕ)

Τα έσοδα από τους ΠΟΕ ανήλθαν το πρώτο τρίμηνο στα € 226 εκατ., εμφανίζοντας αύξηση κατά 21,5% σε σύγκριση με τα πραγματοποιηθέντα έσοδα του πρώτου τριμήνου του 2014 και μείωση κατά 20,4% σε σύγκριση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το ίδιο διάστημα του 2015. Πάντως, για το σύνολο του 2015 εκτιμάται (εκτίμηση πραγματοποιήσεων, όπως αποτυπώνονται στην εισηγητική έκθεση του Π/Υ 2015) αύξηση κατά 61,2 % σε σύγκριση με τα αντίστοιχα εκτιμημένα πραγματοποιηθέντα έσοδα του 2014.

(θ) Έσοδα Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων

Σημαντική αύξηση κατά € 0,68 δισ. ή κατά 88,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015, παρατηρείται στα Έσοδα του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων για το πρώτο τρίμηνο του 2015, όπου αναμενόταν η συγκέντρωση του ποσού των € 0,77 δισ. Για το δωδεκάμηνο του 2015, τα έσοδα από το ΠΔΕ εκτιμώνται στα € 4,73 δισ. αυξημένα κατά 0,3% σε ετήσια βάση. Η συγκεκριμένη αύξηση οφείλεται στην εκτιμώμενη μείωση των εισροών από την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά 14,3%, αλλά και στην εκτιμώμενη αύξηση των ιδίων εσόδων κατά 1019,4%. Οι εισροές από την ΕΕ για το πρώτο τρίμηνο του 2015 ανήλθαν στα € 1,4 δισ. έναντι εισροών € 2,0 δισ. της αντίστοιχης περιόδου του 2014 σημειώνοντας μείωση κατά 30,9%.

(ι) Επιστροφές Φόρων

Στο πρώτο τρίμηνο του 2015, οι Επιστροφές Φόρων ήταν αυξημένες κατά € 93 εκατ. ή κατά 13,23% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2014 και αυξημένες κατά € 0,14 δισ. ή κατά 20,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού - 1^ο Τρίμηνο 2015: Ιανουάριος - Μάρτιος

σε εκατ. € (τροποποιημένη ταμειακή βάση)	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ						ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ		
	2014		2015		Μεταβολές		2014	2015	Μεταβολές
	Πραγμ.	Πραγμ.	Εκτιμήσεις περιόδου όπως αποτυπώνονται στον Προϋπολογισμό 2015	Διαφορά	Ποσοστιαία μεταβολή 2014-2015	Ποσοστιαία διαφορά Πραγμ. έναντι των εκτιμήσεων του Προϋπολογισμού 2015	Πραγματοπ/ντα (προσωρινά στοιχεία)	Εκτιμήσεις σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό 2015	Ποσοστιαία μεταβολή Εκτιμήσεων όπως αποτυπώνονται στον Προϋπολογισμό 2015 έναντι των Πραγματοπ/ντων (προσωρινά στοιχεία) του 2014
	(1)	(2)	(3)	(4)=[(2)-(3)]	(5)=[{(2)-(1)}/(1)]	(6)=[(4)/(3)]	(7)	(8)	(9)=[{(8)-(7)}/(7)]
Σύνολο Καθαρών Εσόδων Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	12.722	12.019	11.927	92	-5,5%	0,8%	51.366	55.604	8,3%
1. Καθαρά Έσοδα Τακτικού προϋπολογισμού (Α+Β+Γ-Δ)	10.679	10.570	11.157	-587	-1,0%	-5,3%	46.650	50.872	9,1%
Α. Τακτικά Έσοδα (I+ II+ III+ IV)	10.757	10.725	11.047	-322	-0,3%	-2,9%	47.819	50.325	5,2%
I. Άμεσοι Φόροι	4.229	3.900	4.416	-516	-7,8%	-11,7%	20.464	21.880	6,9%
1. Φόρος Εισοδήματος	1.911	2.044	2.226	-182	7,0%	-8,2%	12.207	13.184	8,0%
Φυσικών προσώπων	1.422	1.640	1.808	-168	15,3%	-9,3%	7.849	8.744	11,4%
Νομικών προσώπων	27	19	33	-14	-29,6%	-42,4%	2.655	2.740	3,2%
Ειδικών κατηγοριών	462	385	385	0	-16,7%	0,0%	1.703	1.700	-0,2%
2. Φόροι στην περιουσία	932	776	772	4	-16,7%	0,5%	3.474	3.512	1,1%
3. Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	853	599	954	-355	-29,8%	-37,2%	1.928	2.474	28,3%
5. Λοιποί άμεσοι φόροι	533	481	464	17	-9,8%	3,7%	2.855	2.710	-5,1%
II. Έμμεσοι φόροι	5.437	5.413	5.645	-232	-0,4%	-4,1%	23.776	25.154	5,8%
1. Φόροι Συναλλαγών	3.415	3.306	3.547	-241	-3,2%	-6,8%	14.224	15.085	6,1%
ΦΠΑ	3.325	3.214	3.453	-239	-3,3%	-6,9%	13.618	14.411	5,8%
πετρελαιοειδών	488	429	495	-66	-12,1%	-13,3%	2.055	2.309	12,4%
καπνού	98	144	99	45	46,9%	45,5%	632	676	7,0%
λοιπών	2.739	2.642	2.859	-217	-3,5%	-7,6%	10.930	11.426	4,5%
Λοιποί φόροι συναλλαγών, από τους οποίους	90	92	94	-2	2,2%	-2,1%	606	674	11,2%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίων	48	54	50	4	12,5%	8,0%	277	277	0,0%
Χαρτόσημο	41	38	42	-4	-7,3%	-9,5%	327	385	17,7%
2. Φόροι Κατανάλωσης	1.758	1.802	1.735	67	2,5%	3,9%	8.702	8.922	2,5%
Φόρος ασφαλίσεων	76	71	77	-6	-6,6%	-7,8%	305	314	3,0%
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	17	23	18	5	35,3%	27,8%	86	87	1,2%
ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	977	1.012	982	30	3,6%	3,1%	4.113	4.267	3,7%

Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κτλ)	568	579	575	4	1,9%	0,7%	2.809	2.833	0,9%
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	52	50	16	34	-3,8%	212,5%	1.119	1.156	3,3%
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	68	67	67	0	-1,5%	0,0%	270	265	-1,9%
3. Έμμεσοι Φόροι ΠΟΕ	186	226	284	-58	21,5%	-20,4%	469	756	61,2%
4. Λοιποί Έμμεσοι Φόροι	78	79	79	0	1,3%	0,0%	381	391	2,6%
Σύνολο Φορολογικών Εσόδων (I+II)	9.666	9.313	10.061	-748	-3,7%	-7,4%	44.240	47.034	6,3%
III. Απολήψεις από ΕΕ	13	46	49	-3	253,8%	-6,1%	196	231	17,9%
IV. Λοιπά μη Φορολογικά Έσοδα	1.078	1.366	937	429	26,7%	45,8%	3.383	3.060	-9,5%
Σύνολο μη Φορολογικών Εσόδων (III+IV)	1.091	1.412	986	426	29,4%	43,2%	3.579	3.291	-8,0%
B. Μη Τακτικά Έσοδα (I+II+III+IV)	625	451	519	-68	-27,8%	-13,1%	1.817	2.847	56,7%
I. Έσοδα Καταργηθέντων Ειδικών Λογαριασμών	225	74	210	-136	-67,1%	-64,8%	749	709	-5,3%
II. Έσοδα Προγράμματος Ενίσχυσης της Ρευστότητας Λόγω Χρημ/κής Κρίσης	20	56	18	38	180,0%	211,1%	428	123	-71,3%
III. Έσοδα από NATO	42	30	0	30	-28,6%		60	0	-100,0%
IV. Μεταφορά Αποδόσεων από τη Διακράτηση Ομολόγων του Ε.Δ. στα Χαρτ/κία των ΚΤ του Ευρ/τος (ANFAs & SMPs)	338	291	291	0	-13,9%	0,0%	580	2.015	247,4%
Γ. Έσοδα Αποκρατικοποιήσεων	0	190	252	-62		-24,6%	384	577	50,3%
Σύνολο Εσόδων προ Μείωσης Επιστροφών (A+B+Γ)	11.382	11.366	11.818	-452	-0,1%	-3,8%	50.020	53.749	7,5%
Δ. Επιστροφές Εσόδων	703	796	661	135	13,2%	20,4%	3.370	2.877	-14,6%
2. Έσοδα Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων (A+B)	2.043	1.449	770	679	-29,1%	88,2%	4.716	4.732	0,3%
A. Εισροές από την Ε.Ε.	2.022	1.398	720	678	-30,9%	94,2%	4.649	3.982	24,4%
B. Ίδια έσοδα	21	51	50	1	142,9%	2,0%	67	750	1019,4%

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.3 Οι Δημόσιες Δαπάνες αναλυτικά

Η προκύπτουσα μεταβολή των Πρωτογενών Δαπανών στο πρώτο τρίμηνο του 2015 είναι αποτέλεσμα των μεταβολών σε επιμέρους κατηγορίες δαπανών, ως εξής:

(α) Στις μισθολογικές αποδοχές και συντάξεις

Υπήρξε αύξηση κατά 2,0% σε ετήσια βάση για το πρώτο τρίμηνο του 2015. Ειδικότερα οι μισθοί αυξήθηκαν κατά 1,6%, οι μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων κατά 2,2%, ενώ οι πληρωμές για συντάξεις αυξήθηκαν κατά 6,8% σε ετήσια βάση για το πρώτο τρίμηνο (συνολικά για το έτος εκτιμάται αύξηση των δαπανών για συντάξεις της κεντρικής διοίκησης κατά 4,2%). Αθροιστικά, οι δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα € 18,77 δισ. το 2015 από € 18,48 δισ. το 2014, ενώ το πρώτο τρίμηνο του 2015 ανήλθαν στα € 4,66 δισ.

(β) Στις επιχορηγήσεις των Ασφαλιστικών Ταμείων (ΑΤ)

Οι δαπάνες αυτές είναι αυξημένες στα € 2,79 δισ. το πρώτο τρίμηνο του 2015, από € 2,72 δισ. το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 και απορρόφησαν το 24,6% της συνολικής επιχορήγησης για το 2015. Η συνέχιση της χρηματοδότησης των ΑΤ και του ΕΟΠΥΥ από τον ΤΠ, προαπαιτεί τη σταθεροποίηση και στη συνέχεια αύξηση των εσόδων από τους Άμεσους και τους Έμμεσους φόρους του κράτους.

Η επιχορήγηση του Ι.Κ.Α. ανήλθε στα € 0,71 δισ., αυξημένη κατά 15,0% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 (€ 0,62 δισ.) και απορρόφησε το 28,5% της συνολικής επιχορήγησης για το 2015. Βέβαια για το 2015 ως σύνολο η επιχορήγηση του ΙΚΑ εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα € 2,51 δισ. από € 2,85 δισ. που ανήλθε το 2014.

Η επιχορήγηση του Ο.Α.Ε.Ε. αυξήθηκε κατά 13,7% το πρώτο τρίμηνο του 2015 σε σχέση με το 2014, η οποία καλύπτει το 34,8% της συνολικής εκτιμώμενης επιχορήγησης για το 2015. Συγκεκριμένα, η συνολική επιχορήγηση για το 2015 ανέρχεται στο € 0,83 δισ.

Η επιχορήγηση του Ε.Ο.Π.Π.Υ. ανήλθε στα € 87 εκατ. το πρώτο τρίμηνο του 2015, η οποία καλύπτει το 16,5% της συνολικής εκτιμώμενης επιχορήγησης για το 2015. Σημειώνεται ότι, το 2014 ο οργανισμός εκτιμάται ότι εισέπραξε € 0,66 δισ., ενώ για το 2015 εκτιμάται ότι θα εισπράξει € 0,53 δισ., δηλαδή η ετήσια επιχορήγηση το 2015 εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά 19,8% σε σχέση με το 2014.

Στον Ο.Γ.Α., η επιχορήγηση ανήλθε στα € 0,88 δισ. το πρώτο τρίμηνο του 2015, η οποία καλύπτει το 26,9% της συνολικής εκτιμώμενης επιχορήγησης για το 2015. Σημειώνεται ότι για το 2014 ο οργανισμός εκτιμάται ότι εισέπραξε € 2,91 δισ., ενώ για το 2015 εκτιμάται ότι θα εισπράξει συνολικά € 3,28 δισ., δηλαδή η ετήσια επιχορήγηση το 2015 εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 12,7% σε σχέση με το 2014.

Προϋποθέσεις για την επίτευξη της ισορροπίας του συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων είναι η αύξηση των εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων από εισφορές, καθώς και η αύξηση των εσόδων από έμμεσους φόρους.

(γ) Στις Λειτουργικές Δαπάνες του ΤΠ

Οι δαπάνες αυτές εμφανίζονται αυξημένες κατά 8,9% έναντι του πρώτου τμήνου του 2014. Για το έτος συνολικά, οι επιχορηγήσεις φορέων εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα € 1,39 δισ. μειωμένες κατά 16,8% σε σχέση με την εκτίμηση για τις αντίστοιχες διαμορφωθείσες δαπάνες του 2014(€ 1,67 δισ.). Οι Καταναλωτικές Δαπάνες εμφανίζονται αυξημένες κατά 39,6% και οι αντικριζόμενες δαπάνες αυξημένες κατά 13,3% έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2014.

Οι δαπάνες για Καταπτώσεις Εγγυήσεων ανήλθαν στα € 0,4 δισ. στο πρώτο τρίμηνο του 2015, αυξημένες κατά 2,03% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 (€ 0,4 δισ.) και μειωμένες κατά € 32 εκατ. ή κατά 7,4% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Στο πρώτο τρίμηνο του 2015, δεν καταγράφηκαν δαπάνες για Εξοπλιστικά Προγράμματα, και συνεπώς, συγκριτικά, είναι μειωμένες κατά € 130 εκατ. ή κατά 100,0% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 130 εκατ.).

Οι δαπάνες για Τόκους ανήλθαν στα € 2,24 δισ. στο πρώτο τρίμηνο του 2015, αυξημένες κατά € 246 εκατ. ή κατά 12,37% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 (€ 1,99 δισ.) και αυξημένες κατά € 5 εκατ. ή κατά 0,2% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015.

Τέλος, δεν καταγράφηκαν δαπάνες για προμήθεια εκταμίευσης δανείων στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) το πρώτο τρίμηνο του 2015, ενώ στην αντίστοιχη εκτίμηση, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015, αποτυπώνονταν δαπάνες ύψους € 0 εκατ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού - 1^ο Τρίμηνο 2015: Ιανουάριος - Μάρτιος

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ			ΕΤΗΣΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
	2014		2015	2014		2015	
	Πραγμ.	Πραγμ.	Ποσοστιαία μεταβολή Ιαν.-Μαρ. 2014-2015	Πραγμ. (προσωρι- νά στοιχεία)	Εκτιμήσεις σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό 2015	Ποσοστιαία μεταβολή εκτιμήσεων 2015 έναντι πραγματοποιηθέντων 2014	Ποσοστό εκτέ- λεσης (%)
(1)	(2)	(3)=[(2)-(1)]/(1)}	(4)	(5)	(6)=[(5)-(4)]/(4)}	(7)=[(2)/(5)]	
Συνολικές Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1+ 2)	13.168	12.524	-4,9%	55.064	55.706	1,17%	22,5%
1. Συνολικές Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (I+ II+ III+ IV+ V+ VI)	12.251	11.982	-2,2%	48.472	49.306	1,72%	24,3%
I. Πρωτογενείς Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (Α+ Β+ Γ+ Δ+ Ε)	9.862	9.344	-5,3%	41.929	41.888	-0,10%	22,3%
Α. Αποδοχές και Συντάξεις (1+ 2+ 3)	4.563	4.655	2,0%	18.478	18.766	1,56%	24,8%
1. Αποδοχές και Συντάξεις Κεντρικής Διοίκησης	4.071	4.171	2,5%	16.198	16.472	1,69%	25,3%
Μισθοί	2.321	2.357	1,6%	9.333	9.343	0,11%	25,2%
Έκτακτες αναδρομικές παροχές μισθών και συντάξεων	100	57	-43,0%	122	138	13,11%	41,3%
Εργοδοτική εισφορά υπέρ ΕΟΠΥΥ	93	92	-1,1%	370	368	-0,54%	25,0%
Συντάξεις	1.508	1.611	6,8%	6.093	6.349	4,20%	25,4%
Λοιπές παροχές	49	54	10,2%	280	274	-2,14%	19,7%
2. Αποδοχές Νοσοκομείων, Ιδρυμάτων Πρόνοιας, νηδδ	492	484	-1,6%	2.280	2.284	0,18%	21,2%
Μισθοί προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	463	473	2,2%	1.925	1.898	-1,40%	24,9%
Εφημερίες ιατρών ΕΣΥ	12	0	-100,0%	230	255	10,87%	0,0%
Λοιπές παροχές προσωπικού νοσηλευτικών ιδρυμάτων	4	0	0,0%	73	82	12,33%	0,0%
Ιδρυμάτων πρόνοιας, κλήρου και νηδδ	13	11	-15,4%	52	49	-5,77%	22,4%
3. Νέες Προσλήψεις	0	0	#ΔΙΑΙΡ./0!	0	10	0,0%	0,0%
Β. Ασφάλιση, Περίθαλψη, Κοινωνική Προστασία (4+ 5+ 6+ 7)	3.325	2.930	-11,9%	14.422	13.933	-3,39%	21,0%
4. Δαπάνες Περίθαλψης	9	5	-44,4%	58	58	0,00%	8,6%
5. Επιχορηγήσεις Ασφαλιστικών Ταμείων	2.724	2.786	2,3%	11.101	11.313	1,91%	24,6%
Ο.Γ.Α.	705	880	24,8%	2.907	3.277	12,73%	26,9%
Ι.Κ.Α.	620	713	15,0%	2.848	2.505	-12,04%	28,5%
Ε.Ο.Π.Υ.Υ.	194	87	-55,2%	656	526	-19,82%	16,5%
Ν.Α.Τ.	240	210	-12,5%	950	1.000	5,26%	21,0%
Ο.Α.Ε.Ε.	255	290	13,7%	1.138	834	-26,71%	34,8%
ΤΑΠ-ΟΤΕ	132	127	-3,8%	535	535	0,00%	23,7%
Ο.Α.Ε.Δ.	125	95	-24,0%	431	750	74,01%	12,7%
Αντιπαροχή έναντι περιουσίας στους	137	141	2,9%	579	579	0,00%	24,4%

τομείς ασφάλισης ΔΕΗ								
ΕΚΑΣ (πλην συνταξιούχων δημοσίου)	241	173	-28,2%	721	516	-28,43%	33,5%	
Κοινωνική χρηματοδότηση	75	70	-6,7%	320	320	0,00%	21,9%	
Λοιπά ασφαλιστικά ταμεία	0	0		16	25	56,25%	0,0%	
Λοιπές δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης	0	0		0	446		0,0%	
6. Δαπάνες Κάλυψης Ελλειμμάτων Νοσοκομείων και Εξόφλησης Παλαιών Οφειλών τους	500	43	-91,4%	1.450	1.118	-22,90%	3,8%	
7. Κοινωνική Προστασία	92	96	4,3%	1.813	1.444	-20,35%	6,6%	
Επιδόματα πολυτέκνων	0	5		527	650	23,34%	0,8%	
Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών	0	0		427	454	6,32%	0,0%	
Επίδομα Θέρμανσης	81	79	-2,5%	206	210	1,94%	37,6%	
Λοιπές εισοδηματικές ενισχύσεις	11	12	9,1%	146	130	-10,96%	9,2%	
Κοινωνικό Μέρισμα	0	0		506	0	-100,00%		
Γ. Λειτουργικές και Λοιπές Δαπάνες (8+ 9+ 10)	1.057	1.151	8,9%	5.734	5.393	-5,95%	21,3%	
8. Επιχορηγήσεις Φορέων	253	216	-14,6%	1.666	1.387	-16,75%	15,6%	
Συγκοινωνιακοί φορείς	50	59	18,0%	282	242	-14,18%	24,4%	
Ειδική επιχορήγηση ΟΤΑ	83	57	-31,3%	271	228	-15,87%	25,0%	
Λοιπές επιχορηγήσεις και εισφορές σε Διεθνείς Οργανισμούς	120	100	-16,7%	1.113	917	-17,61%	10,9%	
9. Καταναλωτικές Δαπάνες και Δαπάνες υπό Κατανομή	91	127	39,6%	1.746	1.565	-10,37%	8,1%	
10. Αντικριζόμενες Δαπάνες	713	808	13,3%	2.322	2.441	5,12%	33,1%	
Αποδόσεις στην ΕΕ	665	743	11,7%	2.005	1.850	-7,73%	40,2%	
Επιδότησεις γεωργίας	48	65	35,4%	317	591	86,44%	11,0%	
Δ. Αποδιδόμενοι Πόροι	917	608	-33,7%	3.295	2.796	-15,14%	21,7%	
Ε. Αποθεματικό	0	0		0	1.000		0,0%	
II. Τόκοι (καθαρή βάση)	1.989	2.235	12,4%	5.569	5.900	5,94%	37,9%	
III. Προμήθεια Εκταμίευσης Δανείων από ΕFSF	0	0		42	0	-100,00%		
IV. Εξοπλιστικά Προγράμματα Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ταμειακή βάση)	5	0	-100,0%	345	700	102,90%	0,0%	
V. Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε Φορείς Εκτός Γενικής Κυβέρνησης	13	6	-53,8%	145	151	4,14%	4,0%	
VI. Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε Φορείς Εντός Γενικής Κυβέρνησης (καθαρή βάση)	382	397	3,9%	442	667	50,90%	59,5%	
2. Συνολικές Δαπάνες Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	917	542	-40,9%	6.592	6.400	-2,91%	8,5%	
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	63	78	23,8%	710	700	-1,41%	11,1%	
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	854	464	-45,7%	5.882	5.700	-3,09%	8,1%	

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

3.4 Οι Δημόσιες Επενδύσεις

Το πρώτο τρίμηνο του 2015 παρατηρήθηκε πλεόνασμα στο ΠΔΕ συνολικού ύψους € 0,91 δισ. έναντι πλεονάσματος € 1,13 δισ. του αντίστοιχου τριμήνου του 2014. Οι Πραγματοποιηθείσες εισροές από την Ε.Ε. ήταν αυξημένες έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015. Πιο συγκεκριμένα τα έσοδα από αυτήν την πηγή ανήλθαν στα € 1,4 δισ. το πρώτο τρίμηνο του 2015, αυξημένα κατά € 0,68 δισ. έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης. Από την άλλη πλευρά, οι δαπάνες του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν στα € 0,54 δισ. το 2015 μειωμένες κατά 40,89% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 (€ 0,92 δισ.) και μειωμένες κατά 24,7% έναντι της αντίστοιχης εκτίμησης, όπως αποτυπώνεται στον προϋπολογισμό 2015 (€ 0,72 δισ.).

4 Ειδικό θέμα: Η Δημοσιονομική Πολιτική στην Ελλάδα διαχρονικά⁶⁵

4.1 Η φορολογία στην Ελλάδα

4.1.1 Η φορολογική πολιτική στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες

Προκειμένου να αναλύσουμε εμπειρικά τη φορολογική πολιτική, που ακολουθήθηκε στην Ελλάδα διαχρονικά,⁶⁶ εξετάζουμε την άσκησή της βάσει τόσο του εργαλείου της (φορολογικός συντελεστής), όσο και του αποτελέσματός της (φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του Α-ΕΠ), παρ' όλο που το τελευταίο επηρεάζεται αρκετά από την ισχυρή *προκυκλικότητα* της φορολογικής βάσης (είναι προφανές ότι σε περιόδους ανάπτυξης- αύξησης του ΑΕΠ το εισόδημα και η κατανάλωση αυξάνονται και αυτά σε μεγαλύτερο, ή μικρότερο βαθμό).⁶⁷

Στην περίπτωση των συνολικών φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ, η ανάλυση των διαχρονικών δεδομένων δείχνει ότι η συσχέτισή τους με το ΑΕΠ λαμβάνει τη τιμή **-0,378**,⁶⁸ αποδεικνύοντας την ισχυρή *προκυκλικότητα* της φορολογικής πολιτικής (από τη σκοπιά της εισπραξιμότητας των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ).

Στην περίπτωση των φορολογικών συντελεστών, για την ανάλυσή μας, κατασκευάσαμε μια βάση δεδομένων για τους βασικούς φορολογικούς συντελεστές⁶⁹ της χώρας. Η βάση δεδομένων περιλαμβάνει την περίοδο 1986 – 2012, σε ετήσια συχνότητα, στις τρεις βασικές κατηγορίες:

- Φόρος εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (μέγιστος)
- Φόρος εισοδήματος Νομικών Προσώπων (μέγιστος)
- Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (κύριος)

Σε αντίθεση με τις Δημόσιες δαπάνες, οι οποίες παρουσιάζουν αρκετές αυξομειώσεις διαχρονικά, οι φορολογικοί συντελεστές παραμένουν συγκριτικά σταθεροί για μεγάλες περιόδους, με δεδομένο ότι η αλλαγή τους απαιτεί νομοθετική ρύθμιση.

⁶⁵ Συγγραφείς του ειδικού θέματος είναι οι Μιχάλης Σταύρακας και Αλέξανδρος Λύρας.

⁶⁶ Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν στη μελέτη καλύπτουν την περίοδο 1970- 2012 όσον αφορά στις συνολικές εισπράξεις από φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ και την περίοδο 1986- 2012 όσον αφορά στους φορολογικούς συντελεστές. Τα δεδομένα προέρχονται από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ.

⁶⁷ Παρά αυτό το σημαντικό πρόβλημα, πολλοί ερευνητές χρησιμοποιούν τα φορολογικά έσοδα- ή πιο συχνά τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ που μπορούν θεωρητικά να ερμηνευθούν ως «ένας υπονοούμενος φορολογικός συντελεστής»- προκειμένου να αναλύσουν τις κυκλικές ιδιότητες της φορολογικής πολιτικής. Δυστυχώς, αυτό οδηγεί αρκετές φορές σε λανθασμένα συμπεράσματα (Vegh and Vuletin, 2013), αλλά η διαχρονική άσκηση *προκυκλικής* φορολογικής πολιτικής μπορεί να υποστηριχθεί κι από άλλους παράγοντες όπως οι φορολογικοί συντελεστές. Ωστόσο, στη περίπτωση της Ελλάδας το επιχείρημα για τη *προκυκλικότητα* της φορολογικής πολιτικής επαληθεύεται ακόμα και αν χρησιμοποιήσουμε ως εργαλείο στην ανάλυσή μας τα συνολικά φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ.

⁶⁸ Τα δεδομένα καλύπτουν την περίοδο 1970 - 2012 και προέρχονται από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ (revenue statistics - comparative tables). Για να απομονώσουμε την κυκλική συνιστώσα μιας χρονοσειράς χρησιμοποιούμε το φίλτρο Hodrick - Prescott (HP). Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι η *προκυκλική* φορολογική πολιτική υπονοεί μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ ή/και των φορολογικών συντελεστών με το ΑΕΠ κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου. Η ορολογία αυτή διαφέρει από αυτή της βιβλιογραφίας για τους πραγματικούς οικονομικούς κύκλους σύμφωνα με την οποία κάθε μεταβλητή θετικά (αρνητικά) συσχετιζόμενη με τη κυκλική συνιστώσα του ΑΕΠ αναφέρεται ως *προκυκλική* (αντικυκλική).

⁶⁹ Τα δεδομένα προέρχονται από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ.

Χρησιμοποιώντας τη Βάση δεδομένων κατασκευάσαμε έναν δείκτη φορολογικών συντελεστών (tax rate index), παίρνοντας το σταθμισμένο μέσο όρο της κυκλικής συνιστώσας κάθε φορολογικού συντελεστή, όπου η στάθμιση αντικατοπτρίζει τη διαχρονική σχετική συμμετοχή του κάθε φόρου στα διαχρονικά συνολικά φορολογικά έσοδα.

Η συσχέτιση μεταξύ της κυκλικής συνιστώσας του (κατασκευασμένου) δείκτη φορολογικών συντελεστών και του πραγματικού ΑΕΠ λαμβάνει τη τιμή -0,26 για την Ελλάδα, το οποίο επιβεβαιώνει την προκυκλικότητα της ασκούμενης φορολογικής πολιτικής (οι φορολογικοί συντελεστές διαχρονικά μειώνονται σε περιόδους ανάπτυξης και αυξάνονται σε περιόδους ύφεσης).

Η προκυκλική φορολογική πολιτική που ακολουθεί η Ελλάδα, όπως δείξαμε, έρχεται σε αντίθεση με τη φορολογική πολιτική που ακολουθούν διαχρονικά οι περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης, που είναι κατά κανόνα ακυκλική.⁷⁰ Η εμπειρική αυτή παρατήρηση συμπληρώνει τη διαπίστωση ότι η Δημόσια κατανάλωση ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης οριακά αντικυκλική (η συσχέτισή της με το ΑΕΠ είναι -0,168) για την περίοδο 1970 - 2012 κυρίως αν συγκριθεί με αυτή της Γερμανίας (η συσχέτιση με το ΑΕΠ είναι -0,625, επομένως έντονα αντικυκλική) και την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση της αντίστοιχης μεταβλητής για τις 18 χώρες της Ευρωζώνης (η πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση συσχέτιση της μεταβλητής αυτής με το ΑΕΠ είναι -0,494, συνεπώς σημαντικά αντικυκλική) (βλ. σχετικά το Β μέρος του Κεφαλαίου για τις στατιστικές ιδιότητες των οικονομικών κύκλων της Ελλάδας). Ωστόσο, αυτή μετατρέπεται σε σαφώς προκυκλική αν απομονώσουμε τη περίοδο 1990 - 2012 (η συσχέτιση με το ΑΕΠ είναι 0,176).

Το τελευταίο έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την ισχυρά αντικυκλική συμπεριφορά της Δημόσιας κατανάλωσης ως ποσοστό του ΑΕΠ που παρατηρείται στις περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρωζώνης (Γερμανία -0,63 και Ευρωζώνη (18 χώρες) -0,49). **Είναι επίσης αντίθετο με την Κεϋνσιανή προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία η Δημόσια κατανάλωση ως ποσοστό του ΑΕΠ θα πρέπει να μειώνεται σε περιόδους ανάπτυξης και να αυξάνεται σε περιόδους ύφεσης.**

Οι περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης φαίνεται να αποκλίνουν λιγότερο- σε σχέση με την Ελλάδα- από την Κεϋνσιανή προσέγγιση που προβλέπει αύξηση των Δημοσίων δαπανών σε περιόδους ύφεσης και περικοπή τους σε περιόδους ανάπτυξης της οικονομίας, προκειμένου για τη ταχύτερη σταθεροποίηση της οικονομίας.

Όλα τα παραπάνω μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η δημοσιονομική πολιτική στην Ελλάδα (τόσο από την πλευρά των φόρων όσο κι από την πλευρά των δαπανών) τείνει να ενισχύει τους οικονομικούς κύκλους, σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης (βλ. σχετικά το υποκεφάλαιο 4.2 που ακολουθεί για τη σύγκριση των στατιστικών ιδιοτήτων των οικονομικών κύκλων της Ελλάδας με άλλες χώρες).

Με τις υπάρχουσες και μελλοντικές αβεβαιότητες στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον και σε συνδυασμό με τις ισχυρές διαταραχές που πλήττουν εσχάτως τις οικονομίες των ανεπτυγ-

⁷⁰ Βλ. επίσης Carlos A. Vegh και Guillermo Vuletin "How is tax policy conducted over the business cycle?"

μένων χωρών της Ευρωζώνης η άσκηση *προκυκλικής* δημοσιονομικής πολιτικής (ή έστω μιας όχι αρκετά έντονης *αντικυκλικής* πολιτικής) στερεί από τις κυβερνήσεις ένα πολύτιμο μακροοικονομικό εργαλείο για τη σταθεροποίηση της οικονομίας.

Το αρνητικό για την Ελλάδα είναι ότι, ιδιαίτερα κατά την περίοδο της κρίσης η δημοσιονομική πολιτική παραμένει ουσιαστικά και σε μεγάλο βαθμό *προκυκλική* καθώς περιλαμβάνει εκτεταμένες περικοπές στις Δημόσιες δαπάνες και συνεχείς αυξήσεις φόρων εν μέσω πρωτοφανούς συρρίκνωσης της Ελληνικής οικονομίας .⁷¹

Επιπλέον, εξαιτίας των υψηλών φορολογικών συντελεστών στην Ελλάδα (βλ. τριμηνιαία έκθεση του ΓΠΚΒ Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2013) και της εξαιρετικά στρεβλωτικής φύσης τους,⁷² τα κίνητρα των ατόμων για φοροδιαφυγή και μειωμένη εργασία, επενδύσεις και κατανάλωση έχουν αυξηθεί⁷³ (βλ. Πίνακα 8).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Κατάταξη των χωρών βάσει του συνολικού εταιρικού φορολογικού συντελεστή και την επίδραση των φόρων στα κίνητρα για εργασία και επένδυση

Δείκτης	ΕΛΛΑΔ.	ΗΠΑ	ΓΕΡΜΑΝ.	ΑΥΣΤΡΑΛ.	ΤΣΕΧΙΑ	ΙΑΠΩΝ.	ΣΟΥΗΔ.	ΑΥΣΤΡ	ΒΕΛΓ.
Φορολογικός Συντελεστής	101	107	108	109	112	114	121	122	127
Επίδραση στην επένδυση	142	40	43	80	132	86	23	65	110
Επίδραση στην εργασία	137	38	64	59	133	76	20	112	142

Πηγή: Παγκόσμιος Δείκτης Ανταγωνιστικότητας, Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, 2013

Από τον Πίνακα 8 φαίνεται ότι η συνολική φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι χαμηλότερη συγκριτικά με τις ΗΠΑ, τη Γερμανία, την Τσεχία, την Αυστραλία, τη Σουηδία, την Αυστρία, το Βέλγιο και την Ιαπωνία. Παρ' όλα αυτά, φαίνεται επίσης ότι η φορολογία αυτή, αν και σχετικά χαμηλότερη, είναι ιδιαίτερα στρεβλωτική. Παρεμβαίνει δηλαδή σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στις αποφάσεις για επενδύσεις και εργασία στην Ελλάδα από ό,τι (οι υψηλότεροι εταιρικοί φόροι) στις προαναφερθείσες χώρες, αποτελώντας ένα ισχυρό αντικίνητρο για εργασία και επενδύσεις στην ελληνική οικονομία.⁷⁴

4.1.2 Τα αποτελέσματα της φορολογικής πολιτικής στην Ελλάδα

Για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων της φορολογικής πολιτικής, υπάρχουν στη διεθνή βιβλιογραφία διάφοροι δείκτες. Οι κυριότεροι είναι οι ακόλουθοι:

⁷¹ Το αντεπιχείρημα που ισχύει ιδίως για την Ελλάδα (μια υπερχρεωμένη χώρα) είναι ότι σε περιόδους ύφεσης, οι *αντικυκλικές* πολιτικές αυξάνουν το χρέος όπως και τις μελλοντικές ανάγκες για τη χρηματοδότησή του. Βλ. επίσης "Are countercyclical fiscal policies counterproductive?" των David B. Gordon και Eric M. Leeper (NBER Working Paper No. 11869), που δημοσιεύθηκε το Δεκέμβριο του 2005.

⁷² Εν συντομία, οι φόροι προκαλούν στρεβλώσεις επειδή οι οικονομικές αποφάσεις των ατόμων επηρεάζονται και από τη φορολογία και όχι μόνο από το πραγματικό οικονομικό κόστος και όφελος.

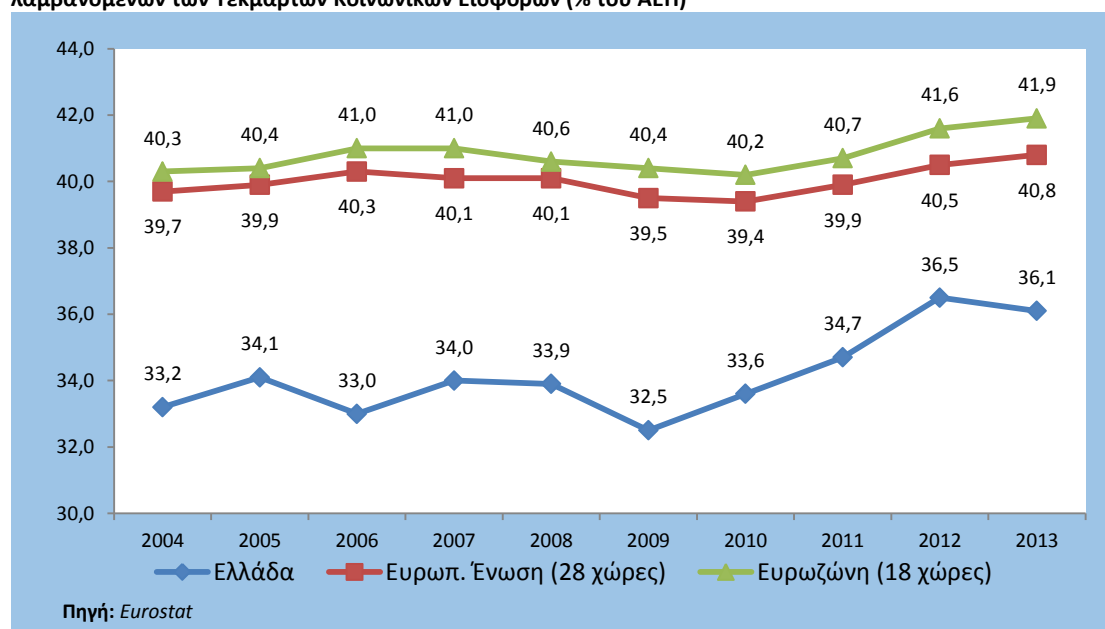
⁷³ Στο πλαίσιο αυτό επηρεάζεται επίσης η επιλογή μεταξύ εργασίας και σχολής, η επιλογή του τόπου για την πραγματοποίηση μιας επένδυσης, η επιλογή χώρας για μετανάστευση, για αποταμίευση και αγορές.

⁷⁴ Η ιδιαίτερα στρεβλωτική επίδραση των φορολογικών συντελεστών στην Ελλάδα συνδέεται ενδογενώς με άλλους παράγοντες διαρθρωτικού χαρακτήρα όπως οι συνεχείς μεταβολές του φορολογικού συστήματος και η πολυπλοκότητά του.

Ι. Ο λόγος των συνολικών φορολογικών εσόδων προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (Διάγραμμα 24).

Στην Ελλάδα, όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 24, τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ υστερούσαν διαχρονικά συγκριτικά με τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ και της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, για το 2013 η διαφορά μεταξύ του ποσοστού της Ελλάδας και του αντίστοιχου μέσου όρου της Ευρωζώνης ήταν περίπου 5,8% του ΑΕΠ της χώρας ή € 10,56 δισ. (36,1% για την Ελλάδα έναντι 41,9% για τη Ευρωζώνη). Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της υστέρησης μπορεί να αποδοθεί στην αδυναμία του φοροεισπρακτικού μηχανισμού να εισπράξει τους άμεσους φόρους και τις ασφαλιστικές εισφορές. Τα 10,56 δισ. (5,8% του ΑΕΠ της Ελλάδας για το 2013) που προαναφέραμε υπερκαλύπτουν το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης για το 2013 (3,2% του ΑΕΠ με βάση αυτά που ορίζει το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής της Ελλάδας⁷⁵).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 24: Συνολικές Εισπράξεις Γενικής Κυβέρνησης από Φόρους και Κοινωνικές Εισφορές, Συμπεριλαμβανομένων των Τεκμαρτών Κοινωνικών Εισφορών (% του ΑΕΠ)

Καθοριστικό ρόλο στα χρόνια της κρίσης στη μη επάρκεια των φορολογικών εσόδων (παρά την αύξηση των φορολογικών επιβαρύνσεων τόσο στην άμεση όσο και την έμμεση φορολογία) διαδραμάτισαν, εκτός της εκτεταμένης φοροδιαφυγής (βλ. Πλαίσιο 1) και της αναποτελεσματικότητας των φοροεισπρακτικών μηχανισμών, παράγοντες όπως:

- Η μείωση του ονομαστικού Α.Ε.Π.
- Η αύξηση της ανεργίας, που μείωσε σημαντικά τα έσοδα από την εισπράξη του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων.
- Η μείωση του ονομαστικού επιπέδου των μισθών στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα που, επίσης, επέφερε μεγάλη μείωση στα έσοδα από φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων.

⁷⁵ Βλ. "The Second Economic Adjustment Programme for Greece Fourth Review" – April 2014, σελίδα 14, Πίνακας 1, Μακροοικονομικό σενάριο, βασικά μεγέθη 2012- 2017.

- Η συρρίκνωση της κερδοφορίας των Ελληνικών επιχειρήσεων που έφερε πτώση στην είσπραξη του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων.
- Η μείωση του όγκου λιανικών πωλήσεων που επηρέασε την είσπραξη έμμεσων φόρων.

ΠΛΑΙΣΙΟ 1: Οι προσδιοριστικοί παράγοντες της φοροδιαφυγής και η σημασία των φορολογικών ελέγχων.

Οι διαχρονικά χαμηλότερες συνολικές εισπράξεις της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ (βλ. Διάγραμμα 24), που φέρνουν την Ελλάδα να υπολείπεται πολύ του μέσου όρου της ΕΕ και της Ευρωζώνης, αναδεικνύουν μεταξύ άλλων το μείζον πρόβλημα της φοροδιαφυγής που ταλανίζει την ελληνική οικονομία επί δεκαετίες. Οι βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της φοροδιαφυγής, βάσει της διεθνούς βιβλιογραφίας είναι οι εξής: α) το ύψος του εισοδήματος, β) οι φορολογικοί συντελεστές, γ) το πρόστιμο σε περίπτωση αποκάλυψης και δ) η πιθανότητα αποκάλυψης. Προφανώς, υπάρχουν κι άλλοι ποιοτικοί παράγοντες, που όμως δεν ποσοτικοποιούνται εύκολα (π.χ. η γνώμη των φορολογουμένων για τη διαχείριση του δημοσίου χρήματος, οι ανισότητες του φορολογικού συστήματος κ.α.).

Οι Allingham M. G. και Sandmo A. (1972) ανέπτυξαν ένα θεωρητικό πλαίσιο όπου εντάσσουν τα ανωτέρω και στο οποίο ο φορολογούμενος αποφασίζει αν θα φοροδιαφύγει ή όχι μεγιστοποιώντας την ακόλουθη συνάρτηση αναμενόμενης χρησιμότητάς του:

$$E(U) = (1-p)U(\omega-\theta\chi) + p U(\omega-\theta\chi-\pi(\omega-\chi))$$

Όπου: $E(U)$ η αναμενόμενη χρησιμότητα, ω το πραγματικό εισόδημα, χ το δηλωθέν εισόδημα, θ ο φορολογικός συντελεστής, p η πιθανότητα αποκάλυψης, π το ποσοστό επιβάρυνσης (επί του δηλωθέντος εισοδήματος $\omega-\chi$) σε περίπτωση αποκάλυψης της φοροδιαφυγής.

Μεγιστοποιώντας την παραπάνω συνάρτηση προκύπτει η ακόλουθη σχέση:

$$rp < \theta$$

ή σε χρηματικούς όρους:

$$rp(\omega-\chi) < \theta(\omega-\chi)$$

Δηλαδή ο φορολογούμενος θα φοροδιαφύγει αν ο φορολογικός συντελεστής είναι μεγαλύτερος από την πιθανότητα αποκάλυψης συνδυαζόμενη με το πρόστιμο, ή αντίστοιχα, αν το χρηματικό όφελος που θα έχει ο φορολογούμενος από την απόκρυψη του εισοδήματος, είναι μεγαλύτερο από την ποινή που θα του επιβληθεί σε περίπτωση αποκάλυψης της φοροδιαφυγής.

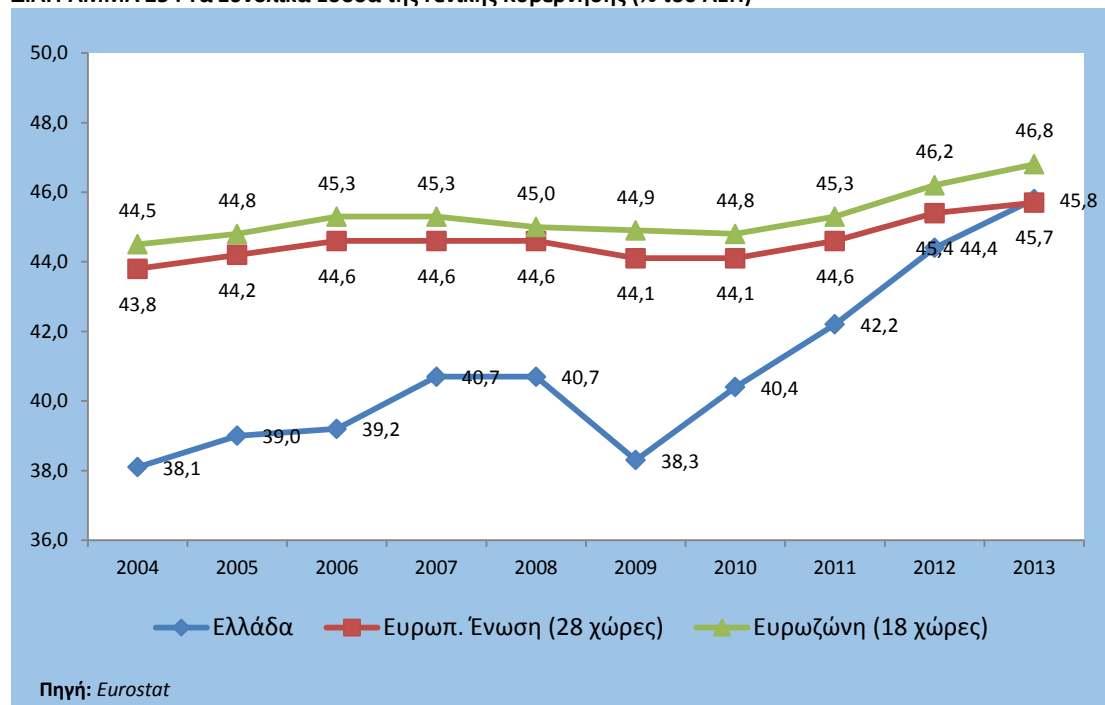
Το ζητούμενο είναι η αντιστροφή της πιο πάνω ανίσωσης. Η εμπειρία (ιδίως στην περίπτωση της Ελλάδας) έχει δείξει ότι η αύξηση του προστίμου ή η μείωση του φορολογικού συντελεστή πιθανότατα θα οδηγήσουν στα αντίθετα αποτελέσματα (τα εξοντωτικά πρόστιμα που προβλέπονται στην Ελλάδα δε φαίνεται να είναι αποτελεσματικά όπως κι οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές που ίσχυαν πριν την κρίση). Αντιθέτως, ο πιο ενδεδειγμένος τρό-

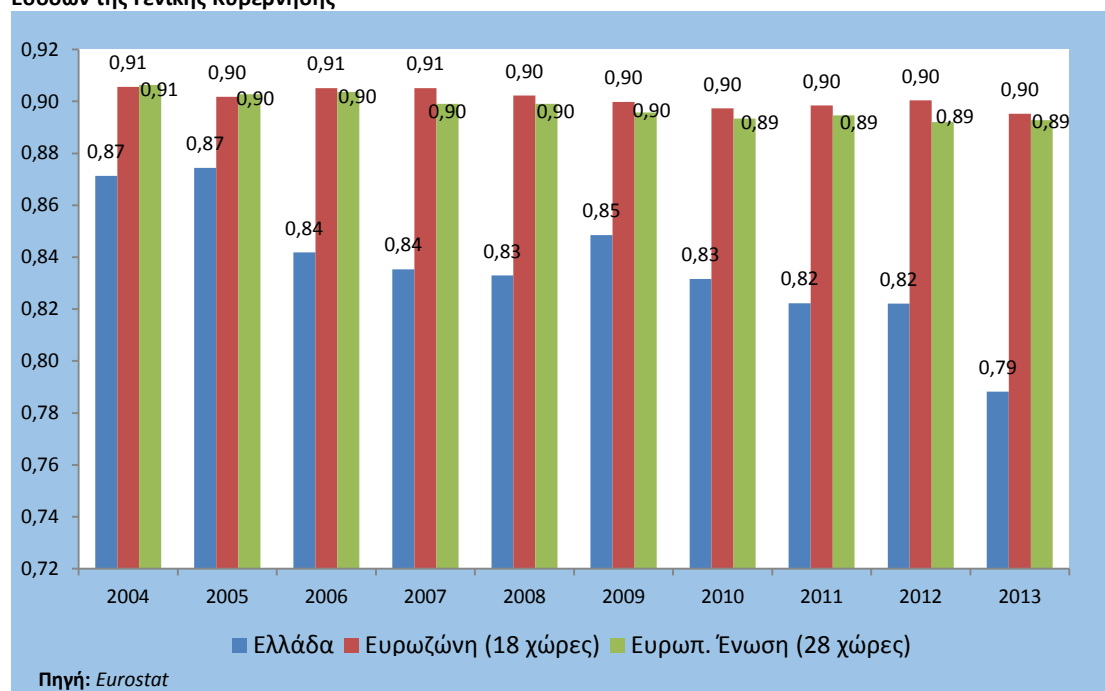
πος είναι η αύξηση της πιθανότητας αποκάλυψης της φοροδιαφυγής, μέσω αποτελεσματικότερων φορολογικών ελέγχων. Στην κατεύθυνση αυτή, απαραίτητη κρίνεται η λειτουργία του νέου Τμήματος Ελέγχου στο Κέντρο Ελέγχου Φορολογουμένων Μεγάλου Πλούτου, η ενίσχυση (ποιοτικά και ποσοτικά) του ΣΔΟΕ, όπως και η επέκταση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών της ΓΓΔΕ, με σκοπό τόσο την απεμπλοκή των ΔΟΥ από τη γραφειοκρατική δουλειά όσο και την ελάχιστη δυνατή επαφή του ελεγχόμενου με τον ελεγκτή, που είναι δυνητική πηγή διαφθοράς.

II. Ο λόγος των φορολογικών εσόδων προς τα συνολικά έσοδα (Διάγραμμα 26). Ο δείκτης αυτός μπορεί επίσης να μας δώσει πληροφορίες για την επάρκεια των φορολογικών εσόδων, με την έννοια ότι και αυτός αποτυπώνει την εξάρτηση της χρηματοδότησης του κράτους από τους φόρους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 25 : Τα Συνολικά Έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 26: Αναλογία Συνολικών Εσόδων από Φόρους και Κοινωνικές Εισφορές προς το σύνολο των Εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης

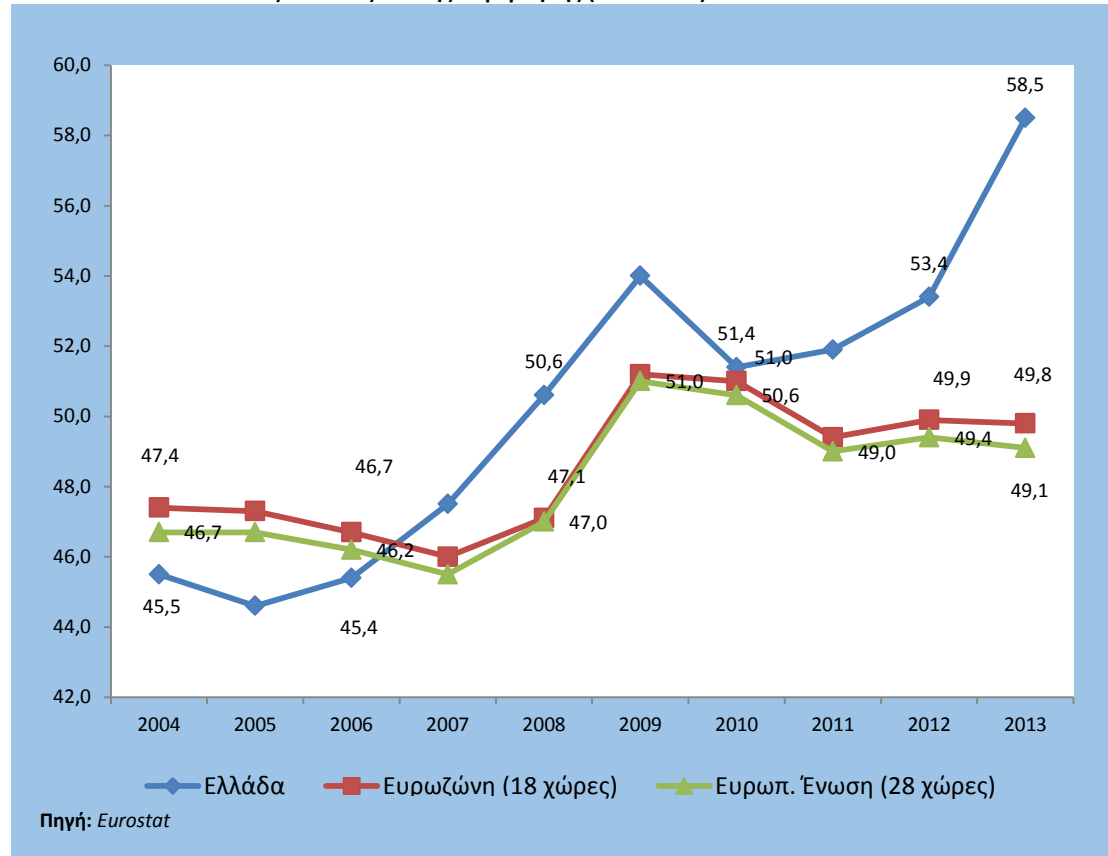

Τα φορολογικά έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης στην Ελλάδα ως ποσοστό των συνολικών εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης το 2013 ανέρχονται στο 79% έναντι του 90% που είναι ο μέσος όρος των χωρών της Ευρωζώνης.

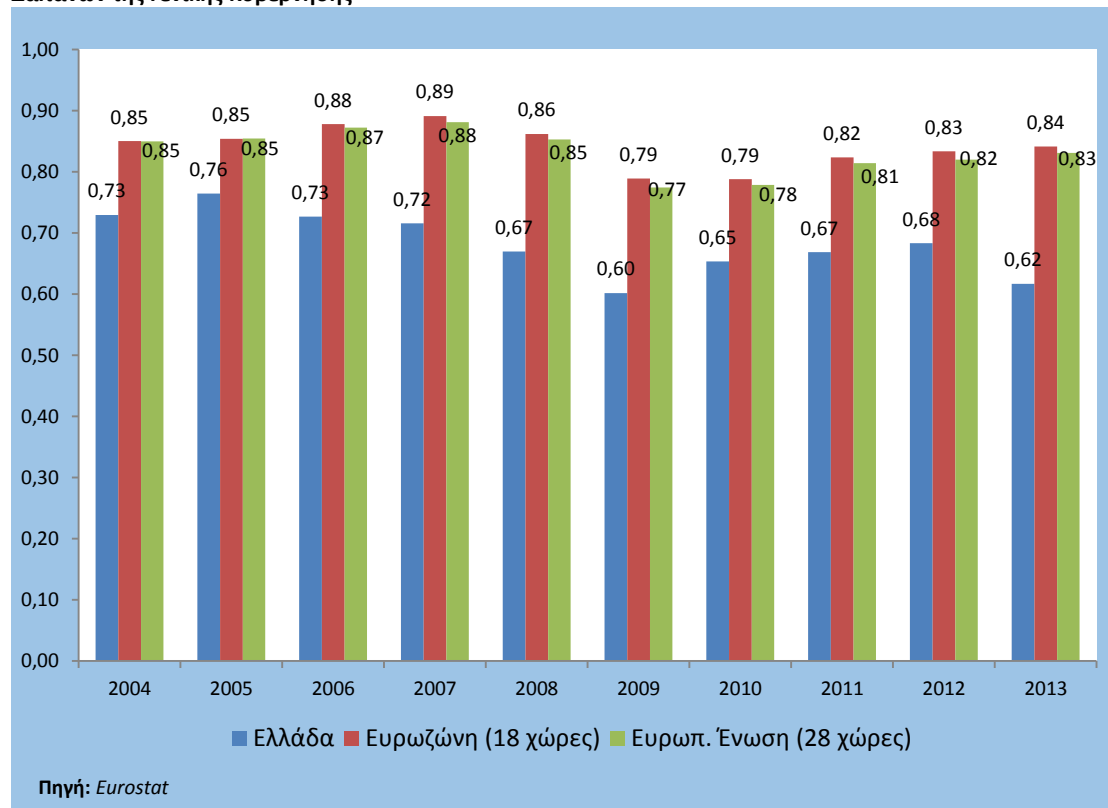
III. Ο λόγος των φορολογικών εσόδων προς τις Δημόσιες δαπάνες (Διάγραμμα 28).

Η ανεπάρκεια στην είσπραξη των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα γίνεται επίσης εμφανής, αν εξετάσουμε το ποσοστό των Δημόσιων δαπανών που χρηματοδοτούνται από τα φορολογικά έσοδα σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 27: Συνολικές Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 28: Αναλογία Συνολικών Εσόδων από Φόρους και Κοινωνικές Εισφορές προς το σύνολο των Δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης

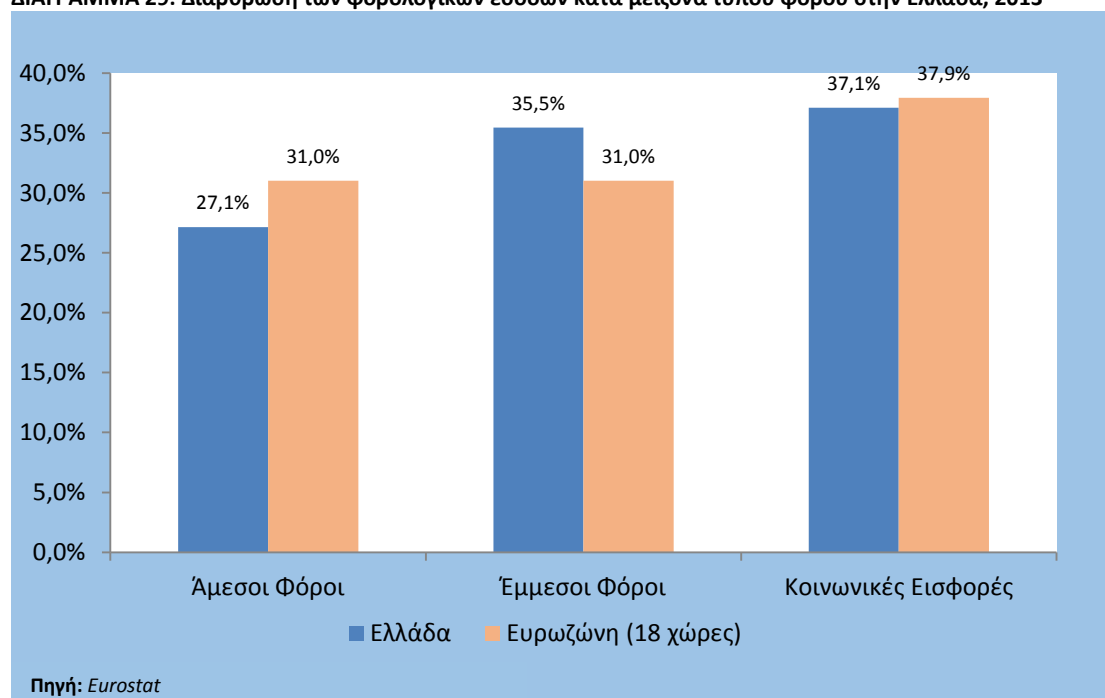

Τα φορολογικά έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης στην Ελλάδα το 2013 χρηματοδότησαν το 62% των συνολικών δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης σε αντίθεση με το 84%, που είναι ο μέσος όρος των χωρών της Ευρωζώνης.

4.1.3 Η δομή της φορολογίας στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη ανά τύπο φορολόγησης

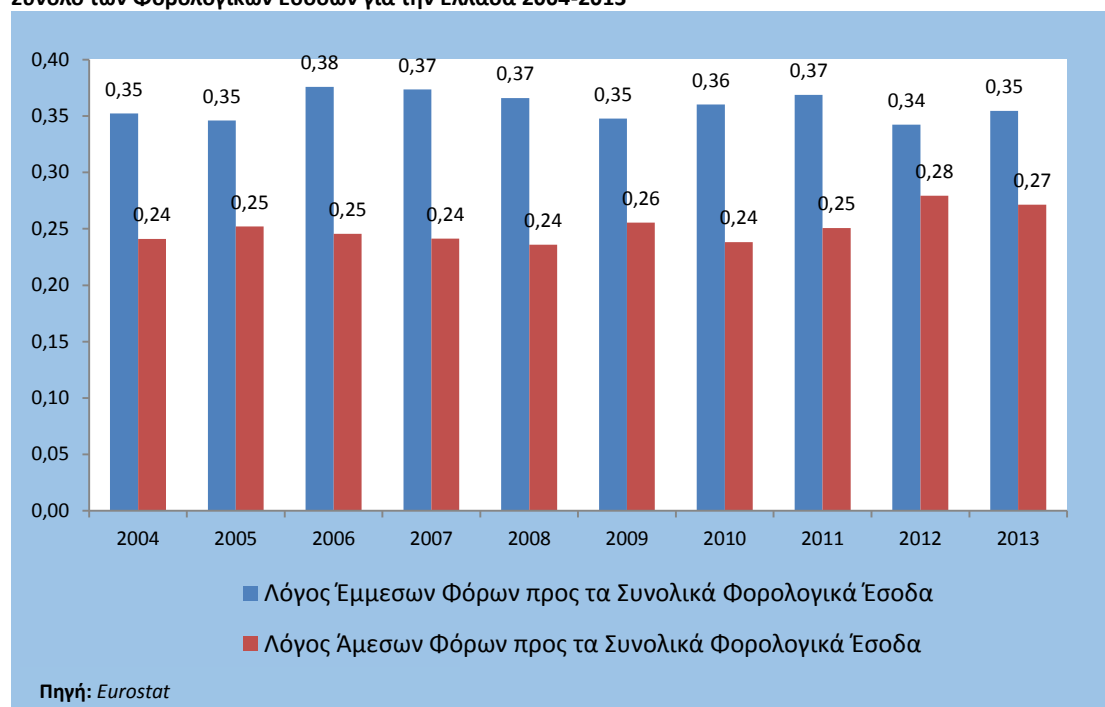
Το 2013 τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα βασίστηκαν περισσότερο στους έμμεσους (κατά 35,5%) απ' ό τι στους άμεσους φόρους (κατά 27,1%), ενώ στην Ευρωζώνη οι δύο αυτές πηγές φορολογικών εσόδων συνεισφέρουν κατά το ίδιο ποσοστό στα συνολικά φορολογικά έσοδα (31,0%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 29: Διάρθρωση των φορολογικών εσόδων κατά μείζονα τύπου φόρου στην Ελλάδα, 2013

Η διαφορά αυτή μεταξύ των έμμεσων και άμεσων φόρων οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στο γεγονός ότι η ελληνική οικονομία βασίζεται ακόμα στην κατανάλωση (αν και αυτή έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια) με τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή να προκαλούν σημαντικές απώλειες στα έσοδα από την άμεση φορολογία. Αυτή η σημαντική απόκλιση στη συνεισφορά των άμεσων και έμμεσων φόρων στα συνολικά φορολογικά έσοδα συναντάται διαχρονικά στην ελληνική οικονομία, όπως φαίνεται στο παρακάτω Διάγραμμα 30.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 30: Διαχρονική Αναλογία φορολογικών Εσόδων από Άμεσους και Έμμεσους Φόρους προς το Σύνολο των Φορολογικών Εσόδων για την Ελλάδα 2004-2013

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα επιχειρήματα υπέρ της ενίσχυσης της άμεσης φορολογίας είναι ότι:

- Οι άμεσοι φόροι είναι πιο κοινωνικά δίκαιοι γιατί επιβαρύνουν περισσότερο τα άτομα με υψηλότερα εισοδήματα και ισχυρότερη περιουσιακή βάση και ότι
- Μέσω των άμεσων φόρων, επιτυγχάνεται ευχερέστερα ο στόχος της αναδιανομής του εισοδήματος υπέρ των ασθενέστερων.

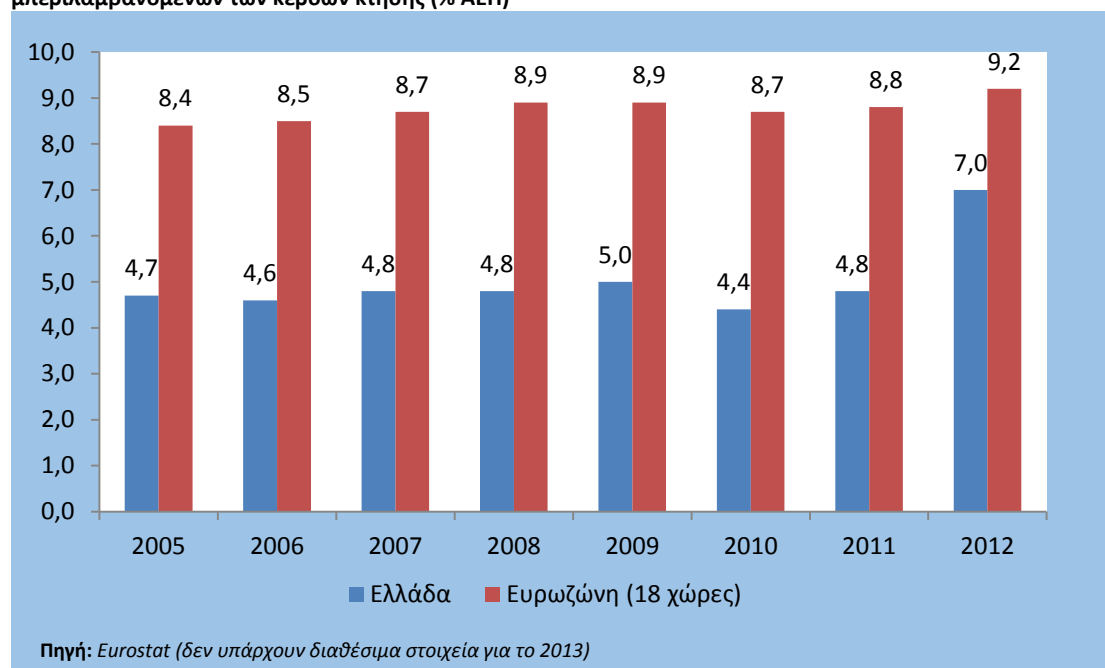
Αντιθέτως τα επιχειρήματα εναντίον της υψηλής άμεσης φορολογίας είναι ότι:

- Οι έμμεσοι φόροι είναι περισσότερο δίκαιοι διότι φορολογούν την κατανάλωση και λιγότερο την παραγωγή πλούτου, που είναι η κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης και ότι
- Οι υψηλοί άμεσοι φόροι μειώνουν το επίπεδο της αποταμίευσης και ενθαρρύνουν την φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή.

Άμεσοι Φόροι

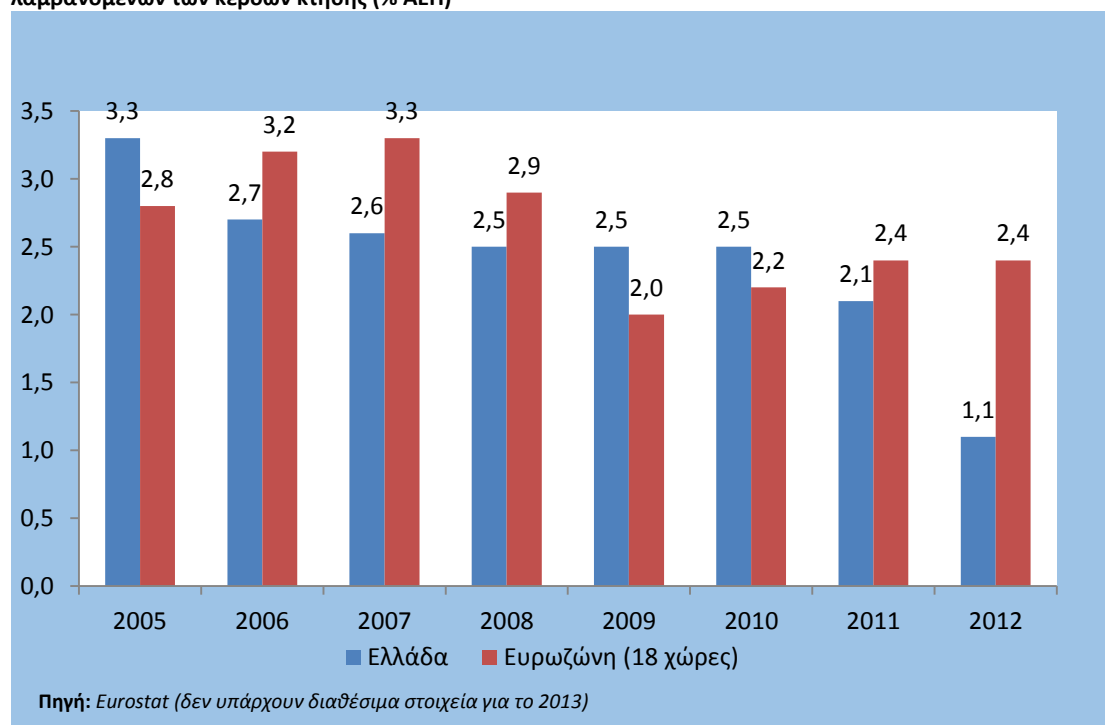
Επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον μας στη φορολογία φυσικών και νομικών προσώπων, που αποτελούν το κυριότερο τμήμα των άμεσων φόρων, παρατηρούμε ότι η Ελλάδα υστερεί σημαντικά στο φόρο εισοδήματος και περιουσιακών στοιχείων των φυσικών προσώπων τόσο διαχρονικά όσο και για το 2012 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2013 από τη Eurostat) σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (βλ. Διάγραμμα 31), με μια διαφορά για το 2012 της τάξης του 2,2% του εγχωρίου ΑΕΠ ή κατά € 4,2 δισ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 31: Έσοδα από Άμεσους Φόρους επί ατομικών εισοδημάτων ή εισοδημάτων νοικοκυριών συμπεριλαμβανομένων των κερδών κτήσης (% ΑΕΠ)

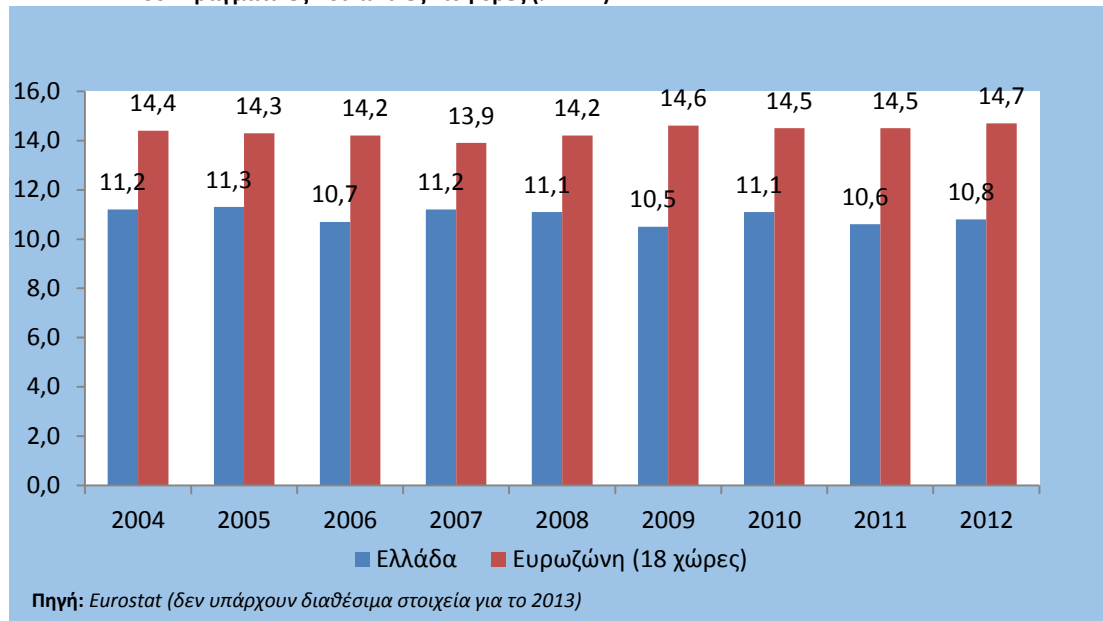
Από την άλλη πλευρά, η φορολόγηση νομικών προσώπων στην Ελλάδα ανέρχεται το 2012 στο 1,1% του ΑΕΠ σημαντικά χαμηλότερη από το 2,4% του μέσου όρου των χωρών της Ευρωζώνης (Διάγραμμα 32).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 32: Έσοδα από Άμεσους Φόρους επί των εισοδημάτων ή των κερδών επιχειρήσεων συμπεριλαμβανομένων των κερδών κτήσης (% ΑΕΠ)

Τέλος, η Ελλάδα το 2012 συνέλλεξε το 10,8% του ΑΕΠ από κοινωνικές εισφορές των υπαλλήλων και των εργοδοτών το οποίο είναι χαμηλότερο από το 14,7% του μέσου όρου των χωρών της Ευρωζώνης κατά 3,9% του εγχώριου ΑΕΠ ή κατά € 7,54 δισ. (Διάγραμμα 33).

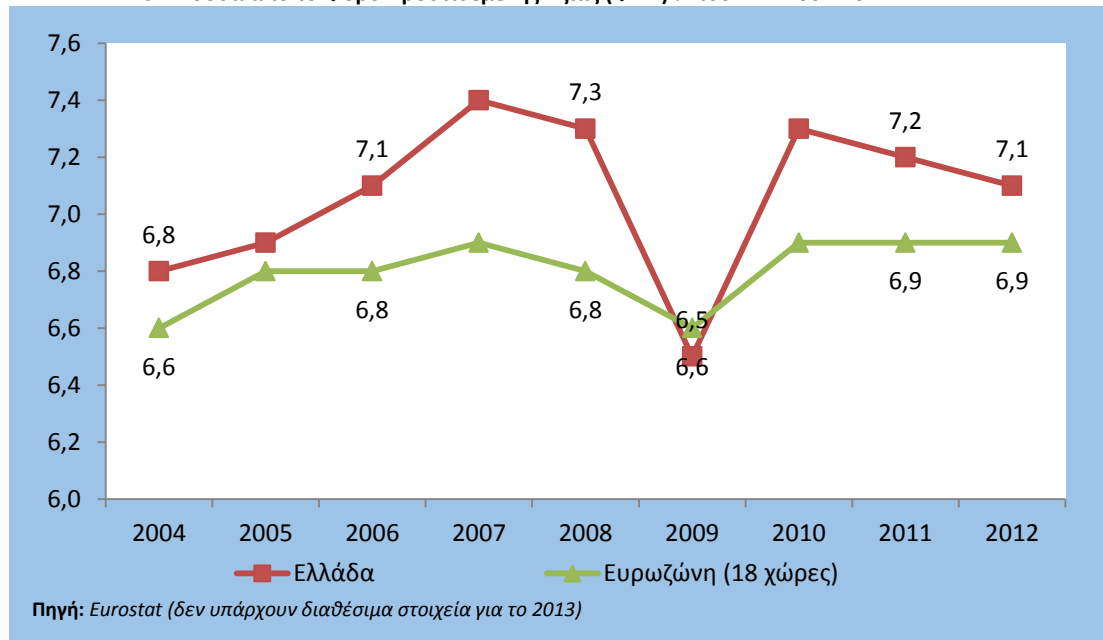
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 33: Πραγματικές Κοινωνικές Εισφορές (% ΑΕΠ)

Αποδοτικότητα συλλογής εσόδων από ΦΠΑ στην Ελλάδα

Ο κυριότερος έμμεσος φόρος στη χώρα είναι ο ΦΠΑ. Ο ΦΠΑ για τη περίοδο 2003-2012 αποτελούσε περίπου το 57% των έμμεσων φόρων, που εισπράχθηκαν. Η συμμετοχή του φόρου αυτού στα συνολικά έσοδα του κράτους έφτασε στο 7,1% του ΑΕΠ το 2012 παρουσιάζοντας σημαντικές διακυμάνσεις τη δεκαετία 2003-2012 (βλ. Διάγραμμα 34). Η Ελλάδα δεν εισπράττει περίπου το 40% του οφειλόμενου ΦΠΑ αξίας περίπου € 10 δισ. το χρόνο σε μη εισπραχθέντα έσοδα.⁷⁶

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 34: Έσοδα από το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) % του ΑΕΠ 2004-2012

⁷⁶ βλ. σχετικά “ The Second Economic Adjustment Programme for Greece Fourth Review – April 2014”, Box 6. Closing the VAT GAP: the need for VAT reform in Greece, p.31.

4.2 Στατιστικές Ιδιότητες των Οικονομικών Κύκλων Ελλάδας και άλλων χωρών⁷⁷

Στην ανάλυση που ακολουθεί παρουσιάζουμε τις στατιστικές ιδιότητες του οικονομικού κύκλου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, γ , της κατά κεφαλήν Ιδιωτικής Κατανάλωσης, c , του κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Σχηματισμού Κεφαλαίου ή των κατά κεφαλήν Επενδύσεων, i , της κατά κεφαλήν Δημόσιας Κατανάλωσης, g , του λόγου της Δημόσιας Κατανάλωσης προς το ΑΕΠ, g/γ , των κατά κεφαλήν Εξαγωγών, x , των κατά κεφαλήν Εισαγωγών, m , του Εμπορικού Ισοζυγίου ως ποσοστό του ΑΕΠ, tb/γ , και του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ, ca/γ της Ελλάδας, της ομάδας των 18 χωρών της Ευρωζώνης, της ομάδας των χωρών GIIPS⁷⁸ και των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.

Για να υπολογίσουμε τις στατιστικές ιδιότητες των ανωτέρω μεταβλητών κατά τη διάρκεια των οικονομικών κύκλων επεξεργαζόμαστε ως δεδομένα ετήσιες χρονοσειρές για όλες τις χώρες του δείματός μας χρησιμοποιώντας τη βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας «World Development Indicators (WDI)». Όλες οι χρονοσειρές έχουν εκφραστεί σε πραγματικούς κατά κεφαλήν όρους. Το προκύπτον δείγμα καλύπτει, κατά μέσο όρο, την περίοδο 1970-2013.

Η ανάλυσή μας επικεντρώνεται στις συνολικές διακυμάνσεις βασικών μακροοικονομικών μεταβλητών, τη μεταξύ τους συσχέτιση και την αυτοσυσχέτισή τους στη συχνότητα των οικονομικών κύκλων σε ανοικτές οικονομίες με ιδιαίτερη αναφορά στην Ελλάδα. Είναι επομένως σημαντικό να εξαχθεί από τις πρωτογενείς χρονοσειρές η σχετική κυκλική συνιστώσα (με την αφαίρεση από την αντίστοιχη χρονοσειρά της σχετικής της τάσης). Η υπάρχουσα βιβλιογραφία προτείνει μια ποικιλία μεθόδων για την απομόνωση της κυκλικής συνιστώσας μια χρονοσειράς. Οι πιο διαδεδομένες μέθοδοι είναι η γραμμικό-λογαριθμική αφαίρεση τάσης, η γραμμικό-τετραγωνική αφαίρεση της τάσης, το φίλτρο των Hodrick - Prescott (HP), η μέθοδος first differencing και το φίλτρο band - pass. Στην παρούσα ανάλυση χρησιμοποιούμε το Hodrick - Prescott (HP) φίλτρο.⁷⁹

Για να αναδείξουμε τα χαρακτηριστικά των οικονομικών κύκλων του πληθυσμιακά σταθμισμένου μέσου όρου των χωρών της Ευρωζώνης (18 χώρες), αλλά και του πληθυσμιακά σταθμισμένου μέσου όρου των χωρών της ομάδας GIIPS, υπολογίζουμε τις στατιστικές ιδιότητες των οικονομικών κύκλων κάθε χώρας ξεχωριστά και στη συνέχεια υπολογίζουμε τον πληθυσμιακά σταθμισμένο μέσο όρο της αντίστοιχης στατιστικής για την Ευρωζώνη των 18 χωρών και των χωρών της ομάδας GIIPS.

Οι προκύπτουσες στατιστικές για την Ελλάδα, τη Γερμανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες και οι πληθυσμιακά σταθμισμένοι μέσοι όροι των στατιστικών για τις ομάδες χωρών της Ευρωζώνης και GIIPS που χρησιμοποιούμε στη συγκριτική ανάλυσή μας απεικονίζονται στον Πίνακα 9.

⁷⁷ Για την παρούσα ανάλυση ακολουθήσαμε πιστά τη μεθοδολογία που εφαρμόζεται στο 1^ο Κεφάλαιο του Βιβλίου των Martin Uribe και Stephanie Schmitt- Grohe "Open Economy Macroeconomics" το οποίο ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης μπορεί να αναζητήσει στο σύνδεσμο www.columbia.edu/~mu2166.

⁷⁸ Η Ομάδα χωρών GIIPS περιλαμβάνει την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Ισπανία.

⁷⁹ Σχετικά με το Hodrick-Prescott (HP) φίλτρο, βλ. μεταξύ άλλων πηγών το βιβλίο των Martin Uribe και Stephanie Schmitt-Grohe "Open Economy Macroeconomics" ενότητες 1.5 Hodrick-Prescott Filtering, σελ. 17-21 και 1.9.2 Derivation of the HP Filter σελ. 31-32 που μπορεί να αναζητηθεί στο σύνδεσμο www.columbia.edu/~mu2166.

Ο Πίνακας 9 απεικονίζει τις τυπικές αποκλίσεις, τις σχετικές τυπικές αποκλίσεις, τις συσχετίσεις με το ΑΕΠ και τις αυτοσυσχετίσεις βασικών μακροοικονομικών μεταβλητών.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 9, οι μεταβλητές του οικονομικού κύκλου της Ελλάδας εμφανίζουν σημαντικά μεγάλη διακύμανση. Για παράδειγμα η τυπική απόκλιση του κυκλικού μέρους του ΑΕΠ της Ελλάδας από την τάση του είναι 3,88%. Για να έχουμε ένα μέτρο σύγκρισης, συγκρίνουμε την τυπική απόκλιση του ΑΕΠ της Ελλάδας με την τυπική απόκλιση του ΑΕΠ της Γερμανίας, την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση του ΑΕΠ των 18 χωρών της Ευρωζώνης και την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση του ΑΕΠ της ομάδας χωρών GIIPS.

Η τυπική απόκλιση του κυκλικού μέρους του ΑΕΠ της Γερμανίας (μιας ιδιαίτερα ανεπτυγμένης οικονομίας) από την τάση του είναι 1,69%, 22,5% μικρότερη από την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση του ΑΕΠ των 18 χωρών της Ευρωζώνης (σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση ΑΕΠ 2,18% από την τάση του), 31,0% μικρότερη από την αντίστοιχη της ομάδας των χωρών GIIPS (σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση ΑΕΠ 2,45% από την τάση του) και **56,44% μικρότερη από την αντίστοιχη τυπική απόκλιση του ΑΕΠ της Ελλάδας από την τάση του (τυπική απόκλιση ΑΕΠ 3,88% από την τάση του).**

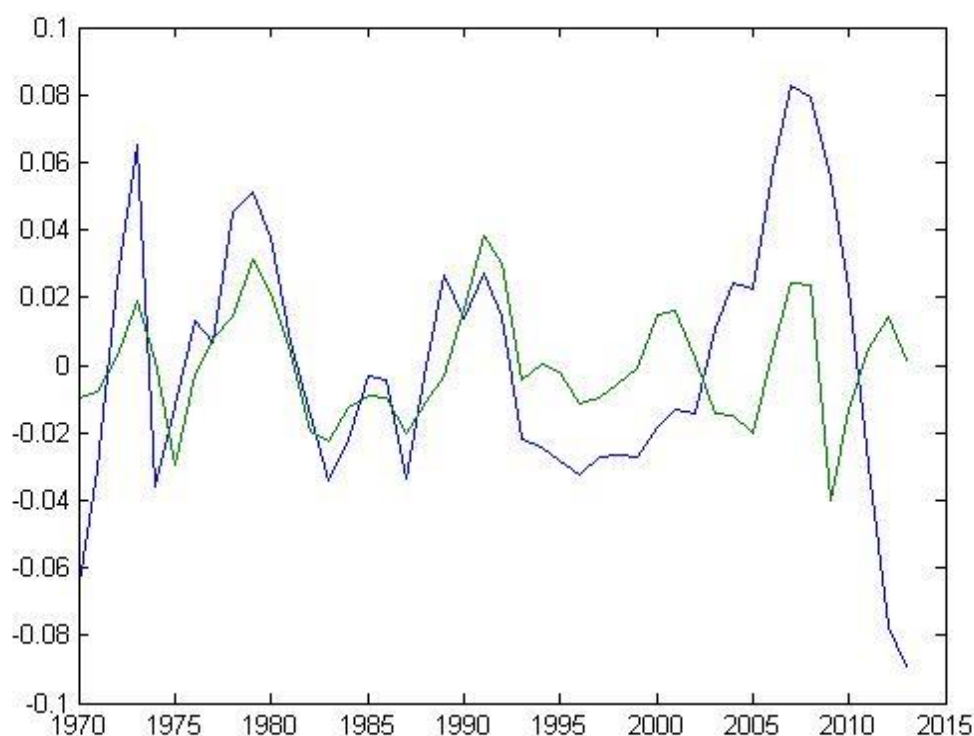
Για να το θέσουμε διαφορετικά, η τυπική απόκλιση του ΑΕΠ της Ελλάδας από την τάση του (ως μέτρο της διακύμανσής του) είναι κατά 129,59% μεγαλύτερη από αυτήν της Γερμανίας, κατά 77,98% μεγαλύτερη από την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση του ΑΕΠ των 18 χωρών της Ευρωζώνης και κατά 58,37% μεγαλύτερη από την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση του ΑΕΠ της ομάδας χωρών GIIPS.

Επομένως, το πρώτο εμπειρικά παρατηρούμενο χαρακτηριστικό της Ελλάδας που τη διαφοροποιεί σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης (μέσος όρος), είναι η **μεγάλη διακύμανση**⁸⁰ (όπως εκφράζεται από την τυπική απόκλιση της κυκλικής συνιστώσας του ΑΕΠ από τη τάση του) του ΑΕΠ, κατά 129,59% μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή της Γερμανίας (βλ. Διάγραμμα 35) και κατά 77,98% μεγαλύτερη από την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση του ΑΕΠ των 18 χωρών της Ευρωζώνης.

---

⁸⁰ Η μεγάλη διακύμανση του ΑΕΠ μπορεί να αποδοθεί κατά ένα σημαντικό βαθμό στην προκυκλικότητα της δημοσιονομικής πολιτικής που ακολουθήθηκε στην Ελλάδα διαχρονικά.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 35: Οικονομικοί Κύκλοι Ελλάδας, Γερμανίας

Σημείωση: Ποσοστιαία διακύμανση κατά κεφαλήν πραγματικού ΑΕΠ Ελλάδας (μπλε γραμμή), Γερμανίας (πράσινη γραμμή), από την τάση του. Για το διαχωρισμό της τάσης από τη κυκλική συνιστώσα χρησιμοποιήθηκε το φίλτρο Hodrick Prescott. Οι χρονοσειρές που χρησιμοποιήθηκαν είναι σε ετήσια βάση. Περίοδος 1970-2014.

Παρομοίως, όλες οι υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές στην Ελλάδα εμφανίζουν διαχρονικά μεγαλύτερες διακυμάνσεις συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες της Γερμανίας, του μέσου όρου των 18 χωρών της Ευρωζώνης και του μέσου όρου της ομάδας των χωρών GIIPS.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διακύμανση του ΑΕΠ μιας οικονομίας μπορεί να ερμηνευθεί ως η υπονοούμενη διακύμανση ολόκληρης της οικονομίας, δεν αποτελεί έκπληξη ότι οι περισσότερες από τις υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές, όπως για παράδειγμα η Ιδιωτική Κατανάλωση, παρομοίως εμφανίζουν στην Ελλάδα μεγαλύτερη διακύμανση (βλ. τυπικές αποκλίσεις Ελλάδας και υπόλοιπων χωρών στον Πίνακα 9 για όλες τις μεταβλητές) σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες και ομάδες χωρών που παρουσιάζονται στον Πίνακα 9.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Στατιστικές ιδιότητες βασικών μακροοικονομικών μεταβλητών επιλεγμένων χωρών και ομάδων χωρών

Ευρωζώνη (18 χώρες)	Τυπική Απόκλιση	Σχετική Τυπική απόκλιση	Αυτοσυσχέτιση	Συσχέτιση με το ΑΕΠ (γ)
γ	2,18%	1,00	0,55	1,00
ς	1,99%	0,88	0,54	0,82
g	2,68%	1,26	0,65	0,20
g/γ	0,57%	0,28	0,52	-0,49
ι	8,04%	3,82	0,49	0,88

m	7,15%	3,55	0,29	0,53
x	7,10%	3,59	0,47	0,31
tb/y	1,51%	0,75	0,53	-0,27
ca/y	1,42%	0,68	0,48	-0,32
Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής	Τυπική Απόκλιση	Σχετική Τυπική απόκλιση	Αυτοσυσχέτιση	Συσχέτιση με το ΑΕΠ (γ)
γ	2,05%	1,00	0,57	1,00
c	1,86%	0,91	0,66	0,94
g	2,08%	1,01	0,79	0,16
g/y	0,42%	0,21	0,53	-0,66
i	6,74%	3,29	0,47	0,90
m	6,98%	3,41	0,28	0,71
x	8,06%	3,93	0,59	0,17
tb/y	0,65%	0,32	0,61	-0,63
ca/y	0,75%	0,37	0,65	-0,56
Ελλάδα	Τυπική Απόκλιση	Σχετική Τυπική απόκλιση	Αυτοσυσχέτιση	Συσχέτιση με το ΑΕΠ (γ)
γ	3,88%	1,00	0,69	1,00
c	3,90%	1,01	0,80	0,81
g	5,75%	1,48	0,51	0,47
g/y	0,82%	0,21	0,27	-0,17
i	11,47%	2,95	0,43	0,80
m	8,34%	2,15	0,56	0,56
x	9,22%	2,37	0,50	0,26
tb/y	1,51%	0,39	0,52	-0,43
ca/y	1,89%	0,51	0,42	-0,65
Γερμανία	Τυπική Απόκλιση	Σχετική Τυπική απόκλιση	Αυτοσυσχέτιση	Συσχέτιση με το ΑΕΠ (γ)
γ	1,69%	1,00	0,45	1,00
c	1,31%	0,77	0,55	0,76
g	1,90%	1,12	0,63	0,13
g/y	0,45%	0,27	0,47	-0,62
i	6,18%	3,65	0,46	0,86
m	6,22%	3,68	0,37	0,59
x	5,67%	3,35	0,31	0,52
tb/y	0,81%	0,48	0,51	-0,10
ca/y	1,25%	0,72	0,64	-0,26
Χώρες GIIPS	Τυπική Απόκλιση	Σχετική Τυπική απόκλιση	Αυτοσυσχέτιση	Συσχέτιση με το ΑΕΠ (γ)
γ	2,45%	1,00	0,59	1,00
c	2,38%	0,97	0,54	0,85
g	3,63%	1,56	0,68	0,40
g/y	0,61%	0,26	0,56	-0,25

i	8,94%	3,69	0,51	0,89
m	8,37%	3,66	0,32	0,60
x	7,34%	3,15	0,52	0,15
tb/γ	1,53%	0,65	0,50	-0,58
ca/γ	1,68%	0,76	0,49	-0,57

Σημείωση: Οι μεταβλητές γ, c, g, i, m and x είναι λογαριθμικά επεξεργασμένες με το φίλτρο HP και εκφράζονται ως ποσοστιαίες αποκλίσεις από την τάση τους, ενώ οι μεταβλητές tb/γ, ca/γ και g/γ είναι επεξεργασμένες με το φίλτρο HP στη φυσική τους τιμή (μη λογαριθμοποιημένες) και εκφρασμένες ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η παράμετρος λ του φίλτρου HP, καθώς χρησιμοποιούμε ετήσιες χρονοσειρές, λαμβάνει την τιμή 100. Το δείγμα καλύπτει, κατά μέσο όρο, την περίοδο 1970-2013 σε ετήσια συχνότητα. Οι στατιστικές ιδιότητες εμφανίζονται ως σταθμισμένες μέσες τιμές για τις ομάδες των χωρών της Ευρωζώνης και GIIPS, χρησιμοποιώντας ως στάθμιση τους πληθυσμούς των χωρών αυτών. Οι χρονοσειρές των μεταβλητών αντλήθηκαν από την Παγκόσμια Τράπεζα (World Development Indicators, The World Bank).

Στην Ελλάδα, η σχετική τυπική απόκλιση της Ιδιωτικής Κατανάλωσης (δηλαδή ο λόγος της τυπικής απόκλισης της Ιδιωτικής Κατανάλωσης από την τάση της προς την τυπική απόκλιση του ΑΕΠ από την τάση του) είναι 1,005 και εμφανίζεται σημαντικά μεγαλύτερη κατά 29,84% συγκρινόμενη με αυτή της Γερμανίας (0,774), κατά 14,07% μεγαλύτερη συγκρινόμενη με την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση σχετική τυπική απόκλιση της Ιδιωτικής Κατανάλωσης από την τάση της των 18 χωρών της Ευρωζώνης (0,881) και κατά 3,93% μεγαλύτερη συγκρινόμενη με την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση σχετική τυπική απόκλιση της Ιδιωτικής Κατανάλωσης από την τάση της των χωρών της ομάδας GIIPS (0,967).

Καθώς η θεωρία των πραγματικών οικονομικών κύκλων (Real Business Cycles theory) προβλέπει ότι (όπως άλλωστε επιβεβαιώνεται και εμπειρικά) για τις ανεπτυγμένες οικονομίες η Ιδιωτική Κατανάλωση θα πρέπει να παρουσιάζει χαμηλότερη διακύμανση σε σχέση με το ΑΕΠ,⁸¹ η Ελλάδα σε σύγκριση με τη Γερμανία, το σταθμισμένο μέσο όρο των 18 χωρών της Ευρωζώνης και το σταθμισμένο μέσο όρο των χωρών της ομάδας GIIPS, αναφορικά με αυτήν τη στατιστική, εμφανίζεται να αποκλίνει κατά ένα περισσότερο ή λιγότερο βαθμό, από τις υπόλοιπες χώρες του δείγματός μας.⁸²

⁸¹ Η θεωρία των οικονομικών κύκλων υποστηρίζει ότι η κατανάλωση θα πρέπει να παρουσιάζει χαμηλότερη μεταβλητότητα από το ΑΕΠ. Οι οικονομικοί παράγοντες επικεντρώνονται στο διαχρονικά αναμενόμενο μόνιμο εισοδήμα τους και όχι στις προσωρινές διακυμάνσεις του, συνεπώς αντιδρούν σε μια ξαφνική προσωρινή αύξησή του αυξάνοντας την αποταμίευσή τους, έτσι ώστε σε μια μελλοντική ξαφνική μείωση του εισοδήματος να μπορούν να διατηρήσουν ένα ομαλό προφίλ κατανάλωσης χρησιμοποιώντας το μέρος του εισοδήματος που έχουν αποταμιεύσει. Αυτή η θεωρητική συμπεριφορά των οικονομικών παραγόντων επιβεβαιώνεται εμπειρικά για τις ανεπτυγμένες χώρες, όπου γενικά η διακύμανση της κατανάλωσης είναι μικρότερη από τη διακύμανση του εισοδήματος.

⁸² Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε τα ακόλουθα για την Ιδιωτική Κατανάλωση. Η βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας που χρησιμοποιούμε «World Development Indicators (WDI)» περιλαμβάνει πληροφορίες για την τελική κατανάλωση των νοικοκυριών. Αυτή η χρονοσειρά εμπεριέχει την καταναλωτική δαπάνη για τα μη διαρκή αγαθά, τις υπηρεσίες αλλά και τα διαρκή αγαθά. Συνήθως, οι μελέτες για τους πραγματικούς οικονομικούς κύκλους αφαιρούν τη δαπάνη για τα διαρκή αγαθά από τον ορισμό της Ιδιωτικής Κατανάλωσης. Ο λόγος είναι ότι από τη σκοπιά της οικονομικής θεωρίας, η δαπάνη για διαρκή καταναλωτικά αγαθά, όπως αυτοκίνητα, πλυντήρια κ.λπ., αντιπροσωπεύουν επένδυση των νοικοκυριών σε φυσικό κεφάλαιο. Για το λόγο αυτό, οι ερευνητές συνήθως προσθέτουν αυτό το μέρος της καταναλωτικής δαπάνης στη χρονοσειρά της ακαθάριστης επένδυσης. Επιπρόσθετα και από την πλευρά της στατιστικής επιστήμης, δικαιολογείται ο διαχωρισμός των διαρκών από τα μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά στον ορισμό της Ιδιωτικής Κατανάλωσης. Οι δαπάνες για τα διαρκή αγαθά παρουσιάζουν πολύ μεγαλύτερη διακύμανση από τις δαπάνες για μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες. Για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η κατανάλωση διαρκών αγαθών παρουσιάζει τρεις φορές μεγαλύτερη διακύμανση από το ΑΕΠ, ενώ η κατανάλωση μη διαρκών αγαθών και υπηρεσιών παρουσιάζει μικρότερη διακύμανση από το ΑΕΠ. Αν και οι δαπάνες για διαρκή καταναλωτικά αγαθά αντιπροσωπεύει μόνο το 13% της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης, η τυπική απόκλιση της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης είναι περίπου 20% μεγαλύτερη από αυτήν των μη καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών. Ατυχώς, η βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας που χρησιμοποιούμε δεν πα-

Επομένως, ένα δεύτερο χαρακτηριστικό της Ελλάδας είναι η υψηλή σχετική τυπική απόκλιση της Ιδιωτικής Κατανάλωσης από την τάση της, μεγαλύτερη κατά 29,84% συγκρινόμενη με αυτήν της Γερμανίας και μεγαλύτερη κατά 14,07% συγκρινόμενη με την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση σχετική τυπική απόκλιση της Ιδιωτικής Κατανάλωσης από την τάση της των 18 χωρών της Ευρωζώνης. Γενικά, έχει παρατηρηθεί ότι η σχετική διακύμανση της Ιδιωτικής Κατανάλωσης είναι υψηλότερη στις αναδυόμενες οικονομίες από αυτή στις ανεπτυγμένες οικονομίες.

Στην Ελλάδα, οι κυβερνήσεις διαχρονικά δε φαίνεται να ομαλοποιούν τη Δημόσια δαπάνη για αγαθά και υπηρεσίες. Η τυπική απόκλιση της Δημόσιας Κατανάλωσης είναι υψηλότερη κατά 48,19% από αυτήν του ΑΕΠ (5,75% συγκρινόμενη με 3,88% για το ΑΕΠ).

Επιπρόσθετα, η σχετική τυπική απόκλιση της Δημόσιας Κατανάλωσης στην Ελλάδα (1,48) είναι μεγαλύτερη κατά 32,14% συγκρινόμενη με αυτήν της Γερμανίας (1,12), μεγαλύτερη κατά 17,46% συγκρινόμενη με την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση των 18 χωρών της Ευρωζώνης (1,26) και μικρότερη κατά 5,13% συγκρινόμενη με την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση των χωρών της ομάδας GIIPS (1,56).

Επομένως, ένα τρίτο χαρακτηριστικό της Ελλάδας είναι η υψηλή σχετική διακύμανση της Δημόσιας Κατανάλωσης, μεγαλύτερη κατά 32,14% συγκριτικά με αυτήν της Γερμανίας και μεγαλύτερη κατά 17,46% συγκριτικά με την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση των 18 χωρών της Ευρωζώνης.

Οι Επενδύσεις, οι Εξαγωγές και οι Εισαγωγές είναι, μακράν, οι μακροοικονομικές μεταβλητές με τη μεγαλύτερη διακύμανση στην Ελλάδα, με την τυπική απόκλιση των Επενδύσεων από την τάση τους περίπου 3 φορές υψηλότερη από αυτήν του ΑΕΠ (σχετική τυπική απόκλιση 2,953) και την τυπική απόκλιση των Εισαγωγών και Εξαγωγών περισσότερο από δύο φορές μεγαλύτερη από αυτήν του ΑΕΠ (σχετική τυπική απόκλιση σε σχέση με το ΑΕΠ 2,148 και 2,373 αντίστοιχα). Η κατάταξη των τυπικών αποκλίσεων για τις μακροοικονομικές μεταβλητές στην Ελλάδα από τη μεγαλύτερη στη μικρότερη είναι Επενδύσεις, Εξαγωγές, Εισαγωγές, Δημόσια Κατανάλωση, Ιδιωτική Κατανάλωση και ΑΕΠ.

Μία μεταβλητή είναι προκυκλική, όταν έχει θετική συσχέτιση με το ΑΕΠ. Ο Πίνακας 9 αποκαλύπτει ότι η Ιδιωτική Κατανάλωση, οι Επενδύσεις, οι Εξαγωγές και οι Εισαγωγές είναι όλες προκυκλικές μακροοικονομικές μεταβλητές. Η Ιδιωτική Κατανάλωση εμφανίζει τη μεγαλύτερη προκυκλικότητα ως προς το ΑΕΠ συγκριτικά με τα υπόλοιπα συστατικά της συνολικής ζήτησης (η συσχέτιση με το ΑΕΠ είναι 0,812).

Αντίθετα, οι μεταβλητές του λόγου του Εμπορικού Ισοζυγίου προς το ΑΕΠ και του λόγου του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών προς το ΑΕΠ είναι αντικυκλικές. Αυτό σημαίνει ότι η Ελλάδα εισάγει περισσότερο από ότι εξάγει κατά τη διάρκεια περιόδων ανάπτυξης και αυ-

---

ρέχει τον απαραίτητο αυτό διαχωρισμό στα συστατικά της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης. Επομένως, ο αναγνώστης θα πρέπει να έχει υπόψη του ότι η διακύμανση της Ιδιωτικής Κατανάλωσης που αναφέρεται στη παρούσα μελέτη είναι σχετικά υψηλότερη από αυτή που θα προέκυπτε εάν χρησιμοποιούσαμε τη χρονοσειρά για τη συνολική καταναλωτική δαπάνη αφαιρούμενης από αυτή της καταναλωτικής δαπάνη για διαρκή αγαθά. Παρόλα αυτά καθώς χρησιμοποιούμε την ίδια μεταβλητή για να συγκρίνουμε διαφορετικές χώρες τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανάλυσής μας παραμένουν αναλλοίωτα.

ξάνει τις εξαγωγές μειώνοντας ταυτόχρονα τις εισαγωγές κατά της διάρκεια περιόδων ύφεσης.

Ωστόσο, στην Ελλάδα, η μεταβλητή του λόγου της Δημόσιας Κατανάλωσης προς το ΑΕΠ, g/y , εμφανίζεται σχεδόν ακυκλική ή καλύτερα ελαφρώς αντικυκλική (η συσχέτιση με το ΑΕΠ είναι $-0,168$ για την περίοδο 1970-2013, ωστόσο αυτή μετατρέπεται σε σαφώς προκυκλική αν απομονώσουμε την περίοδο 1990 - 2012 καθώς η συσχέτιση με το ΑΕΠ είναι $0,176$) κυρίως αν συγκριθεί με αυτή της Γερμανίας (η συσχέτιση με το ΑΕΠ είναι $-0,625$, επομένως έντονα αντικυκλική), την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση της αντίστοιχης μεταβλητής για τις 18 χώρες της Ευρωζώνης (η πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση συσχέτιση της μεταβλητής αυτής με το ΑΕΠ είναι $-0,494$, συνεπώς σημαντικά αντικυκλική) και την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση τυπική απόκλιση της αντίστοιχης μεταβλητής για τις χώρες της ομάδας GIIIPS (η πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση συσχέτιση με το ΑΕΠ της μεταβλητής αυτής είναι $-0,245$).

Αυτή η εμπειρική παρατήρηση για την Ελλάδα, σχετικά με τη συμπεριφορά της εν λόγω μεταβλητής θα πρέπει να αναλυθεί λίγο περισσότερο. Πρώτον, η επιμέρους μεταβλητή g δηλώνει τη Δημόσια Κατανάλωση αγαθών. Δεν εμπεριέχει τις Δημόσιες Επενδύσεις, οι οποίες μπορεί να είναι λιγότερο ή περισσότερο προκυκλικές από τη Δημόσια κατανάλωση. Δεύτερον, η μεταβλητή g δεν εμπεριέχει τις Μεταβιβαστικές Πληρωμές. Στο βαθμό που οι Μεταβιβαστικές Πληρωμές είναι αντικυκλικές και κατευθύνονται σε νοικοκυριά με υψηλή τάση προς κατανάλωση- συνήθως νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος- η συνολική Δημόσια Δαπάνη μπορεί να είναι περισσότερο αντικυκλική από τη Δημόσια Κατανάλωση. Ωστόσο, καθώς η ανάλυση μας γίνεται για την ίδια μεταβλητή συγκρίνοντας διαφορετικές χώρες τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανάλυσής μας δεν επηρεάζονται.

Συνεπώς ένα τέταρτο χαρακτηριστικό της Ελλάδας είναι η σχεδόν ακυκλικότητα ή καλύτερα η ασθενής αντικυκλικότητα του λόγου της Δημόσιας Κατανάλωσης προς το ΑΕΠ (ωστόσο, αν απομονώσουμε την περίοδο 1990-2012 η μεταβλητή αυτή εμφανίζεται να είναι καθαρά προκυκλική) ιδιαίτερα όταν αυτή συγκρίνεται με τη σημαντική αντικυκλικότητα της αντίστοιχης μεταβλητής στη Γερμανία και την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση αντικυκλικότητα της αντίστοιχης μεταβλητής για τις 18 χώρες της Ευρωζώνης.

Οι πιο πλούσιες και ανεπτυγμένες χώρες της Ευρωζώνης φαίνεται να αποκλίνουν λιγότερο από το κλασσικό Κεϋνσιανό κανόνα σταθεροποίησης, σύμφωνα με τον οποίο θα πρέπει να αυξάνεται (μειώνεται) ο λόγος της Δημόσιας Κατανάλωσης προς το ΑΕΠ κατά τη διάρκεια της ύφεσης (ανάπτυξης), από ότι η Ελλάδα.

Τέλος, ένα πρότυπο μέτρο της εμμονής στις χρονοσειρές είναι η αυτοσυσχέτιση πρώτης τάξης. Ο Πίνακας 9 δείχνει ότι στην Ελλάδα το ΑΕΠ είναι αρκετά επίμονο, με μια αυτοσυσχέτιση της τάξης του $0,696$, η οποία είναι συγκριτικά υψηλότερη από αυτήν της Γερμανίας ($0,448$), την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση αυτοσυσχέτιση του ΑΕΠ των 18 χωρών της Ευρωζώνης και την πληθυσμιακά σταθμισμένη μέση αυτοσυσχέτιση του ΑΕΠ της ομάδας των χωρών GIIIPS. Όλα τα συστατικά μέρη τη συνολικής ζήτησης (Ιδιωτική Κατανάλωση, Επένδυση, Δημόσια Κατανάλωση και Εξαγωγές), όπως και οι Εισαγωγές, εμφανίζονται, σε γενικούς όρους, το ίδιο επίμονες, όπως το ΑΕΠ, τόσο για την Ελλάδα όσο και για τις υπόλοιπες χώρες του δείγματός μας.

Παράρτημα Ι: Πίνακες Στατιστικών Ιδιοτήτων των Οικονομικών Κύκλων των 18 χωρών της Ευρωζώνης (για τη περίοδο 1970- 2013 με χρήση του ΗΡ φίλτρου)

Τυπική Απόκλιση	γ (ΑΕΠ)	ς (Ιδιωτ. Καταναλ.)	g (Δημόσ. Καταναλ.)	i (Επένδυση)	m (Εισαγ.)	x (Εξαγ.)	g/y (Δημόσ. Καταν./ΑΕΠ)	tb/y (Εμπορ. Ισοζ/ΑΕΠ)	ca/y (Ισοζ. Τρεχ. Συναλ./ΑΕΠ)
Γερμανία	1,70%	1,30%	1,90%	6,20%	6,20%	5,70%	0,45%	0,80%	1,30%
Γαλλία	1,60%	1,20%	1,30%	6,90%	5,70%	8,30%	0,49%	2,20%	0,70%
Βέλγιο	1,60%	1,40%	2,10%	7,60%	6,00%	5,60%	0,57%	0,90%	1,00%
Αυστρία	1,50%	1,50%	2,00%	5,30%	5,50%	5,40%	0,42%	0,90%	1,20%
Λουξεμβούργο	3,50%	3,60%	3,70%	9,40%	6,70%	7,00%	0,70%	3,30%	1,60%
Κύπρος	3,60%	3,70%	6,60%	13,40%	9,30%	8,20%	1,16%	2,80%	3,60%
Εσθονία	5,90%	6,60%	4,40%	20,40%	12,40%	9,70%	1,42%	3,60%	4,20%
Φινλανδία	3,60%	2,80%	2,90%	12,60%	7,90%	8,30%	0,88%	1,60%	1,80%
Λετονία	12,51%	15,69%	10,61%	38,65%	20,51%	14,49%	2,10%	5,38%	6,06%
Μάλτα	4,90%	3,90%	4,30%	13,80%	9,10%	10,60%	0,65%	3,20%	3,40%
Ολλανδία	1,80%	1,90%	2,60%	6,00%	5,60%	5,60%	0,61%	1,20%	1,50%
Σλοβακία	5,80%	6,00%	5,70%	16,30%	9,90%	11,30%	1,19%	3,50%	2,80%
Σλοβενία	4,50%	3,40%	2,90%	12,00%	11,40%	11,60%	0,92%	1,80%	1,90%
Πορτογαλία	3,50%	3,50%	4,90%	13,60%	9,50%	10,80%	0,62%	2,10%	2,90%
Ιρλανδία	3,50%	3,90%	4,50%	14,90%	8,60%	7,30%	0,92%	2,80%	2,20%
Ιταλία	1,72%	1,65%	3,28%	6,49%	7,63%	6,37%	0,56%	1,26%	1,34%
Ελλάδα	3,88%	3,90%	5,80%	11,50%	8,30%	9,20%	0,82%	1,50%	1,90%
Ισπανία	2,69%	2,55%	3,18%	9,81%	9,04%	7,36%	0,58%	1,62%	1,74%
GIIPS (πληθυσμιακά σταθμισμένος μέσος)	2,45%	2,38%	3,63%	8,94%	8,37%	7,34%	0,61%	1,53%	1,68%
EA-18 (πληθυσμιακά σταθμισμένος μέσος)	2,18%	1,99%	2,68%	8,04%	7,15%	7,10%	0,57%	1,51%	1,42%
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	2,10%	1,90%	2,10%	6,70%	7,00%	8,10%	0,42%	0,65%	0,80%

Σχετική Τυπική Απόκλιση	γ (ΑΕΠ)	ς (Ιδιωτ. Καταναλ.)	g (Δημόσ. Καταναλ.)	i (Επένδυση)	m (Εισαγ.)	x (Εξαγ.)	g/γ (Δημόσ. Καταν./ΑΕΠ)	tb/γ (Εμπορ. Ισοζ/ΑΕΠ)	ca/γ (Ισοζ. Τρεχ. Συναλ./ΑΕΠ)
Γερμανία	1,000	0,77	1,12	3,65	3,68	3,35	0,27	0,48	0,72
Γαλλία	1,000	0,76	0,86	4,48	3,66	5,40	0,31	1,45	0,43
Βέλγιο	1,000	0,88	1,34	4,76	3,79	3,50	0,36	0,54	0,60
Αυστρία	1,000	0,99	1,28	3,47	3,58	3,54	0,28	0,57	0,79
Λουξεμβούργο	1,000	1,02	1,06	2,68	1,91	2,00	0,20	0,93	0,50
Κύπρος	1,000	1,04	1,87	3,78	2,61	2,32	0,33	0,78	1,29
Εσθονία	1,000	1,12	0,75	3,46	2,10	1,64	0,24	0,62	0,66
Φινλανδία	1,000	0,77	0,80	3,55	2,22	2,32	0,25	0,45	0,49
Λετονία	1,000	1,25	0,85	3,09	1,64	1,16	0,18	0,43	0,79
Μάλτα	1,000	0,80	0,87	2,81	1,85	2,16	0,13	0,65	0,72
Ολλανδία	1,000	1,08	1,43	3,34	3,10	3,11	0,34	0,65	0,84
Σλοβακία	1,000	1,05	1,00	2,84	1,72	1,97	0,20	0,61	0,77
Σλοβενία	1,000	0,75	0,64	2,66	2,54	2,58	0,21	0,41	0,60
Πορτογαλία	1,000	1,01	1,41	3,93	2,74	3,12	0,18	0,62	1,01
Ιρλανδία	1,000	1,11	1,29	4,26	2,46	2,08	0,27	0,83	0,61
Ιταλία	1,000	0,96	1,91	3,78	4,44	3,71	0,32	0,73	0,77
Ελλάδα	1,000	1,01	1,48	2,95	2,15	2,37	0,21	0,39	0,51
Ισπανία	1,000	0,95	1,18	3,64	3,36	2,73	0,22	0,60	0,75
GIIPS (πληθυσμιακά σταθμισμένος μέσος)	1,000	0,97	1,55	3,69	3,66	3,15	0,26	0,65	0,76
EA-18 (πληθυσμιακά σταθμισμένος μέσος)	1,000	0,88	1,26	3,82	3,55	3,60	0,28	0,75	0,68
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	1,000	0,91	1,01	3,29	3,41	3,93	0,21	0,32	0,37

Αυτοσυσχέτιση	γ (ΑΕΠ)	ς (Ιδιωτ. Καταναλ.)	g (Δημόσ. Καταναλ.)	i (Επένδυση)	m (Εισαγ.)	x (Εξαγ.)	g/γ (Δημόσ. Καταν./ΑΕΠ)	tb/γ (Εμπορ. Ισοζ/ΑΕΠ)	ca/γ (Ισοζ. Τρεχ. Συναλ./ΑΕΠ)
Γερμανία	0,448	0,55	0,63	0,46	0,37	0,31	0,47	0,51	0,64
Γαλλία	0,565	0,52	0,70	0,49	0,14	0,68	0,59	0,71	0,40
Βέλγιο	0,483	0,50	0,66	0,50	0,26	0,31	0,55	0,39	-0,11
Αυστρία	0,414	0,21	0,67	0,28	0,27	0,43	0,56	0,27	0,38
Λουξεμβούργο	0,643	0,34	0,53	0,30	0,48	0,46	0,32	0,24	-0,06
Κύπρος	0,476	0,32	0,42	0,43	0,33	0,07	0,41	0,22	0,25
Εσθονία	0,564	0,58	0,44	0,50	0,29	0,19	0,41	0,49	0,51
Φινλανδία	0,681	0,55	0,61	0,60	0,37	0,49	0,56	0,53	0,54
Λετονία	0,6554	0,40	0,03	0,38	-0,01	0,15	0,48	0,36	0,42
Μάλτα	0,794	0,65	0,66	0,41	0,52	0,69	0,38	0,31	0,13
Ολλανδία	0,598	0,69	0,61	0,56	0,27	0,30	0,39	0,53	0,51
Σλοβακία	0,692	0,61	0,04	0,52	0,18	0,18	0,08	0,18	0,15
Σλοβενία	0,508	0,25	0,41	0,45	0,41	0,50	0,51	0,29	0,07
Πορτογαλία	0,614	0,63	0,63	0,52	0,43	0,54	0,44	0,52	0,47
Ιρλανδία	0,752	0,54	0,59	0,70	0,57	0,67	0,61	0,52	0,44
Ιταλία	0,4003	0,35	0,71	0,32	0,14	0,38	0,53	0,38	0,40
Ελλάδα	0,696	0,80	0,51	0,43	0,56	0,50	0,27	0,52	0,42
Ισπανία	0,7924	0,71	0,71	0,77	0,47	0,68	0,68	0,63	0,64
GIIPS (πληθυσμιακά σταθμισμένος μέσος)	0,59	0,54	0,68	0,51	0,33	0,52	0,56	0,50	0,49
EA-18 (πληθυσμιακά σταθμισμένος μέσος)	0,547	0,54	0,65	0,49	0,29	0,47	0,52	0,53	0,48
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	0,569	0,66	0,79	0,47	0,28	0,59	0,53	0,61	0,65

Συσχέτιση με γ (ΑΕΠ)	γ (ΑΕΠ)	ς (Ιδιωτ. Καταναλ.)	g (Δημόσ. Καταναλ.)	i (Επένδυση)	m (Εισαγ.)	x (Εξαγ.)	g/γ (Δημόσ. Καταν./ΑΕΠ)	tb/γ (Εμπορ. Ισοζ./ΑΕΠ)	ca/γ (Ισοζ. Τρεχ. Συναλ./ΑΕΠ)
Γερμανία	1,000	0,76	0,13	0,86	0,59	0,52	-0,62	-0,10	-0,03
Γαλλία	1,000	0,87	-0,15	0,90	0,27	0,28	-0,81	0,11	-0,19
Βέλγιο	1,000	0,66	0,02	0,83	0,62	0,57	-0,61	-0,35	-0,24
Αυστρία	1,000	0,52	0,12	0,79	0,75	0,70	-0,58	-0,01	0,11
Λουξεμβούργο	1,000	0,22	0,18	0,58	0,60	0,73	-0,62	0,39	0,22
Κύπρος	1,000	0,65	0,08	0,85	0,77	0,74	-0,40	-0,34	-0,66
Εσθονία	1,000	0,93	0,10	0,92	0,75	0,58	-0,75	-0,73	-0,91
Φινλανδία	1,000	0,83	0,21	0,93	0,60	0,27	-0,74	-0,36	-0,13
Λετονία	1,000	0,87	0,28	0,79	0,43	0,25	-0,60	-0,64	-0,75
Μάλτα	1,000	0,80	0,69	0,54	0,67	0,70	-0,52	0,33	0,05
Ολλανδία	1,000	0,77	0,38	0,83	0,55	0,44	-0,34	-0,25	-0,42
Σλοβακία	1,000	0,92	0,51	0,81	0,00	-0,29	-0,44	-0,37	-0,48
Σλοβενία	1,000	0,84	0,19	0,83	0,89	0,86	-0,81	0,11	-0,61
Πορτογαλία	1,000	0,58	0,66	0,79	0,74	0,48	-0,04	-0,41	-0,37
Ιρλανδία	1,000	0,75	0,27	0,85	0,59	0,43	-0,45	-0,37	-0,46
Ιταλία	1,000	0,85	0,39	0,90	0,67	0,30	-0,14	-0,54	-0,52
Ελλάδα	1,000	0,81	0,47	0,80	0,56	0,26	-0,17	-0,43	-0,65
Ισπανία	1,000	0,94	0,35	0,93	0,51	-0,17	-0,42	-0,71	-0,67
GIIPS (πληθυσμιακά σταθμισμένος μέσος)	1,000	0,85	0,40	0,89	0,60	0,15	-0,25	-0,58	-0,57
EA-18 (πληθυσμιακά σταθμισμένος μέσος)	1,000	0,81	0,20	0,88	0,53	0,31	-0,49	-0,27	-0,32
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	1,000	0,94	0,16	0,90	0,71	0,17	-0,66	-0,63	-0,56

